

การปฏิบัติตามหลักกรรม 10 ประการของผู้บริหาร
สถานศึกษาตามทฤษฎีของผู้บริหารและครูผู้สอน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี

ทองดี เมืองเจริญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

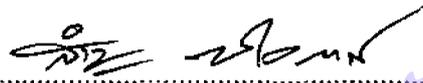
ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อนุมัติวิทยานิพนธ์เรื่องการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรคนะของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี เสนอโดย นายทองดี เมืองเจริญ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

.....รองอธิการบดี ฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สำราญ พงษ์ไธมาส)
วันที่ 2 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2550

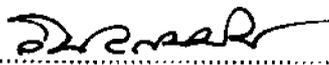
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

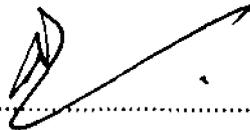
.....ประธานกรรมการ
(ดร. เฉลิมชัย หายุกกล้า)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กิตติ โพธิ์ศรีสูง)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วินัย สมมิตร)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
(นายสุเมธี จันท์หอม)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตาม ทรรคนะของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสิงห์บุรี
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติ โพธิ์ศรีสูง ผู้ช่วยศาสตราจารย์วินัย สมมิตร
ชื่อนักศึกษา	ทองดี เมืองเจริญ
สาขา	การบริหารการศึกษา
ปีการศึกษา	2549

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของ
ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี 2) เปรียบเทียบการปฏิบัติตาม
หลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ตาม
ทรรคนะของครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพ 3) เปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักธรรม 10
ประการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ตามทรรคนะของ
ผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพ และ 4) เปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักธรรม 10
ประการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ตามทรรคนะของ
ผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร
สถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ปีการศึกษา
2549 จำนวน 2,028 คน ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 334 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม
ข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.88 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ
(percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) สถิติ
ทดสอบที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one - way ANOVA) โดยใช้สถิติ
ทดสอบเอฟ (F - test) และการทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยประชากรรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ
(Scheffe's test)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ทรรคนะของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการ ใน
ภาพรวม พบว่า การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรคนะ
ของผู้บริหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านของการปฏิบัติตามหลักธรรม
10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูง 3

ลำดับแรก ได้แก่ ด้านความไม่เบียดเบียน และด้านความซื่อตรง รองลงมาคือ ด้านศีล และด้านความไม่คลาดจากธรรม ส่วนการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านศีล และด้านความซื่อตรง รองลงมาคือ ด้านความไม่เบียดเบียน และ ด้านความไม่คลาดจากธรรม

2. การทดสอบสมมติฐาน

2.1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ครูผู้สอนที่มีเพศวุฒิการศึกษา อายุราชการ ขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติหน้าที่ต่างกันมีทรรศนะต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีทรรศนะต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารต่างกันมีทรรศนะต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีทรรศนะต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี พบว่า ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษามีทรรศนะต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่าง

Thesis Title	Abiding by the 10 Moral Principles of School Administrators from the Point of View of School Administrators and Teachers under Sing Buri Educational Service Area Office
Thesis Advisors	Asst. Prof. Kitti Phosrisoong Asst. Prof. Winai Sommit
Name	Thongdee Mueang-jaroen
Concentration	Educational Administration
Academic Year	2006

ABSTRACT

This research aims to 1) study compliance with the 10 moral principles of school administrators under Sing Buri Educational Service Area office, 2) compare compliance with the 10 moral principles of school administrators under Sing Buri Educational Service Area Office from the point of view of school administrators, 3) compare compliance with the 10 moral principles of school administrators under Sing Buri Educational Service Area Office from the point of view of school administrators, and 4) compare compliance with the 10 moral principles of school administrators under Sing Buri Educational Service Area office from the point of view of school administrators and teachers. The sample consisted of 334 people drawn from a population of 2,028 school administrators and teachers under Sing Buri Educational Service Area Office during the 2006 academic year. The instrument used was a set of questionnaires with reliability of 0.88. The data was analyzed to calculate percentage, mean (\bar{X}), standard deviation (S.D.), t-test, F-test, and Scheffe's method.

The finding indicated that:

1. the point of view of administrators on abiding by the 10 moral principles overall was at a high level when considering each aspect of abiding by 10 moral principles of school administrators, all aspects were at a high level; the three highest aspects were non-violence, honesty, followed by the religious precept, without fail to maintain morality. Abiding by the 10 moral principles of school administrators from the point of view of teachers overall was at a high level. When considering each aspect of abiding by the 10 moral principles of school administrators, all aspects were at a high

level; the three highest aspects were the religious precepts, honesty, followed by non-violence, and without fail to maintain morality.

2. hypothesis testing

2.1 regarding average comparison on abiding by the 10 moral principles of school administrators from the point of view of teachers, it was found that the teachers of different gender, educational qualification, length of official service, and school size overall had no statistically significant difference on the point of view on abiding by the 10 moral principles of school administrators.

2.2 in regard to average comparison on abiding by the 10 moral principles of school administrators from the point of view of school administrators under Sing Buri Educational Service Area Office, it was found that the school administrators of different educational level overall had a statistically significant difference at a level of .01 on the point of view on abiding by the 10 moral principles of school administrators. The school administrators of different administrative position experience overall and by each aspect had no statistically significant difference, on the point of view on abiding by the 10 moral principles of school administrators. School administrators of different school sizes overall had a .05 level of statistically significant difference on the point of view of school administrators on abiding by the 10 moral principles

2.3 for average comparison on abiding by the 10 moral principles of school administrators from the point of view of school administrators and teachers under Sing Buri Educational Service Area Office, it was found that teachers and administrators overall had no statistically significant difference on the point of view on abiding by the 10 moral principles of school administrators under Sing Buri Educational Service Area Office.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ดี เนื่องจากได้รับความเมตตาให้การสนับสนุนจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติ โพธิ์ศรีสูง ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วินัย สมมิตร กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และการให้คำปรึกษา แนะนำทางอันเป็นประโยชน์ตลอดจน ดูแลอย่างใกล้ชิดพร้อมทั้งให้กำลังใจ ในการดำเนินการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วยความเคารพยิ่ง

ขอขอบคุณ นายสุวรรณชัย ทองคำ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สิงห์บุรี นางสาวระพีพรรณ รุจิระเศรษฐ ห้วนหน้ากลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสิงห์บุรี ดร.วินัย ดิสงส์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดพรหมสาคร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไชยรัตน์ ทิพย์สภาพล อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิพัฒน์ วงศ์เกษม อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่กรุณาตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงเครื่องมือในการวิจัย

ขอขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรีที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ขอขอบคุณ นายสุเมธี จันทร์หอม ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรีที่ ให้ความอนุเคราะห์ เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ขอขอบคุณคณะอาจารย์ผู้สอนทุกท่าน เพื่อนนักศึกษาปริญญาโทรุ่นที่ 8 รวมทั้งรุ่นพี่ที่ ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งมิได้กล่าวมาที่นี่ที่มีส่วนทำให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ประโยชน์และคุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมเป็นสักการบูชา พระคุณ บิดา มารดา และครูอาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ผู้วิจัยตั้งแต่เยาว์วัยถึงปัจจุบันตลอดจนผู้มีพระคุณที่สนับสนุนให้การช่วยเหลือมาโดยตลอด

ทองดี เมืองเจริญ

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายในการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
สมมติฐานการวิจัย.....	10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา.....	12
ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา.....	12
ความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา.....	13
บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา.....	14
คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์.....	18
แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม.....	29
แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม.....	29
ความหมายของคุณธรรม.....	31
ความหมายของจริยธรรม.....	32
ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม.....	33
ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม.....	34
ระดับของคุณธรรมจริยธรรม.....	37
องค์ประกอบของคุณธรรมจริยธรรม.....	38
คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา.....	39
คุณธรรมจริยธรรมตามแนวพระบรมราโชวาท.....	40
คุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดของนักวิชาการ.....	42
คุณธรรมจริยธรรมตามมาตรฐานของผู้บริหารสถานศึกษา.....	46
คุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา.....	49
การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา.....	54

	หน้า
บทที่ 2 (ต่อ)	
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	70
งานวิจัยในประเทศ.....	70
งานวิจัยต่างประเทศ.....	74
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	77
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	77
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	79
ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ.....	79
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	80
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	81
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	115
ความมุ่งหมายในการวิจัย.....	115
สมมติฐานการวิจัย.....	115
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	116
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	116
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	117
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	117
สรุปผลการวิจัย.....	118
อภิปรายผล.....	123
ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	128
บรรณานุกรม.....	130

	หน้า
ภาคผนวก.....	138
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	139
ภาคผนวก ข คำดัชนีความสอดคล้อง.....	151
ภาคผนวก ค รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย.....	156
ภาคผนวก ง หนังสือราชการขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือการวิจัย.....	158
ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์.....	164

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

สารบัญตาราง

		หน้า
ตาราง 1	แสดงจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามจำนวนผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ตามขนาดของโรงเรียน.....	78
ตาราง 2	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพ.....	86
ตาราง 3	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านทาน.....	88
ตาราง 4	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านศีล.....	89
ตาราง 5	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริจาค.....	90
ตาราง 6	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความซื่อตรง.....	91
ตาราง 7	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความอ่อนโยน.....	92
ตาราง 8	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเพียร.....	93
ตาราง 9	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความไม่โกรธ.....	94
ตาราง 10	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความไม่เบียดเบียน.....	95
ตาราง 11	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความอดทน.....	96
ตาราง 12	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความไม่คลาดจากธรรม.....	97
ตาราง 13	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม.....	98
ตาราง 14	การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามพรตนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามเพศ.....	99

	หน้า
ตาราง 15 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของ ผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	101
ตาราง 16 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของ ผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามอายุราชการ.....	102
ตาราง 17 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของ ผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	104
ตาราง 18 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของ ผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	106
ตาราง 19 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของ ผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง ผู้บริหาร.....	108
ตาราง 20 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของ ผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	109
ตาราง 21 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหาร สถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เซฟเฟ่ ด้านทาน.....	111
ตาราง 22 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหาร สถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เซฟเฟ่ ด้านความอ่อนโยน.....	111
ตาราง 23 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหาร สถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เซฟเฟ่ ด้านความเพียร.....	112
ตาราง 24 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตาม สถานภาพ.....	112

สารบัญภาพ

ภาพ 1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	หน้า 10

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กระแสโลกาภิวัตน์ที่มาพร้อมวัฒนธรรมต่างชาติ กระบวนทัศน์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นการแข่งขันแบบระบบเศรษฐกิจเสรี ใช้ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กับเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือ ลักษณะของกระแสโลกาภิวัตน์นี้ก่อให้เกิดความ ได้เปรียบแก่ประเทศที่พัฒนาแล้ว เกิดความเสียเปรียบกับประเทศที่ยังขาดการเตรียมความพร้อมที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นส่วนสร้างปัญหาทั้งระบบให้กับ สังคมไทยซึ่งถูกระทบอย่างรุนแรงจากกระแสวัตถุนิยมและวัฒนธรรมการบริโภค กระเทือนถึง คุณธรรมจริยธรรมของประชาชน จนเป็นปัญหาทางจิตวิทยาสังคมที่น่าเป็นห่วงยิ่ง สภาพการณ์ของสังคมไทยปัจจุบันนี้ ชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาวิกฤตอันน่าเป็นห่วงจากการพัฒนา ที่ขาดความสมดุล โดยมุ่งสร้างความเจริญทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วแต่ประการเดียว ทำให้ บุคคลและสังคมรวมทั้งโครงสร้างกลไกการบริหารและการจัดการต่างๆ ปรับตัวตามไม่ทัน เกิด ความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 30)

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญของการศึกษา โดยกำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับการศึกษา ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ได้ระบุสาระสำคัญ เกี่ยวกับการศึกษาและจริยธรรมไว้ดังนี้ “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัด การศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมและจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงสุด เพื่อทำให้เกิดการ พัฒนาลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ คือ เก่ง ดี และมีความสุข” พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 6 หมวด 2 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการไว้ว่า ลักษณะของ คนไทยที่พึงประสงค์คือ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและได้ อธิบายลักษณะของคนเก่ง คนมีความสุขตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติไว้ดังนี้ (รัฐดาว พิตาลพงษ์, 2546, หน้า 3 – 4)

คนดี คือ คนที่มีจิตใจดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งด้าน จิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น การมีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุมีผล ภูหน้ำที่ ชื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ประหยัด มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย และเคารพความคิดเห็นและสิทธิ ของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสິงแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข ไม่สร้างปัญหา และความยุ่งยากแก่ตนเองและผู้อื่นโดยไม่จำเป็น

คนเก่ง คือคนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต โดยมีความรู้ความเข้าใจ ความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือรอบด้าน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ฟังตนเองได้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ เป็นคนทันโลก ทันเหตุการณ์ ทันเทคโนโลยี มีความเป็นไทย สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพและทำให้เกิดประโยชน์แก่ตน สังคมและประเทศชาติได้

คนมีความสุข คือคนที่มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ เป็นคนร่าเริงแจ่มใส ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ดี รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า และมีโอกาสได้ใช้คุณค่าของตนเอง ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น มีความรักต่อทุกสรรพสิ่ง มีอิสรภาพซึ่งหมายถึง การปลอดพ้นจากการเป็นทาสของอบายมุขและการติดสารเสพติดและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงแก่อัตภาพและไม่สร้างทุกข์ให้ผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับปัญหาการขาดคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งจะเห็นได้จาก แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545 - 2559) การกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ การดำเนิน เพื่อปลูกฝังและสร้างเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม โดยกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องเร่งสร้างเสริมให้คนไทยในช่วงแรกและช่วงต่อๆ ไป เช่น มีความเพียร รู้จักเก็บออม มีคุณธรรม มีวินัย ซื่อสัตย์ มีความสามัคคี ซื่อซม คนดีคนสุจริต มีจิตสำนึก รับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม รักชาติ รักแผ่นดิน

พระบรมราชาธิราชของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่ทรงตรัสว่า "...การศึกษาจะสอนให้คนเก่งแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะอบรมให้ดีพร้อมกันไปด้วย ประเทศเราจึงจะได้คุณภาพ คือ ทั้งเก่ง ทั้งดีมาเป็นกำลังของบ้านเมือง ให้ความเก่งเป็นปัจจัย และพลังสำหรับการสร้างสรรค์ และให้ความดีเป็นปัจจัยเพื่อประดับประดาหน้าตาความเก่ง ให้เป็นไปในทางที่ถูก ที่อำนวยเป็นประโยชน์อันพึงประสงค์..." (อมรา เล็กเริงสินธุ์, 2542, หน้า 1)

ในปัจจุบัน สภาวะเศรษฐกิจและสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ก่อนหน้านี้ความเจริญทางวัตถุ และความเจริญทางจิตใจไม่ห่างไกลกันเท่าไรนักในปัจจุบันนี้ความเจริญมั่งคั่งทางวัตถุได้เจริญก้าวหน้ากว่าความเจริญมั่งคั่งในทางจิตใจ ทำให้คนตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ทำให้คนมุ่งแสวงหาแต่ความสุขทางวัตถุที่เรียกว่า สามีสุข มีความเห็นแก่ตัวยิ่งขึ้นเห็นแก่ผู้อื่นน้อยลง ขาดความเอื้ออาทรและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เห็นความสำคัญของศาสนา คุณธรรม จริยธรรม นอกจากนี้สังคมปัจจุบันเป็นสังคมของโลกาภิวัตน์ทำให้คนไทยจำนวนไม่น้อยได้ตกเป็นเหยื่อของข้อมูลข่าวสารและการโฆษณา ถูกอิทธิพลของวัฒนธรรมและค่านิยมจากต่างประเทศครอบงำ ลุ่มหลงในวัฒนธรรมและค่านิยมจากต่างประเทศ ไม่สนใจคำสอนของศาสนาและวัฒนธรรมไทย จึงทำให้บกพร่องในคุณธรรมจริยธรรม (สมพร เทพสิทธิ์า, 2544, หน้า 5 - 6)

ในการจัดการศึกษานั้น โรงเรียนเป็นสถาบันสังคมที่ได้รับมอบหมายให้มีการจัดการศึกษาโดยการสร้างและพัฒนาคนให้มีคุณภาพ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญกับโรงเรียน หรือสถานศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยงานทางการศึกษาช่วยสร้างคนให้เกิดคุณภาพตามที่ชาติต้องการ (เจือจันทร์ จงสถิตย์อยู่, 2545, หน้า 4)

ผู้บริหารสถานศึกษาคือเป็นตัวจักรสำคัญในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายตามที่วางไว้ซึ่งในการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถและมีวิสัยทัศน์อยู่ในระดับสูง (นิยม สวัสดิ์, 2537, หน้า 18) แต่ความสำเร็จในการบริหารงานนั้นมิใช่จะต้องใช้เพียงความรู้ความสามารถ ทักษะความชำนาญ ประสบการณ์ และวิสัยทัศน์เท่านั้น แต่ที่สำคัญยิ่งคือความเป็นผู้มีคุณธรรมอยู่ในจิตใจ และมีจริยธรรมที่น่าเลื่อมใสศรัทธา ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมนี้ถือเป็นคุณสมบัติอันสำคัญที่จะเป็นส่วนเสริมให้ผู้บริหารนั้นสามารถครองตน ครองคน และครองงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อมรา เล็กเริงสินธุ์, 2542, หน้า 3)

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษา (สำนักเลขาธิการคุรุสภา, 2542, หน้า 66 - 70) ได้กำหนดเกณฑ์เพื่อที่จะนำผู้บริหารไปสู่การเป็นผู้บริหารมืออาชีพ โดยกำหนดว่าผู้บริหารมีหน้าที่แนะนำ ตักเตือน หรือการกำกับดูแลบุคลากรในองค์กร การที่จะปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวให้ได้ผลดี ผู้บริหารต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มิฉะนั้นคำแนะนำตักเตือน หรือการกำกับดูแลของผู้บริหารจะขาดความสำคัญ ไม่เป็นที่ยอมรับบุคลากรในองค์กร ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกด้าน เช่น ด้านคุณธรรมจริยธรรม ความยุติธรรมและบุคลิกภาพ จะมีผลสูงต่อการยอมรับของบุคลากร ทำให้เกิดความเชื่อถือศรัทธาต่อการปฏิบัติงาน สามารถปฏิบัติตามได้ด้วยความพอใจ

คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจะทำให้เป็นที่เคารพยกย่องนับถือแก่ผู้ร่วมงานทำให้การบริหารงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยราบรื่น ทำให้ผู้ร่วมงานอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ทุกคนมีความมั่นคงในอาชีพและทำให้อาชีพครูมีเกียรติยศเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ผู้บริหารควรมีคุณธรรมจริยธรรม มีความเมตตาแก่ผู้ร่วมงาน มีความเสียสละเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ไม่เอาเปรียบผู้ร่วมงาน มีความยุติธรรมมีเหตุผล มีความรักและห่วงใยในผู้ร่วมงาน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี รักศักดิ์ศรีของผู้บริหาร ชื่อสัตย์ต่อตนเองต่อหน่วยงานและผู้อื่นและมองทุกคนในแง่ดี ในการทำงาน

แต่ผู้บริหารนอกจากจะมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบมากมายแล้วยังต้องเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและสังคมอีกด้วย แต่ในชีวิตประจำวันของผู้บริหารย่อมจะต้องพบกับความยุ่งยากและปัญหาอุปสรรคนานาประการ ประกอบทั้งผู้บริหารก็เป็นปุถุชนคนหนึ่งย่อมมีความต้องการอยากได้ อยากมี มีโลก มีโกรธ มีหลงเหมือนบุคคลทั่วๆ ไป ฉะนั้นโอกาสที่จะทำให้มีผลกระทบต่อคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารมีมาก (ธีรวัฒน์ กิจจารักษ์, 2542, หน้า 237)

ในสภาวะปัจจุบันที่สังคมมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ค่านิยม รวมทั้งสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทำให้สถานภาพของข้าราชการครูมีความเปลี่ยนแปลงไปโดยมีแนวโน้มไปในทางไม่พึงประสงค์ ทั้งด้านอุดมการณ์และพฤติกรรมของความเป็นครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ดังจะเห็นได้จากข้อมูลกรณีการกระทำผิดวินัยของข้าราชการครูดังต่อไปนี้ 1) ความผิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตนเสื่อมเสีย เช่นเมาสุราแล้วควบคุมตนเองไม่ได้ แสดงอาการกิริยาวาจาเสื่อมเสีย เล่นการพนัน หลอกหลวง ฉ้อโกง มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือปฏิบัติตนไม่เหมาะสมทำนองชู้สาว นำของ ทางราชการไปใช้ส่วนตัว 2) ความผิดเกี่ยวกับผู้บังคับบัญชา เช่น ขัดคำสั่ง ไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง การรายงานเท็จในผลงานตนเองและอื่นๆ 3) ความผิดเกี่ยวกับผู้ร่วมงาน มีการแสดงความประพฤติต่ำว่า ดูหมิ่น ยุยงสร้างความแตกแยกในหน่วยงาน ทะเลาะวิวาท ชกต่อยตบตี ทำร้ายร่างกายกัน และ 4) ความผิดเกี่ยวกับนักเรียน มีการแสดงความประพฤติกิริยาอาการและวาจาที่ไม่เหมาะสมต่างๆ กับนักเรียน เช่น การลงโทษเกินกว่าเหตุโดยโหดจืด ลงโทษรุนแรงวิดถาวร ประจาน ตำว่าดูหมิ่นถึงพ่อแม่ผู้ปกครอง เรียกร้องเงินและสิ่งของจากนักเรียนเป็นการแลกเปลี่ยน มีการแสดงความประพฤติ กิริยาอาการและวาจาที่ไม่เหมาะสม เช่น พุดจาไม่สุภาพต่อประชาชนที่มาติดต่อราชการ ดื่มกินสุราอาหารที่สวนอาหารแล้วไม่จ่ายเงินขับรถผิดกฎจราจรเมื่อถูกปรับแล้วตำว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, 2541, หน้า 13 – 18)

จากการสัมภาษณ์ข้อมูลข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี พบว่า มีข้าราชการครูถูกลงโทษทางวินัย ปี 2546 – 2548 ดังนี้ กระทำผิดกรณีชู้สาว 1 ราย ผิดสัญญากู้เงิน กู้แล้วไม่ใช้หนี้ 4 ราย บอกรับสอนนักเรียน 1 ราย ลงโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุ 2 ราย จากการกระทำผิดดังกล่าวมีผู้บริหารสถานศึกษา กระทำผิดวินัยโดยลงโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุและไม่เป็นไปตามระเบียบ 1 ราย (บัวพันธ์ แทบทาม, 2549, สิงหาคม 31)

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ถูกลงโทษทางวินัยน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนผู้บริหารสถานศึกษาทั้งหมด ถึงแม้ว่าปัญหาการกระทำผิดวินัยจะไม่รุนแรงแต่มีแนวโน้มที่ผู้บริหารสถานศึกษาถูกร้องเรียนกล่าวหาเพิ่มขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2546 ไม่มีผู้บริหารสถานศึกษาถูกร้องเรียน ปี พ.ศ.2547 ผู้บริหารสถานศึกษาถูกร้องเรียน 1 ราย และในปี พ.ศ.2548 มีผู้บริหารสถานศึกษาถูกร้องเรียน จำนวน 1 ราย (บัวพันธ์ แทบทาม, 2549, สิงหาคม 31) ซึ่งจะส่งผลให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อการบริหารงานในสถานศึกษาและปัญหาต่อผู้บังคับบัญชาระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จากสภาพปัญหาและผลกระทบบดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ตามหลักธรรม 10 ประการ ได้แก่ ทาน ศีล การบริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทนและความไม่คลาดจากธรรม

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ตามทฤษฎีของครูผู้สอน จำแนกตามเพศ วุฒิ การศึกษา อายุราชการ และขนาดโรงเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ตามทฤษฎีของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตาม วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และขนาดโรงเรียน
4. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ตามทฤษฎีของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ใช้ปรับปรุงพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของตนเองให้เป็นที่ ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป
2. ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อมูลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานทางการ ศึกษาและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาได้นำไปประกอบการพิจารณาในการวางแผนพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการ ของผู้บริหาร สถานศึกษาตามทฤษฎีของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ตามหลักทศพิธราชธรรม ได้แก่ ทาน ศีล การบริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทน และความไม่คลาดจากธรรม
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ปีการศึกษา 2549 จำนวน 2,028 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 138 คน ครูผู้สอน 1,890 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สิงห์บุรี, 2549, หน้า 51 - 57)

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่แน่นอน (finite population) ผู้วิจัยจึงเลือกใช้สูตรของยามานะ (Yamane) โดยการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 334 คน และดำเนินการสุ่มเป็นชั้นภูมิ โดยใช้กลุ่มผู้บริหารทั้งหมด จำนวน 138 คน หลังจากนั้นสุ่มครูผู้สอน จำนวน 196 คน คำนวณหาสัดส่วนโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ที่คำนวณได้มา คำนวณหาความพอดีของกลุ่มตัวอย่าง จากโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด โดยใช้สูตรการคำนวณ การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดประชากร (proportional allocation) หลังจากนั้นทำการสุ่มอย่างง่ายในแต่ละกลุ่ม

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ (independent variable) ได้แก่

3.1.1 เพศ

- 1) ชาย
- 2) หญิง

3.1.2 วุฒิการศึกษา

- 1) ต่ำกว่าปริญญาตรี
- 2) ปริญญาตรี
- 3) สูงกว่าปริญญาตรี

3.1.3 อายุราชการของครูผู้สอน

- 1) น้อยกว่า 10 ปี
- 2) 10 – 20 ปี
- 3) มากกว่า 20 ปี

3.1.4 ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา

- 1) น้อยกว่า 5 ปี
- 2) 5 – 10 ปี
- 3) มากกว่า 10 ปี

3.1.5 ขนาดโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน

- 1) โรงเรียนขนาดเล็ก (นักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา)
- 2) โรงเรียนขนาดกลาง (นักเรียน 121 – 300 คน)
- 3) โรงเรียนขนาดใหญ่ (นักเรียน 301 คนขึ้นไป)

3.2 ตัวแปรตาม (dependent variable) ได้แก่การปฏิบัติตามหลักกรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ทาน ศีล การบริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเสียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทนและความไม่คลาดจากกรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจความหมายเฉพาะคำที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ตรงกัน จึงได้นิยามความหมายไว้ ดังนี้

1. คุณธรรมจริยธรรม หมายถึงสภาพคุณงามความดีที่มีในจิตใจ ซึ่งแสดงออกทางการประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกต้องและดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

2. หลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึงการปฏิบัติตามทศพิธราชธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาศรัยถือปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ทาน ศีล การบริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทนและความไม่คลาดจากธรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ทาน หมายถึงการให้หรือการเสียสละวัตถุสิ่งของ การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านทานของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) ยกย่องให้เกียรติและให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน ปกครองและทำงานเพื่อมุ่ง “ให้” มากกว่า “รับ” 2) ส่งเสริมและพัฒนาเพื่อนร่วมงานให้มีความรู้และความสามารถ ให้โอกาสเพื่อพัฒนาตัวครูด้วยการส่งเสริม 3) แนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องการความช่วยเหลือด้วยความจริงใจ 4) เป็นผู้เสียสละทรัพย์สินเงินทองและวัตถุสิ่งของเพื่อส่วนรวม และ 5) ให้อภัยไม่โกรธเคืองเมื่อผู้อื่นกระทำผิด

2.2 ศีล หมายถึงการสำรวมกาย วาจา ให้เรียบร้อยเป็นปกติ การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านศีลของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 2) ไม่เบียดบังทรัพย์สินส่วนรวมหรือราชการไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน 3) ไม่ประพฤติผิดทางกายและวาจา 4) พูดจน่าเชื่อถือและสุภาพ และ 5) ไม่เสพสิ่งเสพติดที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

2.3 การบริจาค หมายถึงการเสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านการบริจาคของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละและไม่เห็นแก่ได้ 2) บริจาคทรัพย์เพื่อทำประโยชน์แก่สาธารณะตามความจำเป็น 3) ให้การอุปถัมภ์บำรุงเลี้ยงดูผู้น้อยตามโอกาสอันควรและ 4) เป็นผู้มีเมตตา กตัญญูทวดเวทิต่อผู้มีพระคุณ

2.4 ความซื่อตรง หมายถึงความซื่อตรงต่อหน้าที่ ปฏิบัติภารกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริต การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความซื่อตรงของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) ตรงต่อเวลาและอุทิศเวลาให้แก่การปฏิบัติงาน มีความซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น 2) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต 3) มีความยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรม 4) ไม่ใช้เวลาราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตัว และ 5) ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

2.5 ความอ่อนโยน หมายถึงการมีอัธยาศัยอ่อนโยน สุภาพเรียบร้อย การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความอ่อนโยนของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ใช้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ในการปฏิบัติงาน 2) สุภาพอ่อนโยนและนอบน้อม

ต่อมคน 3) รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น 4) วางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติและบุคลิกภาพ และ 5) มีวาจาสุภาพนุ่มนวล

2.6 ความเพียร หมายถึงเพียรปฏิบัติภารกิจต่างๆ โดยไม่ลดละเบื่อหน่าย เพียรในการกำจัดความเกียจคร้านและความขี้ให้ออกไปจากตัว การปฏิบัติตามหลักธรรม ด้านความเพียรของผู้บริหารสถานศึกษาได้แก่ 1) ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ 2) ขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ 3) หาทางแก้ปัญหาอุปสรรคให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี 4) มีความกระตือรือร้นในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย และ 5) ทำงานเสร็จทันเวลาที่กำหนด ไม่คั่งค้าง

2.7 ความไม่โกรธ หมายถึงกิริยาที่ไม่แสดงความโกรธให้ปรากฏกิริยาที่ไม่สุภาพ การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความไม่โกรธของผู้บริหารสถานศึกษาได้แก่ 1) ไม่ใช้วิธีการรุนแรงในการแก้ปัญหา 2) การเป็นผู้เอือมเย็นมีเหตุผล 3) ไม่เกรี้ยวกราดกล่าวคำหยาบคาย ไม่สุภาพ 4) ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นด้วยความโกรธ และ 5) ใช้สติยับยั้งความขุ่นเคืองใจไว้ได้

2.8 ความไม่เบียดเบียน หมายถึงการไม่เบียดเบียนให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ยากลำบากทั้งทางร่างกายและจิตใจ การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความไม่เบียดเบียนของผู้บริหารสถานศึกษาได้แก่ 1) มีความเมตตากรุณา ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ช่วยเหลือบุคคลอื่นโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง 2) ไม่ใช้การลงโทษที่ไม่เป็นธรรมหรือมีอคติ 3) ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์ และ 4) แสดงความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี

2.9 ความอดทน หมายถึงความอดทนอดกลั้นต่อความยากลำบากทั้งปวงแม้จะเหนื่อยหน่ายเพียงใดก็ไม่ย่อท้อ การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความอดทนของผู้บริหารสถานศึกษาได้แก่ 1) อดทนอดกลั้นต่อคำพูดและการกระทำที่ไม่ดีของผู้อื่น 2) มีความอดทนไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคทั้งปวง 3) มีความตั้งมั่นที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จ 4) มีความอดทนต่อความโลภ ความโกรธ ความหลง และ 5) ปฏิบัติตามระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์ของทางราชการ

2.10 ความไม่คลาดจากธรรม หมายถึงไม่ประพฤติผิดพลาดจากทำนองคลองธรรม กฎเกณฑ์จารีตประเพณี แบบแผนที่ดี มีความยุติธรรมไม่เอนเอียงหวั่นไหวไปตามถ้อยคำที่ดีหรือร้าย การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความไม่คลาดจากธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาได้แก่ 1) ประพฤติตนตามจารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม 2) กล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง 3) ให้ความดี ความชอบ และลงโทษแก่ผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความเป็นธรรม 4) ยึดมั่นในแบบแผนหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และ 5) ยึดมั่นในความยุติธรรมเที่ยงตรงในการปฏิบัติหน้าที่

3. ทรรศนะ หมายถึงการแสดงออกทางด้านความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการพูดหรือการเขียน โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมเป็นเครื่องช่วยในการพิจารณาและประเมินค่าก่อนที่จะตัดสินใจแสดงความคิดเห็น ในการวิจัยครั้งนี้ ทรรศนะ ได้แก่

การแสดงออกทางความรู้สึกของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักทศพิธราชธรรม ได้แก่ ทาน ศีล การบริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทน และความไม่คลาดจากธรรม

4. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือ ผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ปีการศึกษา 2549

5. ครูผู้สอน หมายถึงข้าราชการผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน ปีการศึกษา 2549 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี

6. ขนาดโรงเรียน หมายถึงโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี แบ่งเป็น 3 ขนาด ดังนี้

6.1 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน

6.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 – 300 คน

6.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คน ขึ้นไป

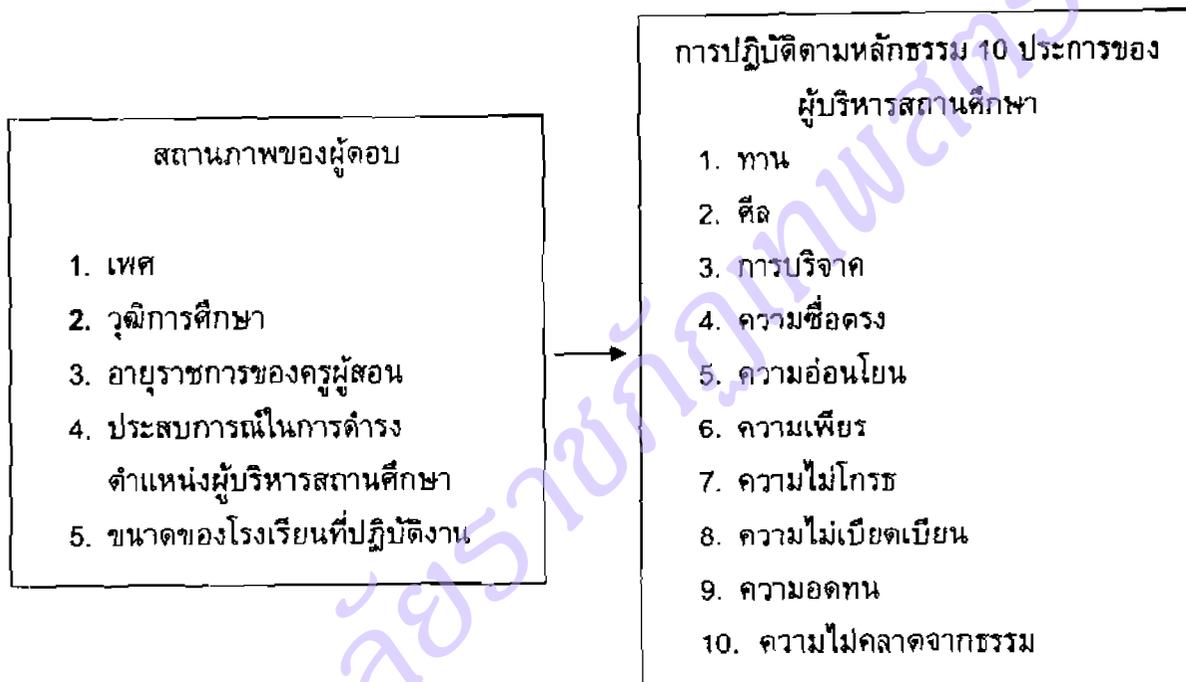
7. สถานศึกษา หมายถึงโรงเรียนที่จัดการศึกษาช่วงชั้นที่ 1 – 4 ของรัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาคุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยจากการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ทาน ศีล การบริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทนและความไม่คลาดจากธรรม ดังภาพ 1

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้

1. การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา อายุราชการ และขนาดของโรงเรียน มีความแตกต่างกัน

2. การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และขนาดของโรงเรียน มีความแตกต่างกัน

3. การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี มีความแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็น ส่วนที่จะช่วยนำไปสู่ความเข้าใจพื้นฐานของการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.1 ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.2 ความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.3 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.4 คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์
2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม
 - 2.1 แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม
 - 2.2 ความหมายของคุณธรรม
 - 2.3 ความหมายของจริยธรรม
 - 2.4 ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม
 - 2.5 ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม
 - 2.6 ระดับของคุณธรรมจริยธรรม
 - 2.7 องค์ประกอบของคุณธรรมจริยธรรม
3. คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 3.1 คุณธรรมจริยธรรมตามแนวพระบรมราโชวาท
 - 3.2 คุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดของนักวิชาการ
 - 3.3 คุณธรรมจริยธรรมตามมาตรฐานของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 3.4 คุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา
4. การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทเป็นตัวจักรสำคัญในการดำเนินการประสานบทบาทองค์กรและบทบาทของบุคลากรในสถานศึกษาให้อยู่ในดุลยภาพที่ดี มีความสามารถในการโน้มน้าวให้ผู้ร่วมงานเกิดความพึงพอใจ เต็มใจให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงเสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาดังนี้

1. ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 4) ได้ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาว่า เป็นบุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของรัฐและเอกชน

สุนีย์ บุญทิม (2542, หน้า 6) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาหมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารการศึกษาในสถานศึกษา

เสนาะ ดิยาวี (2543, หน้า 183) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาคือ ผู้ที่ทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือของคนอื่นไม่คำนึงถึงว่า ความสำเร็จนั้นคนจะพอใจหรือไม่ หากมองในแง่ค่าใช้จ่ายผู้บริหารทำให้งานสำเร็จตามเป้าหมายโดยเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2547, หน้า 46) ได้ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ว่าหมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการที่รับผิดชอบบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 (ม.ป.ป., หน้า 113) ระบุในมาตรา 4 พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546 ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาหมายถึง บุคคลที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ภายในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาอื่น ที่จัดการศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีทั้งของรัฐและเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2547, หน้า 117) ได้ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารหน่วยงานทางการศึกษา ที่เป็นสถานศึกษา ผู้บริหารกลุ่มนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ทั้งของรัฐและเอกชนผู้บริหารกลุ่มนี้จะประพฤติปฏิบัติตนตาม จรรยาบรรณครู ที่คุรุสภากำหนด

2. ผู้บริหารสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป ทั้งของรัฐและเอกชน ผู้บริหารกลุ่มนี้จะประพฤติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพของตนตามที่กำหนดไว้

3. ผู้บริหารสถานศึกษาที่สถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด เช่น สถานศึกษาของสถาบันศาสนา สถานศึกษาของสถาบันทางการแพทย์ สถานศึกษาของสถาบันตำรวจ สถานศึกษาของสถาบันทหาร ฯลฯ ผู้บริหารกลุ่มนี้จะประพฤติปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพของตนที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาหมายถึง บุคลากรที่รับผิดชอบบริหารการศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม โน้มหน้าให้บุคลากรปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา

สมยศ นาวิการ (2538, หน้า 18) ได้กล่าวถึงความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า ผู้บริหารคือผู้ให้ทรัพยากรทั้งหมดขององค์การ เงินทุน อุปกรณ์ ข้าราชการและคน เพื่อความสำเร็จและผู้บริหารจึงต้องมีความสามารถในการบริหารคน เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานอย่างประสานสัมพันธ์กันอันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ

สมนึก พรเจริญ (2544, หน้า 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบสูงสุดในสถานศึกษาที่เป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติโดยตรงที่จะขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามบทบาทหน้าที่ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดยยึดภารกิจการบริหารสถานศึกษา 6 งาน คืองานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ การเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่และงานสัมพันธ์ชุมชน

ธีระ รุญเจริญ, ปราชญา กล้าผจญ, และสัมมา รัตนชัย (2545, หน้า 1) ได้กล่าวได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร โดยเฉพาะในองค์กรภาคเอกชนนั้น เห็นได้ชัดว่าความอยู่รอดขององค์กรขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ ดังนั้นภาคเอกชนไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเงินการธนาคาร การบริหารธุรกิจ การค้า การอุตสาหกรรม รวมทั้งการศึกษาเอกชนตั้งแต่อนุบาลถึงอุดมศึกษา จึงต้องสรรหาผู้บริหารที่มีฝีมือหรือมีความสามารถสูง เพื่อความสำเร็จในการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

ไซมอน (Simon, 1976, p. 1) ได้กล่าวถึงผู้บริหารไว้ว่า ผู้บริหารไม่ปฏิบัติแต่ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานจนเป็นผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายขององค์กรซึ่งตรงตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารเลือก

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นผู้ที่จะทำให้ภารกิจในสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ นอกจากนี้จะนำองค์กรไปสู่จุดหมายปลายทางแล้ว ยังต้องนำพา คนให้มีความสุขในการเดินทางด้วยความสำเร็จ นอกจากนี้ก็มีความรู้ความสามารถแล้วจะต้องมีคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารงานด้วย

3. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

วิโรจน์ สารรัตนะ (2542, หน้า 5) กล่าวว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่จะแสดงบทบาทออกมา 10 บทบาทย่อย ซึ่งรวมกลุ่มได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มบทบาทเชิงสัมพันธ์บุคคล (interpersonal roles) เป็นบทบาทที่เกิดขึ้นจากอำนาจและสถานะตำแหน่งแบบทางการเป็นบทบาทที่ทำให้ผู้บริหารเป็น ศูนย์รวมประสาท (nerve center) ขององค์การ ประกอบด้วย

1.1 บทบาทเป็นสัญลักษณ์ขององค์การ (symbolic or figurehead) ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน ประเพณี หรือพิธีการขององค์การ

1.2 บทบาทเป็นผู้นำองค์การ (leader) มุ่งการอำนวยความสะดวก การจูงใจ การติดต่อสื่อสารและการควบคุม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้

1.3 บทบาทเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์ (liaison) กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายนอกองค์การเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อองค์การ

2. กลุ่มบทบาทเชิงสารสนเทศ (information roles) เป็นบทบาทที่ทำให้ผู้บริหารเป็นศูนย์กลางของข้อมูลข่าวสารทั้งในฐานะผู้รับและผู้ส่ง ประกอบด้วย

2.1 บทบาทเป็นผู้กำกับติดตามผล (monitor) ให้ได้ข้อมูลข่าวสารทั้งจากภายในและภายนอกเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การ

2.2 บทบาทเป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร (dissemination) ที่ได้รับจากภายในและภายนอกให้แก่บุคลากรในองค์การ

2.3 บทบาทเป็นผู้ประชาสัมพันธ์ (spokesperson) เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารขององค์การต่อบุคคลภายนอกองค์การ

3. กลุ่มบทบาทเชิงตัดสินใจ (decisional roles) เป็นบทบาทที่ทำให้ผู้บริหารเป็นผู้นำตัดสินใจ (decision maker) อันสืบเนื่องจากบทบาทสองกลุ่มแรก ประกอบด้วย

3.1 บทบาทเป็นผู้ประกอบการ (entrepreneur) มุ่งการริเริ่มสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ในองค์การอยู่เสมอ

3.2 บทบาทเป็นผู้ขจัดสิ่งก่อกวน (disturbance handler) โดยแก้ปัญหาเมื่อองค์การเผชิญสิ่งรบกวนที่ไม่คาดหวังอย่างฉับไวแต่ได้ผล

3.3 บทบาทเป็นผู้จัดสรรทรัพยากร (allocation) ให้ส่วนต่างๆ ในองค์การ

3.4 บทบาทเป็นนักเจรจาต่อรอง (negotiator) กับบุคคลหรือองค์กรอื่น

ธีรรัตน์ กิจจักษ์ (2542, หน้า 45 – 46) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งที่เป็นบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับที่กำหนดไว้ และรวมทั้งภารกิจที่ควรทำตามหลักจริยธรรมคุณธรรม สามัญสำนึกและตามวิญญูณของนักบริหารอันพึงจะมี ตามลำดับดังต่อไปนี้

- ตำแหน่ง
1. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหาร ตามมาตรฐานการกำหนดตำแหน่ง
 2. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารต่อการบริหารโรงเรียน
 - 2.1 การบริหารด้านวิชาการ
 - 2.2 การบริหารด้านธุรการ
 - 2.3 การบริหารด้านกิจการนักเรียน
 - 2.4 การบริหารด้านธุรการ การเงิน และพัสดุ
 - 2.5 การบริหารด้านอาคารสถานที่
 - 2.6 การบริหารด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 3. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารในฐานะผู้นำสังคม
 4. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารกับการจัดองค์การ
 5. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารในการวางแผน
 6. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารกับการตัดสินใจ
 7. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารในการสั่งการ
 8. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารกับการประสานงาน
 9. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารกับการควบคุม
 10. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารกับการสร้างขวัญและกำลังใจ
 11. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารกับมนุษยสัมพันธ์
 12. บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารในการบริหารเวลา
- ประกอบ กุลเกื้อ, และสิทธิพร ลิ้มบริบูรณ์ (2545, หน้า 22 – 23) ได้กล่าวถึงผู้บริหารสถานศึกษาทั้งของภาครัฐ และเอกชนมีบทบาท หน้าที่ดังต่อไปนี้
1. เป็นประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 2. เป็นกรรมการและเลขานุการในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ รวมถึงกรรมการและเลขานุการในคณะกรรมการสถานศึกษาเอกชน
 3. เป็นผู้บังคับบัญชาครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 4. บริหารกิจการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับทางราชการ และของสถานศึกษา รวมทั้งนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาหรือของหน่วยงาน
 5. ประสานการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมทั้งควบคุม ดูแลบุคลากร การเงิน การพัสดุ สถานที่และทรัพย์สินของสถานศึกษาหรือหน่วยงาน ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

6. เป็นผู้แทนของสถานศึกษาหรือหน่วยงานในกิจการทั่วไปรวมทั้งการจัดทำนิติกรรมสัญญาของสถานศึกษาหรือหน่วยงาน ตามวงเงินงบประมาณที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานได้รับมอบ

7. จัดทำรายงานกิจการประจำปีเกี่ยวกับกิจกรรมของสถานศึกษาหรือหน่วยงานเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา

8. อนุมัติประกาศนียบัตรและวุฒิบัตรของสถานศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

9. ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งงานอื่นที่กระทรวงมอบหมาย
สุวรรณชัย ทองคำ (2549, หน้า 8 – 15) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งหมายถึงคุณลักษณะและคุณภาพการบริหารสถานศึกษาที่คุรุสภากำหนดไว้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาประพฤติปฏิบัติ มีดังนี้

1. ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษา
2. ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากรผู้เรียน
3. มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ
4. พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง
5. พัฒนาและใช้นวัตกรรมการบริหารจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้นไปลำดับ
6. ปฏิบัติงานขององค์กรโดยเน้นผลถาวร
7. รายงานผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ
8. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
9. ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์
10. แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา
11. เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ
12. สร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของรัฐและเอกชน มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 39 บัญญัติไว้ว่า สถานศึกษาให้มีผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. บริหารกิจการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ และของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ รวมทั้งนโยบายและวัตถุประสงค์ ของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ

2. ประสานการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งควบคุมดูแลบุคลากร การเงิน การพัสดุ สถานที่ และทรัพย์สินอื่นของสถานศึกษาหรือส่วนราชการให้เป็นไปตาม กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

3. เป็นผู้แทนของสถานศึกษาหรือส่วนราชการในกิจการทั่วไป รวมทั้งการจัดทำนิติ กรรมสัญญาในราชการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการที่ได้รับตามที่ได้รับมอบอำนาจ

4. จัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ เพื่อ เสนอต่อคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

5. อำนาจหน้าที่ในการอนุมัติประกาศนียบัตรและวุฒิปัตร์ของสถานศึกษา ให้ เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

6. ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวง เลขาธิการสภาการศึกษา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เลขาธิการคณะกรรมการอุดมศึกษา เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งงานอื่นที่กระทรวงมอบหมาย

กอร์ดัน ได้สรุปบทบาทที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา มี 6 ประการ ดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช, 2536, หน้า 145)

1. บทบาทในฐานะเป็นผู้บริหาร
2. บทบาทในฐานะเป็นผู้นำในด้านการสอนหรือด้านวิชาการ
3. บทบาทในฐานะเป็นผู้รักษาวินัย
4. บทบาทในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์
5. บทบาทในฐานะเป็นผู้ประเมินผล
6. บทบาทในฐานะเป็นผู้แก้ปัญหาความขัดแย้ง

โจนส์, และคนอื่นๆ (Jones, et al., 1969, pp.176 – 183) มีความเห็นว่าผู้บริหาร สถานศึกษาต้องแสดงบทบาท หน้าที่ และภารกิจดังต่อไปนี้

1. เป็นผู้นำทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ต้องรับผิดชอบใน ความก้าวหน้าทางวิชาการโดยเข้าร่วมกับสมาชิกกับสมาคมวิชาชีพของตน รู้จักผลิตและใช้ งานวิจัยเพื่อประโยชน์ในทางการศึกษา แสดงให้เห็นว่าจุดมุ่งหมายของโรงเรียนย่อมเหนือกว่า จุดหมายของตนเอง รู้จักใช้คนให้เหมาะกับงาน เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเชื่อมั่นและ เชื่อในศักดิ์ศรีของผู้ร่วมงาน รู้วิธีที่จะขอคำปรึกษาจากคนอื่น ห่วงใยสวัสดิภาพของเพื่อน ร่วมงานมีศรัทธาในวิชาชีพของตนเอง

2. สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เนื่องจากสถานศึกษา เป็น สถาบันทางสังคมและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้น โรงเรียนควรบริการสังคมและสังคมได้ ช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนด้วย

3. เป็นผู้นำในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดหาวัสดุอุปกรณ์ บำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนอาคารสถานที่เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยความสะดวก และเกิดประโยชน์

4. รู้จักประเมินผลงานตนเอง หรือบทบาทของตนเองอยู่เสมอ

จากที่นักการศึกษากล่าวมาสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญใน 1) บริหารกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับของทางราชการและของสถานศึกษารวมทั้งนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา 2) เป็นผู้ปกครองและบังคับบัญชาข้าราชการครูและลูกจ้างในสถานศึกษา 3) เป็นผู้รักษาวินัยและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา 4) การประสานการระดมทรัพยากรทางการศึกษา โดยร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์แสวงหา 5) ใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา 6) เป็นผู้แทนของสถานศึกษาในกิจการทั่วไป 7) เป็นผู้พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริงโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ และ 8) เป็นผู้นำและสร้างผู้นำและสามารถสร้างโอกาสในการพัฒนาได้ทุกสถานการณ์

4. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์

พระราชวรมุณี (ประยูร ทมมจิตโต, 2541, หน้า 7) ได้กล่าวว่า นักบริหารจะทำหน้าที่สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีถ้ามีคุณลักษณะ 3 ประการ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน ทุติยปาปณิกสูตร ดังนี้

1. จักขุมา หมายถึงมีปัญญามองการณ์ไกล ถ้าเป็นนักบริหารทั่วไปต้องสามารถวางแผนและฉลาดในการใช้คน คุณลักษณะข้อแรกนี้ คือความชำนาญในการใช้ความคิด (conceptual skill)

2. วิฐุโร หมายถึงจัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน คุณลักษณะที่สองนี้ คือความชำนาญด้านเทคนิค (technical skill)

3. นิสสยสัมปันโน หมายถึงพึงพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี นักบริหารที่ดีต้องผูกใจคนไว้ได้ คุณลักษณะที่สามนี้สำคัญมาก คือความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์ (human relation skill)

สมเดช สีแสง (2542, หน้า 42) ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีมีคุณภาพ คือเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการปฏิบัติงาน มีวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เคยกำหนดไว้ว่าต้องประกอบด้วย

1. บุคลิกภาพ เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการบริหารงาน ซึ่งบุคลิกภาพของผู้บริหารในภาพรวม หมายถึง การแต่งกายที่เหมาะสมกับกาลเทศะ มีความสุภาพเรียบร้อย และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลทุกฝ่าย รวมทั้งการมีสุขภาพอนามัยที่ดียอมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน

2. คุณธรรมและจริยธรรม ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำควบคุม กำกับติดตามการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในหน่วยงาน ดังนั้น จึงต้องยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในทุกๆ ด้าน เช่น การมีวินัยในตนเอง การรักษาระเบียบวินัยราชการ มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นหลักในการปฏิบัติงาน เป็นบุคคลที่ตรงต่อเวลา ไม่ดื่มสุราและสิ่งเสพติดเป็นนิจ รวมทั้งละเว้นการกระทำการล่วงละเมิดต่อศีลธรรมอันดีงามโดยเด็ดขาด หากผู้บริหารขาดคุณธรรมจริยธรรมจะนำไปสู่ความเสื่อม

3. ความเป็นผู้นำ ผู้บริหารที่พึงประสงค์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ในการพัฒนางาน เช่น พัฒนาดตนเอง การครองตนในการประหยัดและอดออม ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย สามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติด้วยความรักศรัทธาและมีเจตคติที่ดี ในการพัฒนาเสริมสร้างทีมงานให้เข้มแข็ง มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและองค์กรอื่นในท้องถิ่น ให้ความร่วมมือ ร่วมใจ สร้างสรรค์งานการศึกษา ส่งผลสำเร็จต่อการบริหารงาน

ศิริพร พงษ์ศรีโรจน์ (2543, หน้า 198) กล่าวถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นคุณลักษณะที่ดีว่า

1. คุณสมบัติด้านวิชาการ

- 1.1 มีความรู้ด้านวิชาชีพเป็นอย่างดี
- 1.2 มีความรู้ด้านความรู้ทั่วไปเป็นอย่างดี
- 1.3 มีประสบการณ์ในการบริหารและการนำ

2. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ

2.1 มีบุคลิกภาพด้านร่างกายดี บุคลิกลักษณะดี แต่งกายถูกต้อง มีชีวิตชีวา พุดจาติ วางตนเหมาะสม

2.2 มีบุคลิกด้านจิตใจดี มีความเชื่อมั่น ศรัทธาผู้อื่น มีความอดทน กล้าหาญ มีเมตตาจิต มีวินัย มีใจเป็นธรรม และมีอารมณ์ขัน

2.3 มีบุคลิกด้านสังคมดี มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ช่วยเหลือสังคม เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

3. คุณลักษณะด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน คือ มีสติปัญญาฉลาด มีความกล้ารับบทบาทตน รับผิดชอบ แนบเนียน เด็ดขาด กระตือรือร้น บังคับใจตนเองได้ รวมทั้ง มีความสามารถในด้านการตัดสินใจ การจูงใจ การประสานงาน มีผลงานที่ประสบผลสำเร็จ

สุรพล พุฒคำ (2545, หน้า 4 – 5) ได้สรุปคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารว่าควรมีลักษณะดังนี้คือ

1. ความเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ (intelligence quotient : IQ) ได้แก่ การแสดงออกถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสามารถในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิผล ความเป็น

ผู้เชี่ยวชาญชำนาญการ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความสามารถในการให้คำปรึกษา การดำเนินการนำร่องให้กับผู้อื่น และความกล้าหาญที่จะเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เป็นต้น

2. ความเป็นผู้มีวุฒิทางอารมณ์ (emotional quotient : EQ) คือการแสดงออกถึงการยอมรับและฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การให้อำนาจแก่ผู้อื่น การพัฒนาผู้อื่นให้มีความก้าวหน้า การให้โอกาสผู้อื่น การมองเห็นคุณค่าผู้อื่น ความมีสัจจะและความจริงใจต่อผู้อื่น การใช้เหตุและผลในการตัดสินใจ ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงาน และความเป็นผู้มีจิตใจมั่นคง เป็นต้น

3. ความเป็นผู้อดทนต่อความยากลำบาก (adversity quotient : AQ) คือการแสดงออกถึงความมานะบากบั่นและความพยายาม ความสามารถที่จะชนะใจผู้อื่น ความมุ่งมั่นในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ความสามารถในการจูงใจ ความสามารถในการบริหารจัดการ และการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ร่วมงาน เป็นต้น

4. ความเป็นผู้มีศีลธรรม (moral quotient : MQ) ได้แก่การแสดงออกถึงการเป็นผู้ชนะใจตนเอง ความเป็นผู้มีคุณธรรมและศีลธรรม การแสดงออกในสิ่งที่ดีงาม การให้ความยุติธรรมแก่ผู้อื่น ความซื่อสัตย์สุจริตและการยอมรับนับถือผู้อื่น

สมเดช ศรีแสง (2545, หน้า 95) ในการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ และผู้ทรงคุณวุฒิทางการบริหาร ระหว่างวันที่ 25 ถึง 27 มิถุนายน พ.ศ.2545 ณ สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา ผู้เข้าประชุมได้กำหนดคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ไว้ ดังนี้

1. เป็นผู้มีบุคลิกภาพดี มีคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดีในการบริหารและจัดการศึกษา ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการครองตน ครองคน ครองงาน และยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ

2. เป็นผู้ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ ได้แก่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ความเป็นประชาธิปไตย และมีการทำงานเป็นทีม

3. เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการบริหารการศึกษา ได้แก่ความรู้ทั่วไปในการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและความรู้เฉพาะตำแหน่งตามภารกิจ

4. เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ในการบริหารและจัดการศึกษา ได้แก่การวิเคราะห์ สภาพปัจจุบันและสร้างความมุ่งหวังในอนาคต มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และแนวทางพัฒนาการศึกษา

ธีระ รุญเจริญ ได้กล่าวถึงลักษณะนักบริหารการศึกษามีอาชีพควรมี 6 ประการสรุปได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547, หน้า 2 - 4)

1. มีพื้นฐานเดิมเป็นทุน นั่นคือมีความเป็นผู้นำตามธรรมชาติเดิมเป็นทุน เช่น

1.1 ความถนัด (aptitude) ในการเป็นผู้นำ

1.2 ลักษณะนิสัยในการร่วมกิจกรรมกับผู้อื่น เช่น เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ ชอบการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2. มีการศึกษา นักบริหารมืออาชีพ ควรได้ศึกษาระดับปริญญาตรี ทางการบริหารการศึกษาเป็นอย่างต่ำ โดยหลักสูตรจะครอบคลุมเนื้อหาสาระดังนี้

2.1 การบริหารและการจัดการศึกษา

2.2 จิตวิทยาการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2.3 พื้นฐานการศึกษาค้นคว้าวิจัย

2.4 บริบททางการบริหารการศึกษา เช่น ระเบียบกฎหมาย ประชญา การปกครอง สังคมวิทยา เศรษฐกิจ

3. มีบุคลิกภาพน่าเชื่อถือ นั่นคือ

3.1 มีน้ำเสียงการพูดน่าฟัง เข้าใจง่าย

3.2 มีอารมณ์มั่นคง (EQ – emotional quotient)

3.3 มีความเข้มแข็ง แต่ถ่อมตน

3.4 มีกิจกรรมรยาทเป็นที่ยอมรับทางสังคม

3.5 การแต่งกายสอดคล้องกับกาลเทศะ

4. มีคุณธรรมจริยธรรม ในเรื่องดังต่อไปนี้

4.1 มีวิสัยทัศน์ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลง

4.2 ยึดระบบคุณธรรมเป็นที่ตั้ง นั่นคือ มีความโปร่งใส มีความยุติธรรม

4.3 ซื่อสัตย์ ไม่คอร์รัปชัน

4.4 อดทน อดกลั้น

4.5 รับทั้งผิดและชอบ

4.6 เสียสละ

4.7 เป็นคนดีของสังคม

5. มีความสามารถ ความชำนาญ ในเรื่องต่อไปนี้

5.1 การบริหารจัดการศึกษาตามหลักวิชา

5.2 การนำองค์กรไปสู่เป้าหมาย ยึดการบริหารโดยองค์คณะบุคคลการมีส่วนร่วม

5.3 ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

5.4 ประสานงานเพื่อผลงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบ

5.5 ปรับเปลี่ยนเทคนิค เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

6. มีความรู้สึก และรู้รอบ ในเรื่องต่อไปนี้

6.1 การบริหารจัดการ

6.2 การจัดการศึกษา

6.3 ระเบียบกฎหมาย

6.4 บริบททางสังคม

6.5 การวิจัย

ถวิล อรัญเวศ เสนอว่า คุณลักษณะของนักบริหารมืออาชีพ ในยุคเขตพื้นที่ การศึกษาที่สำคัญมี 10 ประการ สรุปได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547, หน้า 4 - 5)

1. กล้าตัดสินใจ นักบริหารมืออาชีพต้องมีข้อมูลที่เพียงพอในการตัดสินใจ เป็นคนสุขุมรอบคอบ มีเหตุผล โดยยึดภาคีที่ว่า ก่อนจะเชื่อสิ่งใดให้พิสูจน์ ก่อนจะพูดให้ยังคิด วิเคราะห์ ก่อนจะทำกิจกรรมใดๆ จงคิดให้ถ่วงถี่จะดีเสีย
 2. ไวต่อข้อมูล นักบริหารมืออาชีพต้องเป็นคนทันสมัย ไวต่อข้อมูล หรือการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ต้องติดตามข่าวสารต่างๆ อยู่เสมอ
 3. เพิ่มพูนวิสัยทัศน์ นักบริหารมืออาชีพจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถมองเห็นภาพฝันในอนาคต และแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี
 4. ซื่อสัตย์และสร้างสรรค์ผลงาน นักบริหารมืออาชีพ จะต้องเป็นคนซื่อสัตย์ สุจริต และมีการสร้างสรรค์ผลงานให้เป็นที่ปรากฏอยู่เสมอ
 5. ประสานสัมพันธ์ นักบริหารมืออาชีพ ต้องเป็นผู้ที่สามารถประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคคลต่างๆ ได้เป็นอย่างดี สามารถไกล่เกลี่ยข้อกรณีพิพาท และสามารถขจัด ปัญหาต่างๆ ในหน่วยงานได้
 6. คิดสร้างสรรค์วิธีการทำงานใหม่ๆ นักบริหารมืออาชีพ ต้องคิดหาวิธีการ ทำงานแบบใหม่ๆ อยู่เสมอ
 7. จูงใจเพื่อนร่วมงาน นักบริหารมืออาชีพต้องมีความสามารถโน้มน้าวหรือจูงใจ เพื่อนร่วมงานให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน และมีความรับผิดชอบต่องานที่ทำ เช่น ประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ยุติธรรม ให้การยกย่องชมเชย ผู้ที่ปฏิบัติงานและปฏิบัติดี เป็นต้น
 8. ทนทานต่อปัญหาอุปสรรค นักบริหารมืออาชีพจะต้องมีความอดทนต่อสู้กับ ปัญหาอุปสรรคที่กำลังเผชิญ และพร้อมที่จะหาทางแก้ไขปัญหา ไม่หนีปัญหา
 9. รู้จักยืดหยุ่นตามสถานการณ์ นักบริหารมืออาชีพจะต้องรู้จักยืดหยุ่นไม่ดิ่ง เกินไป หรือไม่หย่อนเกินไป บางครั้งก็ต้องดำเนินการในสายกลาง แต่บางครั้งต้องมีความ เด็ดขาด เพื่อจะแก้ไขปัญหาให้สงบเรียบร้อย
 10. บริหารงานแบบมีส่วนร่วม นักบริหารมืออาชีพ จะต้องบริหารงานเป็นทีม โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ และร่วมประเมิน
- สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำหลักสูตร ผู้บริหาร สถานศึกษามืออาชีพ โดยกำหนดคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพไว้ 6 ประการ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547, หน้า 5 - 6)

1. การเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม ในเรื่องต่อไปนี้
 - 1.1 คุณธรรม จริยธรรมสำหรับผู้บริหารมืออาชีพ
 - 1.2 การบริหารบุคคลตามแนวคิดของศาสนา
 - 1.3 การบริหารจัดการภูมิปัญญาไทย เพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
2. การเป็นผู้นำด้านการจัดระบบ ในเรื่องดังต่อไปนี้
 - 2.1 การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้
 - 2.2 การจัดและใช้ระบบสารสนเทศและการสื่อสาร
 - 2.3 การจัดระบบเครือข่าย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 - 2.4 การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทั้งระบบ
3. การเป็นผู้นำด้านวิชาการ ในเรื่องดังต่อไปนี้
 - 3.1 การพัฒนาหลักสูตรเพื่อความเป็นเลิศ
 - 3.2 การพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้
 - 3.3 การพัฒนาครูตามแนวปฏิบัติการศึกษา
 - 3.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ
 - 3.5 การประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
4. การเป็นผู้นำด้านการบริหารจัดการ ในเรื่องต่อไปนี้
 - 4.1 การวางแผนกลยุทธ์
 - 4.2 การบริหารแบบมีส่วนร่วม
 - 4.3 ผู้บริหาร : ผู้นำการเปลี่ยนแปลง
 - 4.4 การบริหารความขัดแย้ง
 - 4.5 การบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
 - 4.6 เทคนิคการบริหารจัดการแนวใหม่
5. การเป็นผู้นำด้านสังคมและชุมชน ในเรื่องต่อไปนี้
 - 5.1 การบริหารจัดการโรงเรียน เพื่อชุมชนและสังคม
 - 5.2 การบริหารในบริบทที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม
6. การเป็นผู้นำการพัฒนาตนเองในเชิงบริหาร ในเรื่องการพัฒนาตนเองเพื่อเป็น
ผู้บริหารมืออาชีพ

หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต การบริหารการศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บริหารมืออาชีพ เพื่อปฏิรูปการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ โดยกำหนดคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพที่สำคัญไว้ 6 ประการ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547, หน้า 7 – 9)

1. เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ผู้บริหารมีอาชีพจะต้องเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น และเจริญรุดหน้าไปสู่ความเป็นเลิศได้อย่างรวดเร็ว เพราะวิทยาการต่างๆ ในโลกก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้ผู้บริหารมีอาชีพมี วิสัยทัศน์ สามารถกำหนดภาพอนาคตของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมกับยุคสมัย ตลอดจนกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารเพื่อนำสถานศึกษาไปสู่จุดหมายนั้น

2. มีจิตวิญญาณนักบริหาร

ผู้บริหารมีอาชีพจะต้องมีจิตวิญญาณนักบริหารอย่างน้อย 3 ประการ คือ

2.1 อุทิศตนเพื่อหน้าที่

เป็นผู้ที่รักและมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มุ่งมั่น ขยัน อดทน และเสียสละที่จะทำงานในหน้าที่ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพอย่างสมบูรณ์ ตามจุดหมายของการปฏิรูปการศึกษา

2.2 มีความเป็นปัญญาชน

เป็นผู้ที่ดำเนินชีวิตและทำงานในหน้าที่โดยใช้ ปัญญา พิจารณาด้วยเหตุผล ตามหลักกาลามสูตร ไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์ โกรธ หลง และความลำเอียงด้วยอคติต่าง ๆ มีจิตใจที่เข้มแข็งหนักแน่นในเหตุผลแห่งความถูกต้อง ในความซื่อสัตย์สุจริต และยุติธรรม

2.3 บริหารตนเป็นแบบอย่างที่ดี

เป็นผู้ที่ให้ความสำคัญต่อการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ในทุกด้าน ทั้งด้านความเก่ง ความดี และความมีความสุขสมบูรณ์ ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ในฐานะที่มีหน้าที่เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยยึดหลักว่า จะพัฒนาใครเขา ต้องพัฒนาตัวเราก่อน นอกจากนี้ การพัฒนาตนให้มี ภูมิรู้ ภูมิธรรม และภูมิฐาน ยังช่วยให้ผู้บริหารได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากครู ผู้ปกครอง และชุมชน ทำให้การบริหารได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายและประสบความสำเร็จสูงขึ้น

3. เป็นผู้นำทางการศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ จะต้องเป็นผู้มี ภูมิรู้ ทางด้านการศึกษา เห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างการศึกษา กับสภาวะแวดล้อมในสังคม สามารถวิเคราะห์ปัญหา และแนวโน้มทางการศึกษาของไทยได้อย่างชัดเจน มีความเป็นผู้นำในการปฏิรูปการศึกษา เป็นผู้นำทางวิชาการ และเป็นผู้นำในการบริหารคุณภาพการศึกษา

4. มีความรู้ความสามารถในการบริหาร

ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ นอกจากจะต้องมี ภูมิรู้ ทางด้านการศึกษาแล้ว ยังต้องมี ภูมิรู้ ทางด้านการบริหารอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ในหลักการบริหาร เทคนิค

การบริหาร และการวางแผนกลยุทธ์ ตลอดจนสามารถนำ หลักวิชา ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูง

5. มีผลงานที่แสดงถึงความชำนาญการในการบริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพจะต้องมีความสามารถในการใช้ศาสตร์และศิลป์ ในการบริหาร มาพัฒนาการบริหารงานด้านต่าง ๆ ภายในสถาบันการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีความสามารถในการบริหาร ทรัพยากรบุคคล เงิน วัสดุ ครุภัณฑ์ และอาคารสถานที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด ตลอดจนมีความสามารถในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน มาช่วยจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้สูงสุด

6. นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหาร

ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพในยุคปัจจุบัน จะต้องรู้จักนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาผู้เรียน ประสบความสำเร็จ มีคุณภาพสมบูรณ์ ทั้งเป็นคนเก่ง เป็นคนดี และมีความสุขในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2549, หน้า 81 – 82) ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนสอง (พ.ศ.2549 – 2553) ไว้ในมาตรฐานที่ 10 ว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการโดยกำหนดตัวบ่งชี้ไว้ดังนี้

1. ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีความมุ่งมั่น และอุทิศตนในการทำงาน
2. ผู้บริหารมีความคิดริเริ่ม และมีวิสัยทัศน์
3. ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารวิชาการ และเป็นผู้นำทางวิชาการ
4. ผู้บริหารมีการบริหารที่มีประสิทธิผล และผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจในการบริหาร

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐาน การศึกษาปฐมวัย สำหรับสถานศึกษาทุกสังกัดที่จัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนด เป็นมาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษาไว้ในมาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา โดยกำหนดตัวคุณภาพ บ่งชี้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549, หน้า 8)

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ
2. มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ
3. มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการ และการจัดการ
4. มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจ

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549, หน้า 6 – 7) ได้กล่าวถึงมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า ผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพดังต่อไปนี้

1. มาตรฐานความรู้ มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบริหารการศึกษา หรือเทียบเท่าหรือคุณวุฒิอื่นที่คุรุสภารับรอง โดยมีความรู้ดังต่อไปนี้

- 1.1 หลักและกระบวนการบริหารการศึกษา
- 1.2 นโยบายและการวางแผนการศึกษา
- 1.3 การบริหารด้านวิชาการ
- 1.4 การบริหารด้านธุรการ การเงิน พัสดุ และอาคารสถานที่
- 1.5 การบริหารงานบุคคล
- 1.6 การบริหารกิจการนักเรียน
- 1.7 การประกันคุณภาพการศึกษา
- 1.8 การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ
- 1.9 การบริหารการประชาสัมพันธ์และความสัมพันธ์ชุมชน
- 1.10 คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

นอกจากคุณวุฒิตามวรรคหนึ่งต้องผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารสถานศึกษา ที่คณะกรรมการคุรุสภารับรอง

2. มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ ดังต่อไปนี้

- 2.1 มีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอนมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี หรือ
- 2.2 มีประสบการณ์ด้านปฏิบัติการสอนและต้องมีประสบการณ์ในตำแหน่งหัวหน้าหมวด หรือหัวหน้าสาย หรือหัวหน้างาน หรือตำแหน่งบริหารอื่นๆ ในสถานศึกษามาแล้วไม่น้อยกว่าสองปี

สุรทิน ดวงซาทม (2549) ได้กล่าวถึงผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จว่า จะต้องมีความสมบูรณ์หรือคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. บุคลิกภาพ ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดีอยู่เสมอ กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้ที่มี จิตใจแจ่มใส กายสง่า และวาจาดี

2. ความรู้ดี ผู้บริหารในยุคปฏิรูปการศึกษาจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่ทันสมัยอยู่เสมอ

3. วิสัยทัศน์ ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล วิสัยทัศน์ของบุคคลเกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้จากประสบการณ์และการเรียนรู้เกิดจากการได้อ่าน ได้ฟัง ได้ดู และได้ปฏิบัติ คนที่มีประสบการณ์และการเรียนรู้มากจากการที่ได้อ่าน ได้ดู ได้ฟัง และได้ปฏิบัติมากย่อมมีวิสัยทัศน์กว้างไกล วิสัยทัศน์จะต้องควบคู่กับการปฏิบัติเสมอ (vision with action)

จึงบรรลุผล ถ้ามีวิสัยทัศน์ แต่ขาดการนำสู่การปฏิบัติ (vision without action) จะกลายเป็นการเพ้อฝันเท่านั้นเอง

4. ภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำมีหลายแบบ แต่ละแบบมีดีและมีเสีย ไม่มีวิธีที่ดีที่สุด (there is no best way) ผู้นำที่ฉลาด คือผู้ที่รู้จักเลือกใช้ภาวะผู้นำให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ บุคคล และสภาพแวดล้อม

5. มนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารจะต้องทำงานกับบุคคลหลายฝ่าย ทั้งผู้บังคับบัญชาเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา และบุคคลทั่วไป ดังนั้น จึงต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ใช้นาย ลูกน้อง เพื่อนและคนทุกคน

6. คุณธรรมจริยธรรม คุณธรรมประจำใจที่หล่อเลี้ยงจิตวิญญาณของผู้บริหารให้เป็นผู้คิดดี พูดดี ทำดี และสามารถ ครองตน ครองคน และครองงาน ได้อย่างสง่างาม

ผู้บริหารที่ดี จะต้องหมั่นตรวจสอบตนเองให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมอยู่เสมอ การเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมนั้นจะทำให้ผู้บริหารได้รับความรัก ความเคารพ ความเชื่อถือ และความศรัทธาจากผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป

7. บริหารจัดการ (ดี) ประสิทธิภาพขององค์กรขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของผู้บริหาร ผู้บริหารที่ดีจะต้องสามารถมองภาพของงานได้ตลอดแนว รู้จักการวิจัยและพัฒนางาน (research and development) และรู้จักนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ ทางการบริหารมาใช้ในการพัฒนางานอยู่เสมอ

รอสสันบาค และคนอื่นๆ (Rosonbach, et al., 1989, pp. 54 – 55) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารที่ดีต้องประกอบด้วย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ 3 ด้าน คือ

1. ด้านผู้นำ หมายถึงคุณลักษณะของบุคคลที่ได้รับการเคารพยำเกรงจากคนที่อยู่แวดล้อมเปรียบเสมือนเป็นแบบอย่างที่ดีเลิศสำหรับการดำรงชีวิต ซึ่งสามารถให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำต่างๆ แก่บุคคลเหล่านั้นได้ และเป็นบุคคลที่มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีมนุษยสัมพันธ์ มีความซื่อสัตย์ มุ่งมั่นที่สัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย มีความสามารถในการสื่อสาร ฉลาดหลักแหลมและมีวิจาร์ณญาณ เข้าใจในธรรมชาติของอำนาจและหน้าที่

2. ด้านวิชาการ หมายถึงลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางวิชาการของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ที่สามารถแสดงออกมาได้อย่างสร้างสรรค์และสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการตัดสินใจ หมายถึงพฤติกรรมจากทางเลือกต่างๆ ที่เป็นโดยผู้ตัดสินใจแบบมีเหตุผลในการเลือกของตน เหตุผลดังกล่าวมักจะเนื่องมาจากประสบการณ์ส่วนตัว หรือความพยายามทางจิตใจ การตัดสินใจใดๆ ควรตัดสินใจจากจุดมุ่งหมาย ต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าเสี่ยงและกล้าลงทุน

แฮส, และไฮเวลล์ (House, & Howell, 1992, pp. 81 - 97) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารไว้ดังนี้

1. ความเป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน
2. ความเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. ความเป็นผู้มีพลัง
4. ความเป็นผู้มีเชื่อมั่นในตนเอง
5. ความเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งคุณธรรม
6. ความเป็นผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน
7. ความเป็นผู้สอดส่องดูแลสภาพทางสังคมของผู้ร่วมงาน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ควรมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติดังนี้

1. มีบุคลิกภาพดี หมายถึงการมีจิตใจแจ่มใส ร่าเริงอยู่เสมอและมองโลกในแง่ดี มีการแต่งกายที่ถูกต้องเหมาะสมและภูมิฐาน มีการพูดที่ดีและพูดเป็นการฟัง
2. มีความรู้ดี ในเรื่องการบริหารจัดการ การจัดการศึกษา ระเบียบกฎหมาย บริบทของสังคมและการวิจัย
3. มีความคิดริเริ่มและมีวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ที่จำเป็น สามารถกำหนดภาพอนาคตของสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจนและเหมาะสมกับยุคสมัย ตลอดจนกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารเพื่อนำสถานศึกษาไปสู่จุดหมายนั้น
4. มีภาวะผู้นำ โดยเฉพาะการเป็นผู้นำในการปฏิรูปการศึกษา เป็นผู้นำทางวิชาการและเป็นผู้นำในการบริหารคุณภาพทางการศึกษาโดยเลือกใช้ภาวะผู้นำให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ บุคคลและสภาพแวดล้อม
5. มีมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่ประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคคลต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ทั้งผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป
6. มีคุณธรรมจริยธรรม ผู้บริหารจะต้องมีเจตคติที่ดีในการบริหารและจัดการศึกษาประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการครองตน ครองคน ครองงาน ยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ ผู้บริหาร มีคุณธรรมจริยธรรม จะทำให้ได้รับความรัก ความเคารพ ความเชื่อถือและความศรัทธาจากผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป
7. การบริหารจัดการที่ดี มีการบริหารตามหลักวิชา นำองค์กรสู่เป้าหมาย ยึดการบริหารโดยองค์คณะบุคคลและการมีส่วนร่วม รู้จักวิจัยและพัฒนางานการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ ทางการบริหารมาใช้พัฒนางานอยู่เสมอ จนทำให้งานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจ

แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

1. แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2542, หน้า 23 – 24) ได้กล่าวถึงคุณธรรมตามทรรศนะของนักปราชญ์ไว้ดังนี้

โสกราตีส (Socrates) กล่าวถึงคุณธรรมว่า คุณธรรมคือความรู้ (virtue is knowledge) การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับศีลธรรมจริยธรรมคือการแสวงหาคุณธรรมเพราะคุณธรรมคือความรู้ที่แท้จริง ถ้าบุคคลรู้และเข้าใจถึงธรรมชาติของความดีจริงๆ แล้วเขาจะไม่พลาดจากการประกอบความดีละเว้นความชั่ว คุณธรรมที่ทำให้คนเป็นมนุษย์มี 5 ประการคือ

1. ปัญญาหรือความรู้ (wisdom) หมายถึง รู้ว่าอะไรดี อะไรไม่ดี
2. การปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนา (duty) คือ การทำความดี การเคารพยกย่องสิ่งที่ควรเคารพ เช่น พระผู้เป็นเจ้า พระธรรม การปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา
3. ความกล้าหาญ (courage) คือกล้าในสิ่งควรกล้าและกลัวในสิ่งที่ควรกลัว
4. การควบคุมตนเอง (self control หรือ temperance) คือการใช้ปัญญาควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก
5. ยุติธรรม (justice) คือการปฏิบัติต่อผู้อื่นและต่อตนเองอย่างเหมาะสม ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

เพลโต (Plato) กล่าวว่า คุณธรรมคือการศึกษาปฏิบัติที่ดีตามหน้าที่ของวิญญาณและคุณธรรมไม่สามารถเกิดขึ้นโดยบังเอิญ เพราะมนุษย์จะต้องรู้ว่าเขากำลังทำอะไร เพื่ออะไร และทำอย่างไร คุณธรรมจึงเกิดขึ้นจากความรู้ ไม่ใช่ความรู้ทางทฤษฎี แต่เป็นความรู้ที่มาจากการปฏิบัติจริง คุณธรรมตามแนวคิดของเพลโตมี 4 ประการคือ

1. ปัญญาหรือความรู้ (wisdom) คือการหยั่งรู้ว่าอะไรถูก อะไรผิด อะไรดี อะไรไม่ดี อะไรควรประพฤติหรือไม่ควรประพฤติ
2. ประมาณ (temperance) คือการรู้จักควบคุมตัวเองให้อยู่ในขอบเขตของจุดมุ่งหมายชีวิต มีความรับผิดชอบ รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง
3. กล้าหาญ (courage) คือกล้าเสี่ยงต่อความยากลำบาก อันตราย เพื่ออุดมการณ์ของตนเอง หรือด้วยความมั่นใจว่าได้กระทำดีที่สุดแล้ว
4. ยุติธรรม (justice) คือการให้แก่ทุกคนอย่างเหมาะสม เช่น การให้แก่ตนเอง ครอบครัว มิตรสหาย ผู้บังคับบัญชาอย่างมีเหตุผลอันควร

ธีรรัตน์ กิจจาร์ักษ์ (2542, หน้า 13 -16) ได้กล่าวถึงคุณธรรมตามทรรศนะของนักปราชญ์ไว้ดังนี้

อริสโตเติล (Aristotle) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมไว้ว่า ความสุข (happiness) คือความดีสูงสุด แต่ความสุขไม่ใช่ความเพลิดเพลิน (pleasure) แต่อาจเป็นผลของการกระทำดี คุณธรรมความดีที่สำคัญของอริสโตเติล มีอยู่ 4 ประการ คือ

1. ความพอประมาณ (temperance)
2. ความกล้าหาญ (courage)
3. ความยุติธรรม (justice)
4. มิตรภาพ (friendship)

พุทธทาสภิกขุ พระภิกษุ ซึ่งเป็นทั้งนักปรัชญาและนักการศึกษาที่มีชื่อเสียง มีแนวคิดในเรื่องคุณธรรมคือหน้าที่เช่นเดียวกับคานท์ ท่านได้กล่าวไว้ว่า ที่ไหนมีการทำหน้าที่ ที่นั่นมีธรรม หน้าที่คือ สิ่งที่มีชีวิตทุกชีวิตจะต้องปฏิบัติ แต่หน้าที่ในที่นี้จะหมายถึง หน้าที่ที่ถูกต้องสำหรับจะทำให้ชีวิตดำเนินไปได้ และเจริญก้าวหน้าขึ้นไปจนถึงระดับสูงสุด และในการปฏิบัติหน้าที่นั้นจะต้องยึดอุดมคติในการทำงานเพื่องาน

การทำงานเพื่องานนั้น ท่านพุทธทาสได้ให้คำอธิบายไว้ว่าเป็นการทำงานด้วยจิตว่างกล่าวคือ ทำงานเพื่อมุ่งผลสำเร็จของงาน ไม่ใช่ทำโดยหวังผลประโยชน์จากงานเป็นการทำงานด้วยความคิดที่เฉลียวฉลาด เพื่อให้งานประสบความสำเร็จโดยปราศจากความรู้สึกว่าเป็นตัวเรา หรือ ของเรา ซึ่งก็คือการทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ตามหลักจริยธรรมสากลนั่นเอง และเมื่อได้ผลงานมาแล้ว ก็ยกให้เป็นภาวะแห่งความว่างจากการเป็นเจ้าของ ไม่มีการหมายมั่นว่าเป็นงานของเรา เป็นผลงานของเรา

การทำงานในลักษณะนี้คือ การปฏิบัติธรรมซึ่งท่านพุทธทาสได้ให้ความหมายของธรรมในทรรศนะของท่านไว้ 4 ประการดังนี้คือ

1. ธรรมคือธรรมชาติ ธรรมชาติคือทุก ๆ สิ่ง มนุษย์เองก็คือธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทั้งหลายก็คือธรรมชาติ
2. ธรรมคือกฎของธรรมชาติ เมื่อมนุษย์อยู่ในธรรมชาติจึงมีหน้าที่จะต้องเรียนรู้ของธรรมชาติ เพื่อให้เข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม
3. ธรรมคือหน้าที่ตามธรรมชาติ มนุษย์จะต้องเรียนรู้หน้าที่ตน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้ครบถ้วนและสมบูรณ์
4. ธรรมคือผลมาจากการปฏิบัติหน้าที่ มนุษย์มีหน้าที่ที่จะต้องนำเอาผลจากการปฏิบัติงานไปใช้ให้ถูกต้องคือยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

เรสท์ (Rest, 1976, p. 6) อธิบายว่าจริยธรรมเป็นมโนทัศน์เกี่ยวกับความยุติธรรมระหว่างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่เกี่ยวกับคุณค่าส่วนตัวของแต่ละคนซึ่งไม่มีผลต่อผู้อื่น เช่น บุคคล ความมุ่งหวังส่วนตัวจะพัฒนาตนเองให้ถึงจุดสูงสุดแห่งศักยภาพของตนเองไม่ถือว่าเป็นคุณค่าทางจริยธรรม (moral value)

จากแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ที่กล่าวมาสรุปได้ว่าคุณธรรมจริยธรรมคือความรู้ความดีที่ควรประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบของส่วนรวม หลักศีลธรรมทางศาสนา ค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณี

2. ความหมายของคุณธรรม

ประกาศรี สีหอำไพ (2535, หน้า 1) ให้ความหมายว่า คุณธรรม คือสภาพของคุณงามความดีภายในบุคคล ทำให้เกิดความชื่นชมยินดี มีจิตใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขนั้น สมบูรณ์ คือมีความสุข ผลิตผลของความดีเป็นธรรมที่กล่าวได้ว่า ทำดีได้ดี

ทองอินทร์ วงศ์โสธร (2538, หน้า 5) กล่าวว่า คุณธรรม คือหลักแห่งความดีงามที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

ธีรรัตน์ กิจจาร์ักษ์ (2542, หน้า 6) กล่าวว่า คุณธรรม อุปนิสัยอันดีงามที่มีอยู่ในจิตใจของคน ซึ่งอุปนิสัยอันดีงามนี้ได้จากความเพียรพยายามที่จะประพฤติจนเป็นสิ่งที่เคยชิน คุณธรรมจะมีความสัมพันธ์กับหน้าที่ เพราะการกระทำหน้าที่จนเป็นนิสัยจะกลายเป็นคุณธรรม

ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์ (2542, หน้า 224 – 225) ได้กล่าวว่า คุณธรรม คืออุปนิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยอันนี้ได้มาจากการพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน หน้าที่กับคุณธรรมมีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่งทีเดียว การกระทำหน้าที่จนเป็นนิสัยนั่นเอง จะกลายมาเป็นอุปนิสัยอันดีงาม อุปนิสัยอันดีงามนี้เป็นคุณธรรมที่สั่งสมอยู่ในดวงจิตของบุคคล เมื่อบุคคลมีดวงจิตที่สะอาดบริสุทธิ์แล้ว การกระทำหน้าที่ของเขาก็สะอาดบริสุทธิ์ไปด้วย

พกา สัตยธรรม (2544, หน้า 27) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า คุณธรรม คือพฤติกรรมที่แสดงออกของแต่ละคนหลังจากที่ปฏิบัติธรรมแล้ว

สมพร เทพสิทธิ์า (2544, หน้า 1) ให้ความหมายว่า คุณธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นคุณความดีงาม สภาพที่เกื้อกูล

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546, หน้า 253) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรมหมายถึงสภาพคุณงามความดี

พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) (2548, หน้า 39) กล่าวว่า คุณธรรมคือสิ่งที่ทำให้เกิดความดีงามแก่ชีวิต

วศิน อินทสระ (2549, หน้า 199) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า คุณธรรมคืออุปนิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิต อุปนิสัยอันนี้ได้มาจากการพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน

กูด (Good, 1973, p. 641) ได้ให้ความหมายใน Dictionary of Education ว่า คุณธรรม มีความหมาย 2 นัย คือ นัยแรกคือความดีงามของลักษณะนิสัย หรือพฤติกรรมที่ใดกระทำตามกันมาจนเป็นความเคยชิน ความหมายนัยที่สอง คือคุณภาพของบุคคลที่ได้กระทำตามความคิด และตามมาตรฐานของสังคม ซึ่งเกี่ยวกับความประพฤติและหลักศีลธรรม

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976, p. 5) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า คุณธรรม คือความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติและปฏิบัติในสังคม และทำ

ให้บุคคลมีการพัฒนา จนกระทั่งมีลักษณะพฤติกรรมเป็นของตนเองมาตรฐานการตัดสินใจของสังคมจะเป็นเครื่องตัดสินว่าการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมเช่นนั้น เป็นเรื่องที่ดีหรือถูก

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า คุณธรรมหมายถึงสภาพคุณงามความดีทางความประพฤติ และจิตใจของบุคคลที่ได้กระทำจนเป็นความเคยชิน อันเป็นลักษณะว่าดีงาม เป็นที่ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งมี 2 ลักษณะคือ คุณธรรมทางสติปัญญาและคุณธรรมทางศีลธรรม

3. ความหมายของจริยธรรม

บุญมี แทนแก้ว (2541, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า จริยธรรม หมายถึง ธรรมชาติหรือหลักธรรมที่บุคคลควรประพฤติจัดว่าเป็นคุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกายในลักษณะที่ดีงามถูกต้อง อันเป็นสิ่งที่ประสงค์ของสังคม และจริยธรรมจะมีได้จำต้องอาศัยหลักคำสอนทางศาสนา อันได้แก่ ศีล (precept) อันหมายถึงหลักหรือกฎเกณฑ์การประพฤติปฏิบัติเพื่อตัดหรือฝึกหัดกายและวาจาให้เรียบร้อย ให้เป็นปกติ

ไสว มาลาทอง (2542, หน้า 5) ให้ความหมายของจริยธรรมว่า จริยธรรม (morality) หมายถึงธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ หรือหลักธรรมคำสอนอันเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติของมวลมนุษย์

ไพฑูรย์ สีนลาวัฒน์ (2542, หน้า 88) กล่าวถึงความหมายของจริยธรรมไว้ว่า คำว่า จริยธรรมแยกแยะออกเป็น จริยะ + ธรรม คำว่า จริยะ หมายถึง ความประพฤติหรือกิจการที่ควรประพฤติ ส่วนคำว่า ธรรมมีความหมายหลายอย่าง เช่น คุณความดี หลักคำสอนทางศาสนา หลักปฏิบัติ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมกันเป็นจริยธรรมจึงได้ตามตัวอักษรว่า หลักแห่งความประพฤติหรือแนวทางของการประพฤติ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, หน้า 291) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม คือธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติศีลธรรม กฎศีลธรรม

พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ จูฑฒโม) (2548, หน้า 39) กล่าวว่าจริยธรรม หมายถึง เครื่องควบคุมวงจรของชีวิต

วิทย์ วิศทเวทย์ อธิบายว่า จริยธรรม คือ ความประพฤติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยใช้วิชาจริยศาสตร์ศึกษาพฤติกรรมด้านคุณค่า สามารถวิเคราะห์ค่านิยมที่เป็นคู่กัน (dichotomy) สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดควรกระทำ และสิ่งใดควรละเว้น (คุรุสภา, 2549, หน้า 54)

สุภา ศิริมานนท์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม คือ ธรรมจริยา ซึ่งหมายถึง คำสอนเกี่ยวกับความประพฤติและท่านใช้คำว่า จริยธรรมของหนังสือพิมพ์ แทนคำว่า จรรยาบรรณของหนังสือพิมพ์ ในหนังสือของท่าน ซึ่งกล่าวถึงหลักความประพฤติของนักหนังสือพิมพ์ (คุรุสภา, 2549, หน้า 54)

ระวี ภาวิไล ให้ความหมายว่า ชีวิตคือการมีคนและมีโลกสัมพันธ์กัน จริยธรรมเป็น หลักกำหนดว่า คนมุ่งอะไรในโลก และพึงปฏิบัติอย่างไร จึงแบ่งจริยธรรมออกเป็น 3 ข้อ คือ

1. รู้จักโลก รู้จักตน
2. รู้จักทุกข์ รู้จักชีวิต
3. รู้จักทุกข์ในชีวิต (คุรุสภา, 2549, หน้า 54)

จาร์ส ดวงธิสาร กล่าวว่า จริยธรรมมีความหมายตามหลักพระพุทธศาสนาว่า เส้นบรรทัด และเครื่องล้อมเกล้าให้มนุษย์เคลื่อนไหว ประพฤติปฏิบัติทางกาย วาจา และใจ อย่างมีกตिका (คุรุสภา, 2549, หน้า 54)

พระราชวรมุณี (ประยูรช ญุตโต) ได้อธิบายความหมายของคำว่า จริยธรรม ไว้ว่า จริยธรรม มาจากคำว่า พรหมจรรย์ ซึ่งในพุทธศาสนา หมายถึง มรรค คือ วิธีการปฏิบัติสายกลาง ประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ บางครั้งก็เรียกว่า ไตรสิกขา คือ การศึกษา 3 ประการ อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ดังนั้น จริยธรรม หรือ พรหมจรรย์ มรรค และไตรสิกขา ทั้งหมดนี้ เป็นทางปฏิบัติเพื่อนำมนุษย์ไปสู่จุดหมายในชีวิต (คุรุสภา, 2549, หน้า 52)

วดิน อินทสระ (2549, หน้า 22) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรม แปลว่าธรรมที่ควรประพฤติ ตามคำแปลนี้เล็งไปทางฝ่ายดีคือ บุญหรือกุศลธรรม

เรสท์ (Rest, 1976, p. 6) อธิบายว่า จริยธรรมเป็นมโนธรรมเกี่ยวกับความยุติธรรม ในระหว่างปฏิบัติสัมพันธ์ทางสังคม ไม่เกี่ยวกับคุณค่าส่วนตัวของแต่ละบุคคล ซึ่งไม่มีผลต่อผู้อื่น เช่น บุคคลที่มีความมุ่งหวังส่วนตัวจะพัฒนาตนเองให้ถึงจุดสูงสุดแห่งศักยภาพของตนเอง ไม่ถือว่าเป็นคุณทางจริยธรรม

จากความหมายของจริยธรรมที่กล่าวมาสรุปได้ว่า จริยธรรมหมายถึงความประพฤติที่ถูกต้องดีงามทั้งกาย วาจา สมควรที่บุคคลจะประพฤติปฏิบัติเพื่อให้ตนเองและคนในรอบข้าง มีความสุข จริยธรรมเป็นเรื่องของการฝึกนิสัยที่ดีโดยกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

4. ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม

ชินวุธ สุนทรสิมะ (2533, หน้า 4) ได้กล่าวถึง คุณธรรมกับจริยธรรมว่า คุณธรรม ให้ความหมายทั่วๆ ไป คือ คุณสมบัติที่ดีหรือคุณสมบัติที่เป็นธรรมชาติของบุคคลนั้นเอง คุณสมบัติที่ดีนี้เกิดขึ้นกับบุคคลนี้ อาจเกิดขึ้นจากการอบรม สั่งสอนของพ่อแม่ ผู้ปกครองและครูอาจารย์ หรือเกิดจากธรรมชาติประเพณีอันดีงามที่ได้ถ่ายทอดกันมาแต่ดึกดำบรรพ์ หรือเกิดจากจิตสำนึกและ ความประณีตละเอียดในจิตใจและความประพฤติของผู้นั้นเอง หรือเกิดจากการสังเกตและการเอาแบบอย่างที่ดีหรือเกิดจากคำสั่งสอนที่ดีมีประโยชน์ ที่มีผู้ทำขึ้นไว้ก็ได้ คำสั่งสอนหรือระเบียบการประพฤติที่ดีต่างๆ ที่กำหนดขึ้นไว้นี้ เรียกว่า จริยธรรม

โรม สุรเสน (2536, หน้า 3) ได้สรุปว่า คุณธรรมเป็นลักษณะความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจ จริยธรรมเป็นลักษณะการแสดงออกของร่างกาย จึงทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของคนในสังคมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้ คนที่คุณธรรมสูง คือ จิตใจทางคุณธรรมจะประพฤติปฏิบัติ สิ่งใดๆ ในลักษณะของการมีจริยธรรมสูงด้วย และในทางตรงกันข้าม คนที่ประพฤติชั่วของปฏิบัติหรือ

แสดงออกในทางที่เปิดเผยบนตนเองหรือผู้อื่น อันเป็นแบบอย่างของคนมีจริยธรรมต่ำทราม แสดงว่าผู้นั้นในจิตใจขาดคุณธรรมหรือมีคุณธรรมต่ำต้อย

ทองอินทร์ วงศ์โสธร (2538, หน้า 5) กล่าวว่า คุณธรรม (virtue) คือหลักแห่งความดีงามที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ หลักธรรมที่ควบคู่กับคุณธรรม คือ จริยธรรม (ethics) จริยธรรม หมายถึง ข้อที่เป็นหลักแห่งการประพฤติปฏิบัติระหว่างบุคคล

ทิตนา แชนมณี (2546, หน้า 4) ได้กล่าวถึง คุณธรรมจริยธรรมไว้ว่า คุณธรรมเป็นคุณลักษณะหรือสภาวะภายในจิตใจของมนุษย์ที่เป็นไปในทางถูกต้องดีงาม ซึ่งเป็นภาวนามธรรมอยู่ในจิตใจ ส่วนจริยธรรมเป็นการแสดงออกทางการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนคุณธรรมภายในให้เห็นเป็นรูปธรรม

พินิจ รัตนกุล (2547, หน้า 242 - 243) ได้ให้ความหมายคุณธรรมจริยธรรมไว้ว่า คุณธรรมเป็นเรื่องของจิตใจ หมายถึงคุณสมบัติพิเศษที่ถ้าหากผู้ใดมีสิ่งนี้อยู่ในตัวก็ถือกันว่าผู้นั้นเป็นคนดี ทั้งต่อหน้าผู้อื่นและเมื่ออยู่ลำพังคนเดียว คนมีคุณธรรมจะเป็นคนดีแต่เฉพาะเวลาอยู่ต่อหน้าผู้อื่นเท่านั้นไม่ได้ ต้องมีความดีอยู่ในตัวเวลาไม่มีผู้ใดมองเห็นด้วย ส่วนจริยธรรมเป็นเรื่องของความประพฤติที่แสดงออกให้เห็น คนดีมีคุณธรรมคือคนที่มีจิตใจดีงามควบคู่กันไป ดังนั้นเวลาพูดถึงคนดี เราจึงมักจะหมายถึง ผู้มีทั้งคุณธรรมที่จิตใจและจริยธรรมในความประพฤติ ถึงแม้ทั้งสองสิ่งนี้จะมีฐานที่อยู่คนละแห่ง (ฐานของคุณธรรมอยู่ที่จิตใจที่มองไม่เห็น แต่ฐานของจริยธรรมอยู่ที่ความประพฤติที่มองเห็น) แต่ในชีวิตจริงคนมีจริยธรรมไม่จำเป็นต้องมีคุณธรรมเสมอไป คนบางคนอาจทำตัวเอง (เสแสร้ง) ให้คนมองเห็นว่าเป็นคนมีความประพฤติดีตามความคาดหวังของสังคม เพื่อประโยชน์อะไรบางอย่าง ทั้งๆ ที่ความความเป็นจริงแล้วผู้นั้นเป็นคนไม่มีจิตใจดีงามเหมือนกับความประพฤติที่แสดงออกให้เห็น ในทำนองเดียวกัน คนบางคนอาจมีจิตใจดีงาม แต่เนื่องจากขาดปัญญาหรือความรู้เกี่ยวกับลักษณะของการกระทำที่ดีพฤติกรรมที่แสดงออกมา จึงไม่ดีงามเหมือนจิตใจ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมหมายถึง สภาวะคุณงามความดีที่มีในจิตใจ ซึ่งแสดงออกทางการประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกต้องดีงาม

5. ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม

ธีรรัตน์ กิจจาร์ักษ์ (2542, หน้า 20 - 24) กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรมสำหรับผู้บริหาร ไว้ดังนี้

1. คุณธรรมเป็นเครื่องชำระศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ จะไม่ตีค่าของมนุษย์เป็นตัวเงิน แต่จะตีค่าด้วยคุณธรรม ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดี คือผู้มีคุณธรรมเป็นคนที่มีคุณค่ามาก ส่วนผู้ที่ไร้คุณธรรมอาจถูกประณามว่าเหมือนไม่ใช่คน เป็นคนมีค่าน้อย
2. คุณธรรม ทำให้คนที่เคารพยำเกรง ยกย่องนับถือของคนทั่วไป คนจะเคารพนับถือหรือยำเกรงกันก็ด้วยคุณธรรม นำใจ

3. คุณธรรมเป็นเครื่องเสริมบุคลิกภาพ เช่น เสริมความซื่อสัตย์สุจริต ทำให้คนสมบูรณ์ในความคิดจิตใจและการกระทำเพราะไม่มีความขัดแย้งกันระหว่างความคิด การกระทำ และคำพูด การเสียสละ ทำตนให้สมบูรณ์ คือ รักษาสภาพความพอดี ปรับปรุงสภาพให้มีความพอดีและเกิดปิติ เช่น เสียสละกิเลส เสียสละความเห็นแก่ตัว

4. คุณธรรมเป็นเครื่องเสริมสัมพันธภาพและมิตรภาพระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เช่น ความจริงใจทำให้ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเป็นไปอย่างราบรื่นยืนยาว มีมิตรสหายมากขึ้น มีคนอยากคบหาสมาคมด้วย

5. คุณธรรมทำให้คนเป็นสุขด้วยความสบายใจ เป็นเกราะป้องกันตัว เพราะความมีคุณธรรมจะประพฤติกฎปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกที่ควร ไม่กระทำผิด ไม่ต้องระแวงระวังอันตรายที่จะมาถึง

6. คุณธรรมเป็นเครื่องส่งเสริมความสำเร็จและความมั่นคงปลอดภัย ในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิต เพราะคนที่มีคุณธรรมกำกับใจ มีคุณธรรมเป็นมรดกเทศก์ ในการดำเนินชีวิตนั้นจะเป็นผู้ประสบความสำเร็จ เป็นชีวิตที่มีทั้งคุณและค่า

สมพร เทพสิทธิ (2544, หน้า 7-9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม ไว้ว่า ก่อนนี้ นักจิตวิทยาได้ให้ความสำคัญแก่ไอคิว (intelligences quotient) ซึ่งหมายถึงความฉลาดทางเชาวน์ปัญญาว่าสำคัญที่สุด ต่อมาได้พบว่าคนที่มีไอคิวสูง อาจจะไม่ได้รับความสุขและความสำเร็จเสมอไป จึงได้ให้ความสำคัญแก่อีคิว (emotional quotient) ว่ามีความสำคัญยิ่งกว่าไอคิว ในปัจจุบันนี้นักจิตวิทยาได้ยอมรับว่าการมีไอคิวสูง อีคิวสูง ยังไม่เพียงพอ จะต้องมียีมคิว (morality quotient) สูงด้วย จึงจะสมบูรณ์ อีคิว หมายถึง ความฉลาดทางศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม บุคคลบางคนอาจจะเป็นคนเก่ง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี แต่อาจจะขาด หรือบกพร่องในด้านศีลธรรมคุณธรรมและจริยธรรมก็ได้

สุภาพร พิศาลบุตร (2548, หน้า 8-9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของจริยธรรมไว้ว่า จริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญในสังคม ที่จะนำความสุขสงบและความเจริญก้าวหน้า มาสู่สังคมนั้นๆ เพราะเมื่อคนในสังคมมีจริยธรรม จิตใจก็ย่อมสูงส่งมีความสะอาดและสว่างในจิตใจ จะทำการงานใดก็ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อน ไม่ก่อให้เกิดทุกข์แก่ตนเองและผู้อื่นเป็นบุคคลมีคุณค่า มีประโยชน์และสร้างสรรค์คุณงามความดีอันเป็นประโยชน์

วศิน อินทสระ (2549, หน้า 24 - 27) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของจริยธรรม ดังนี้

1. จริยธรรม เป็นรากฐานอันสำคัญของความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคงและความสงบสุขของปัจเจกชน สังคมและประเทศชาติอย่างยิ่ง รัฐส่งเสริมประชาชนให้มีจริยธรรมเป็นอันดับแรก เพื่อให้เป็นแกนกลางในการพัฒนาด้านอื่นๆ ทั้งเศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง การปกครอง การพัฒนาที่ขาดจริยธรรมเป็นหลักยึดย่อมเกิดผลร้ายมากกว่าผลดี เพราะผู้มีความรู้แต่ขาดคุณธรรม ย่อมก่อความเสียหายได้มากกว่าผู้มีความรู้น้อย ถ้าเปรียบเทียบความรู้เหมือนดิน

จริยธรรมย่อมเหมือนน้ำ ดินที่ไม่มีน้ำยึดเหนี่ยวเกาะกุมย่อมเป็นฝุ่นละอองให้ความรำคาญมากกว่าประโยชน์ คนที่มีความรู้แต่ไม่มีคุณธรรม จึงมักเป็นคนที่ก่อความรำคาญหรือความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นอยู่เนืองๆ

2. การพัฒนาบ้านเมืองต้องพัฒนาจิตใจคนก่อน หรืออย่างน้อยก็ให้พร้อมกันไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา วิชาการอื่นๆ เพราะการพัฒนาที่ไม่มีจริยธรรมเป็นแกนนำนั้นจะสูญเปล่าและเกิดผลเสียอันมาก ทำให้บุคคลล่มลงในวัตถุและอบายมุขมากขึ้น การที่เศรษฐกิจต้องเสื่อมโทรม ประชาชนทุกข์ยาก เพราะคนในสังคมละเลยจริยธรรมกอบโกยเอาทรัพย์สินไว้เป็นประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไป ขาดความเมตตาปราณี แล้งน้ำใจในการดำเนินชีวิตซึ่งกันและกัน

3. จริยธรรม มิได้หมายถึงการมีศีล กินเหล้า เข้าวัดฟังธรรม จำศีลภาวนา โดยไม่ช่วยเหลือทำประโยชน์ให้แก่สังคม แต่จริยธรรมหมายถึงความประพฤติดี การกระทำ และความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม การกระทำหน้าที่ของตนบางอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เว้นสิ่งควรเว้น ทำสิ่งควรทำ ด้วยความรอบคอบ รู้เหตุรู้ผล ถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล ดังนั้นจะเห็นว่า จริยธรรมจำเป็นและมีคุณค่าสำหรับทุกคนในทุกวิชาชีพ สังคมจะอยู่รอดได้ก็ด้วยจริยธรรม

4. การทุจริต คดโกง การเบียดเบียนกันในรูปแบบต่างๆ กัน อันเป็นเหตุให้สังคมเสื่อมโทรม มีสาเหตุมาจากการขาดจริยธรรมของคนในสังคม ทรัพยากรธรรมชาติในโลกนี้จะพอเลี้ยงชาวโลกไปได้อีกนาน ถ้าชาวโลกช่วยกันละทิ้งความละโมภโลภมาก แล้วว่ามีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ช่วยกันสร้างสรรค์สังคมเป็นจุดหมาย ถ้าสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นก็ให้ถือเป็นเพียง ผลพลอยได้ และนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการประพฤติดุกรรม เช่น อาศัยลาภผลเป็นเครื่องมือในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ อาศัยยศและความมีหน้าที่มีเกียรติในสังคมเป็นเครื่องมือในการจูงใจคนให้เข้าหาธรรม

5. จริยธรรมสอนให้เลิกดูหมิ่น กดขี่คนจน ให้เอาใจใส่ดูแล เอื้ออาทรต่อผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นบุพการีของชาติ สอนให้คนถ่อมตัวเพื่อเข้าหากันด้วยดีกับคนทั้งหลาย และไม่วางโค ไข่ อวดดีหรือก้าวร้าวผู้อื่น สอนให้ลดทิฐิมานะลงให้มากๆ เพื่อจะได้มองเห็นสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง หลงสำคัญตัวว่ารู้ดีกว่า มีความสามารถกว่าใคร ผู้นำที่มีจริยธรรมสูงย่อมเป็นที่เคารพกราบไหว้ของทุกคนทั้งหลายได้อย่างสนิทใจ จึงควรเลือกผู้นำที่สามารถนำความสุขทางใจมาสู่มวลชนได้ด้วยเพื่อสันติสุขจะเกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอก ความแข็งแกร่งของกำลังกาย กำลังทรัพย์และกำลังอาวุธนั้น ถ้าปราศจากความแข็งแกร่งทางจริยธรรมเสียแล้ว บุคคลหรือประเทศชาติจะเจริญมั่นคงอยู่นานไม่ได้ สังคมที่มั่นคงหรือดีที่แข็งแกร่งนั้นใช้คอนกรีตเสริมเหล็ก แม้เหล็กจะไม่ปรากฏออกมาให้เห็นภายนอกแต่มีความสำคัญอยู่ภายในนายช่างย่อมรู้ดีทำนองเดียวกันกับบัณฑิตย่อมมองเห็นอย่างแจ่มแจ้งว่า จริยธรรมมีความสำคัญในสังคมเพียงใด

จากความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมที่กล่าวมาสรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐานที่สำคัญของมนุษย์ทุกคนและทุกวิชาชีพ หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใดไม่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้ว ก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตนและวิชาชีพนั้นๆ ยิ่งไปกว่านั้น จะทำให้มีผลร้ายต่อตนเองและสังคม ฉะนั้นการพัฒนาคน ต้องพัฒนาทางจิตใจให้มีคุณธรรมจริยธรรมก่อน เมื่อคนพัฒนาแล้วก็ย่อมจะนำความสุขความเจริญมาสู่สังคมนั้นๆ เมื่อคนมีคุณธรรมจริยธรรมแล้วจิตใจก็ย่อมสูง มีความสะอาดและสว่างในจิตใจ จะทำการงานใดๆ ก็ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนไม่ก่อให้เกิดทุกข์ต่อตนเองและผู้อื่นๆ เป็นบุคคลที่มีคุณค่า มีประโยชน์เป็นที่ศรัทธาและบุคคลทั่วไปสามารถเคารพนับไหวอย่างสนิทใจ

6. ระดับของคุณธรรมจริยธรรม

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2542, หน้า 14 – 15) ได้กล่าวว่า เป้าหมายของคุณความดี ที่บุคคลได้ปฏิบัติอย่างถูกต้องแล้วนั้น จะได้รับผลมากน้อยขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาของบุคคลนั้นๆ ในทางพระพุทธศาสนาแบ่งระดับจริยธรรมได้เป็น 2 ระดับคือ

1. ระดับโลกียธรรม โลกียธรรม ได้แก่ธรรมอันเป็นวิสัยของโลก สภาวะ เนื่องในโลก เช่น ศีล 5 เป็นต้น โลกียธรรมเป็นธรรมขั้นต้นสำหรับผู้มีสติปัญญาไม่แก่กล้า การปฏิบัติตามโลกียธรรมมุ่งให้บุคคลในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ไม่ทำชั่ว สร้างแต่คุณงามความดีและทำจิตใจให้บริสุทธิ์ผ่องใส เป็นการน้อมนำเอาพุทธโอวาทมาปฏิบัติ ในฐานะที่ยังเป็นปุถุชนอยู่ จริยธรรมในระดับโลกียธรรม จะถูกกำหนดออกมาในรูปแบบต่างๆ นอกจากคำสอนของศาสนาแล้วก็ยังมีองค์กรทางสังคม เช่น ระเบียบ กติกา จารีตประเพณี วัฒนธรรม ฯลฯ

2. ระดับโลกุตตรธรรม โลกุตตรธรรม ได้แก่ธรรมอันมิใช่โลก สภาวะพ้นโลก ได้แก่ มรรค 4 ผล 4 นิพพาน 1 ผู้บรรลุจริยธรรมระดับนี้จัดเป็นอริยบุคคล คือผู้พ้นจากกิเลส ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ระดับ จากระดับต่ำไปสู่ระดับสูง ดังนี้

- 2.1 โสดาบันอริยบุคคล
- 2.2 สกทาคามีอริยบุคคล
- 2.3 อนาคามีอริยบุคคล
- 2.4 อรหันตอริยบุคคล

สุภาพร พิศาลบุตร (2548, หน้า 11) ได้กล่าวถึงระดับของจริยธรรมไว้ว่า ระดับของจริยธรรม จริยธรรมที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคนนั้นมี 2 ระดับ ระดับแรกคือ จริยธรรมในชีวิตประจำวัน หมายถึงจริยธรรมที่มีอยู่ในตัวบุคคลเป็นตัวตนที่แท้จริงของบุคคลและจริยธรรมที่สังคมเห็นว่าดีงาม อีกระดับหนึ่งคือ จริยธรรมในการทำงาน เป็นจริยธรรมที่ยังไม่หลุดออกไปจากจริยธรรมในชีวิตประจำวัน แต่บุคคลต้องนำทั้ง 2 ส่วนคือจริยธรรมส่วนบุคคลและจริยธรรมสังคมมาประกอบกันเพื่อความสำเร็จในอาชีพ

1. จริยธรรมในชีวิตประจำวัน จริยธรรมสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ จริยธรรมระดับบุคคล เป็นเรื่องจริยธรรมสำหรับทุกคนที่ยึดถือประจำใจและเป็นแนวปฏิบัติของตน และจริยธรรมระดับสังคม เป็นจริยธรรมของกลุ่มคนส่วนรวมที่จะสะท้อนให้เกิดเป็นจริยธรรมส่วนบุคคล ทำให้บุคคลในสังคมเดียวกันมีจริยธรรมไปในทิศทางที่คล้ายตามกัน

2. จริยธรรมในการทำงาน เป็นการกล่าวถึงความประพฤติหรือการปฏิบัติของบุคคลเพื่อความสำเร็จในงาน ได้แบ่งระดับจริยธรรมในการทำงานเป็น 3 ระดับ ดังนี้

2.1 การจัดการอย่างไม่เป็นจริยธรรม หมายถึงการบริหารอย่างไม่เป็นจริยธรรมเป็นการกระทำที่มุ่งหวังผลประโยชน์ต่อตนเองโดยไม่ได้คำนึงถึงผู้อื่น มองกฎหมายและระเบียบต่างๆ ว่าเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานและสามารถกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องได้เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

2.2 การจัดการอย่างมีจริยธรรม หมายถึงการจัดการที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรม บริหารงานโดยคำนึงถึงความยุติธรรมและความถูกต้อง

2.3 การจัดการอย่างไม่สนใจเรื่องของศีลธรรม หมายถึงการบริหารที่แม้จะไม่ให้ความสนใจเรื่องของพฤติกรรมหรือความถูกต้อง แต่ก็ไม่ได้ตั้งใจทำผิดจริยธรรม การกระทำที่ไม่ถูกต้อง อาจเกิดขึ้นโดยความตั้งใจหรือการเข้าใจในเรื่องจริยธรรมอย่างไม่ถูกต้อง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า จริยธรรมมี 2 ระดับคือ จริยธรรมในชีวิตประจำวัน หมายถึงจริยธรรมที่มีในตัวบุคคล เป็นตัวตนที่แท้จริงของบุคคลและจริยธรรมในการทำงาน เป็นจริยธรรมที่สังคมเห็นว่าดีงาม

7. องค์ประกอบของจริยธรรม

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2542, หน้า 15 – 16) ได้สรุปว่า จริยธรรมของบุคคลมีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. ด้านความรู้ (moral reasoning) คือความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถตัดสินแยกความถูกต้องออกจากความไม่ถูกต้องได้ด้วยการคิด

2. ด้านอารมณ์ความรู้สึก (moral attitude and belief) คือความพึงพอใจ ความศรัทธาเลื่อมใส ความนิยมยินดี ที่จะรับจริยธรรมมาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตน

3. ด้านพฤติกรรม (moral conduct) คือการกระทำหรือการแสดงออกของบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งเชื่อว่าจะเกิดจากอิทธิพลของทั้งสององค์ประกอบข้างต้น

สุภาพร พิศาลบุตร (2548, หน้า 7 – 8) ได้สรุปองค์ประกอบของจริยธรรมไว้ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบ หมายถึงความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพันด้วยความพากเพียร และความละเอียดรอบคอบ ยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จความมุ่งหมาย ทั้งความพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

2. ความซื่อสัตย์ หมายถึงการประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริงประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและต่อผู้อื่น
 3. ความมีเหตุผล หมายถึงความสามารถในการใช้ปัญญาในการประพฤติปฏิบัติรู้จักไตร่ตรอง พิสูจน์ให้ประจักษ์ ไม่หลงงมงาย มีความยับยั้งชั่งใจโดยไม่ผูกพันกับอารมณ์และความยึดมั่นของที่มีอยู่เดิม ซึ่งอาจผิดได้
 4. ความกตัญญู กตเวทิตะ ความกตัญญู หมายถึง ความรู้สึกสำนึกในการอุปการคุณที่ผู้อื่นมีต่อเรา กตเวทิตะ หมายถึงการแสดงออกและการตอบแทนบุญคุณ ดังนั้น ความกตัญญู กตเวทิตะจึงหมายถึง ความรู้บุญคุณและการตอบแทนต่อผู้อื่นและสิ่งที่มีบุญคุณ
 5. การรักษาระเบียบวินัย หมายถึงการควบคุมการประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องและเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ขอบบังคับ กฎหมาย และศีลธรรม
 6. ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว การให้ปันกับคนที่ควรให้ด้วยกำลังกาย กำลังทรัพย์ กำลังปัญญา รวมทั้งการรู้จักสละทิ้งอารมณ์ร้ายในตัวเอง
 7. ความสามัคคี หมายถึงความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันร่วมมือกันระทำกิจการให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี โดยเห็นกับประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว
 8. การประหยัด หมายถึงการใช้สิ่งทั้งหลายพอเหมาะพอควร ให้ได้ประโยชน์มากที่สุด ไม่ยอมให้มีส่วนเกินมากนัก
 9. ความยุติธรรม หมายถึงการปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรงสอดคล้องกับความเป็นจริงและเหตุผล ไม่มีความลำเอียง
 10. ความอดสาเห หมายถึงความพยายามอย่างเข้มแข็งเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการทำงาน
 11. ความเมตตา กรุณา หมายถึงความรักใคร่ปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุขความสงสาร คือจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์
- ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า องค์ประกอบของจริยธรรมมี 3 ประการโดยยึดถือด้านความรู้ ด้านอารมณ์ความรู้สึกและด้านพฤติกรรม

คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา

คุณธรรมจริยธรรมนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคนและทุกวิชาชีพ หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใดไม่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักยึดในเบื้องต้นแล้ว ก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จได้ คุณธรรมจริยธรรมถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างเสริมความสงบสุขให้แก่บุคคลโดยส่วนตัวและส่วนรวม เพราะเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจบุคคลให้ประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง คุณธรรมจริยธรรมยังเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของผู้บริหาร ที่จะช่วยให้การบริหารองค์กรเป็นไปอย่างราบรื่นและสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวคิดคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเป็น 4 กลุ่มดังนี้

1. คุณธรรมจริยธรรมตามแนวพระบรมราชาบาท

พระบรมราชาบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชครีส์ว่า ในฐานะที่เป็นครูอาจารย์ หัวหน้างาน จำเป็นจะต้องมีความสุจริต ยุติธรรม ทำตัวให้เป็นตัวอย่าง เป็นที่พึ่งของผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่ยอมพ่ายแพ้แก่ความโลภ ความสိမ်ตัว ความริษยา ความแค้นริ้ว ต้องมุ่งมั่นในประโยชน์อันรุ่งเรืองไพศาลของส่วนรวมเป็นเป้าหมาย จึงจะได้ชื่อว่าประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียงเกียรติคุณทุกประการดังที่ปรารถนา... (อมรา เล็กเริงสินธุ์, 2542, หน้า 11)

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ หลักราชการ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพข้าราชการที่สำคัญยิ่งสำหรับข้าราชการพึงยึดถือเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติราชการ 10 ประการ มีใจความสำคัญสรุปได้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2547, หน้า 4 – 5)

1. ความสามารถ หมายถึง ความชำนาญในการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ ให้เป็นผลสำเร็จได้ดียิ่งกว่าผู้มีโอกาสเท่าๆ กัน
2. ความเพียร หมายถึง ความกล้าหาญไม่ย่อท้อต่อความลำบาก และบากบั่นเพื่อจะข้ามความขัดข้องให้จงได้โดยใช้ความวิริยภาพมิได้ลดหย่อน
3. ความมีไหวพริบ หมายถึง รู้จักสังเกตเห็นโดยไม่ต้องมีใครเตือนว่า เมื่อมีเหตุเช่นนั้นจะต้องปฏิบัติการอย่างนั้น เพื่อให้บังเกิดผลดีที่สุดแก่กิจการทั่วไปและรีบทำการอันเห็นควรนั้นโดยฉับพลัน
4. ความรู้เท่าถึงการณ์ หมายถึง รู้จักปฏิบัติการอย่างไรจึงจะเหมาะสมแก่เวลาและอย่างไรที่ได้รับเหตุผลสมถึงจะเป็นประโยชน์สูงสุด
5. ความซื่อตรงต่อหน้าที่ หมายถึง ตั้งใจกระทำการซึ่งได้รับมอบให้เป็นหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต
6. ความซื่อตรงต่อคนทั่วไป หมายถึง ให้ประพฤติซื่อตรงต่อคนทั่วไป รักษาตนให้เป็นคนที่เขาทั้งหลายจะเชื่อถือได้
7. ความรู้จักนิตยคน ข้อนี้เป็นข้อสำคัญสำหรับผู้มีหน้าที่ติดต่อกับผู้อื่นไม่ว่าเป็นผู้ใหญ่หรือผู้น้อย
8. ความรู้จักผ่อนผัน หมายความว่าต้องเป็นผู้ที่รู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาวว่าเมื่อใดควรตัดขาด และเมื่อใดควรโอนอ่อน หรือผ่อนผันกันได้ มิใช่แต่จะยึดถือหลักเกณฑ์หรือระเบียบอย่างเดียว ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสีย ควรจะยืดหยุ่นได้
9. ความมีหลักฐาน ข้อนี้ประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ประการ คือ มีบ้านอยู่เป็นที่เป็นทาง มีครอบครัวอันมั่นคง และตั้งตนไว้ในที่ซอบ
10. ความจงรักภักดี หมายความว่ายอมเสียสละเพื่อประโยชน์แห่งชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พระราชทานคุณธรรม 4 ประการ แก่ข้าราชการและประชาชนในคราวสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี มีข้อความดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2547, หน้า 5)

ประการแรก คือการรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเอง รู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมืองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่สอง คือการรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์ ความดีนั้น

ประการที่สาม คือการอดทน อดกลั้น และอดออม ไม่ประพฤตีสว่างความสัตย์สุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

ประการที่สี่ คือการรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

คุณธรรม 4 ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พระราชทานพระราชดำรัสคุณธรรม 4 ประการแก่พสกนิกรในโอกาสทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี วันศุกร์ที่ 9 มิถุนายน 2549 ณ สิงหาคม พะที่นั่งอนันตสมาคม มีข้อความดังนี้ (พ.สุวรรณ, 2549, หน้า 34 – 35)

ประการแรก คือการที่ทุกคนคิด พูด ทำด้วยความเมตตา มุ่งดี มุ่งเจริญต่อกัน

ประการที่สอง คือการที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์กัน ให้งานที่ทำสำเร็จผล ทั้งแก่ตนเอง แก่ผู้อื่น และกับประเทศชาติ

ประการที่สาม คือการที่ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริต ในกฎกติกา และในระเบียบแบบแผน โดยเท่าเทียมเสมอกัน

ประการที่สี่ คือการที่ต่างคนต่างพยายามทำความดี ความเห็นของตนให้ถูกต้องเที่ยงตรงและมั่นคงอยู่ในเหตุในผล หากความคิดจิตใจและการประพฤติปฏิบัติที่ลงรอยเดียวกันในทางที่ดีที่เจริญนี้ยังมีพร้อมมูลในกายใจของคนไทย ก็มั่นใจได้ว่าประเทศไทยจะดำรงมั่นคงอยู่ตลอดไปได้

จึงขอให้ท่านทั้งหลายในมหาสมาคมนี้ ทั้งประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าได้รักษาจิตใจ และคุณธรรมนี้ไว้ให้เหนียวแน่น และถ่ายทอดความคิดจิตใจนี้กันต่อไปอย่าให้ขาดสาย เพื่อให้ประเทศชาติของเราดำรงยืนงอยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ทั้งในปัจจุบันและภายหน้า

จากคุณธรรมจริยธรรมพระบรมราชาวาทที่กล่าวสรุปได้ว่า เป็นคุณธรรมที่ทุกคน ควรน้อมนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดความผาสุก ประสบผลสำเร็จ มีชื่อเสียงเกียรติคุณได้รับการยกย่อง

จากสังคมโดยเน้นความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม อุตทน อดกลั่น อุดออม เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ทำความดีเห็นให้ตรงมีเหตุมีผล มีความเมตตาและช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

2. คุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดของนักวิชาการ

สมเดช สีแสง (2540, หน้า 231 – 232) กล่าวว่าหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียนมีคุณธรรมจะทำให้เป็นที่ยอมรับนับถือแก่ผู้ร่วมงาน ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดขวัญกำลังใจ รู้สึกมีความมั่นคงในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนควรมีคุณธรรมต่อไปนี้เป็นพื้นฐาน

1. มีเมตตา กรุณาต่อผู้ร่วมงานและผู้อื่น
2. มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน
3. ไม่เอาไรต์เอาเปรียบผู้ร่วมงาน
4. มีความยุติธรรม มีเหตุผล และวางตัวเป็นกลางอย่างสม่ำเสมอ
5. มีความรักและห่วงใยผู้ร่วมงาน
6. ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงานและผู้อื่น
7. ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อหน่วยงาน และต่อผู้อื่น
8. ยึดระบบคุณธรรมในการบริหาร

ปราณี วิฑูรวานิชย์ (2542, หน้า 230) ได้กล่าวถึงหลักสำหรับฝึกปฏิบัติเพื่อพัฒนาคนให้ประสบความสำเร็จในชีวิตและความเจริญก้าวหน้า ที่สำคัญมีดังนี้

1. คุณธรรม 4 ประการ ได้แก่
 - 1.1 สัจจะ หมายถึง การรักษาความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง ประพฤติตนอยู่ในความเที่ยงธรรมเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและสังคม
 - 1.2 ทมะ หมายถึง การข่มใจตนเองไม่ให้หวั่นไหวไปตามสิ่งภายนอกที่มากระทบใจ เป็นการครองใจให้ยึดมั่นอยู่กับสิ่งที่ดี
 - 1.3 ขันติ หมายถึงความอดทน ไม่หวั่นไหวไปในสิ่งชั่วทั้งหลาย
 - 1.4 จาคะ หมายถึงการเสียสละ การรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น การตัดความห่วงใยในทรัพย์สินของตน
2. อายุวัฒนธรรม คือธรรมที่ทำให้อายุยืนมี 7 ประการ คือ
 - 2.1 สัปพายการี หมายถึง ทำความสบายแก่ตนด้วยการปฏิบัติตามสุขบัญญัติสุขอนามัย
 - 2.2 สัปปาเย มัตตัญญู หมายถึง การรู้จักประมาณในสิ่งต่างๆ ให้รู้จักบริโภคพอดี
 - 2.3 ปริณตโกชี หมายถึง การประพฤติ
 - 2.4 กาลจารี หมายถึง การประพฤติปฏิบัติเรื่องเวลาอย่างเหมาะสม

2.5 พรหมจารี หมายถึง การรู้จักควบคุมกามารมณ์

2.6 สีลา หมายถึง การมีศีลบริสุทธิ์

2.7 กัลยาณมิตร หมายถึง การคบเพื่อนดี มีเพื่อนแท้

ไสว มาลาทอง (2542, หน้า 1) ได้กล่าวถึงลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ว่า คุณลักษณะของคนไทยที่ประเทศชาติต้องการและมีความจำเป็นต้องปลูกฝังให้ถึงพร้อมในสถานการณ์ปัจจุบัน มีดังนี้

1. มีระเบียบวินัย
2. มีความซื่อสัตย์ สุจริต และยุติธรรม
3. ชยัน ประหยัด และยึดมั่นในสัมมาชีพ
4. สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ
5. รู้จักคิดริเริ่ม วิจัยและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
6. กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รักและเทิดทูนชาติ

ศาสนา พระมหากษัตริย์

7. มีพละนาถมัสมบุรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ
8. รู้จักพึ่งตนเองและมีอุดมคติ
9. มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ
10. มีความเสียสละ เมตตาอารี กตัญญูกตเวที กล้าหาญและสามัคคีกัน

คณะกรรมการปรับปรุงวัฒนธรรมและค่านิยมของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้กำหนดว่า ค่านิยมสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อเป็นคุณค่าหลักให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือ เพื่อกระตุ้นให้เกิดวัฒนธรรมการทำงานใหม่ โดยได้สกัดเนื้อหาจากคุณค่าสำคัญต่างๆ ที่เป็นแนวคิดหรือหลักประพฤติปฏิบัติในการทำงาน และหลักการสำคัญของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบราชการ เช่น พระบรมราชโองการที่พระราชทานแก่ข้าราชการพลเรือน ในวันข้าราชการพลเรือนทุกปี ทศพิธราชธรรม ปรัชญาในการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ลักษณะที่พึงคาดหวังตามวิสัยทัศน์ของแผนปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ รวมทั้งหลักปฏิบัติราชการของต่างประเทศมากำหนดเป็นค่านิยมสร้างสรรค์กลาง ที่มีความหมายสะท้อนพฤติกรรมที่เป็นค่านิยมที่พึงประสงค์สำหรับการปฏิบัติงานในภาครัฐ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2547, หน้า 13 – 14)

1. กล้ายืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง (moral courage) โดยยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ความชอบธรรม ความเสียสละ หลักวิชาและจรรยาวิชาชีพ ไม่โอนอ่อนตามอิทธิพล
2. ซื่อสัตย์และมีความรับผิดชอบ (integrity & responsibility) ปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา แยกเรื่องส่วนตัวออกจากหน้าที่การงานและมีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ต่อผลงาน ต่อองค์กรและต่อประชาชน

3. โปร่งใส ตรวจสอบได้ (transparency & accountability) ปรับปรุงกลไกและวิธีการทำงานให้มีความชัดเจน โปร่งใส สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้และพร้อมเปิดเผยข้อมูลอันไม่ต้องห้ามตามกฎหมาย

4. ไม่เลือกปฏิบัติ (nondiscrimination) ให้บริการโดยเสมอภาคเป็นธรรม เน้นความสะดวก รวดเร็ว ประหยัดและถูกต้องด้วยความมีน้ำใจ เมตตา

5

มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน (result orientation) โดยปฏิบัติหน้าที่ อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล งานแล้วเสร็จตามวัตถุประสงค์ เกิดผลดีต่อหน่วยงานและส่วนรวม โดยใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

ชานินทร์ กรวยวิเชียร (2548, หน้า 9 – 10) ได้กล่าวถึงชาวอังกฤษที่สามารถรักษามาตรฐานคุณธรรมจริยธรรมไว้ได้ โดยการปลูกฝังคตินิยมในสังคมเริ่มตั้งแต่การอบรมสั่งสอนลูกหลานตั้งแต่เด็ก ซึ่งชาวอังกฤษจะปลูกฝังคตินิยมให้ลูกหลานของพวกเขาตั้งแต่เยาว์วัยอย่างน้อย 7 ประการ ดังนี้

1. สัจจะพูดความจริง (truth)
2. ความซื่อสัตย์สุจริต (honesty)
3. ความระลึกในหน้าที่ (sense of duty)
4. ความอดทน (patience)
5. ความเป็นธรรม (fair play)
6. ความเอาใจเขามาใส่ใจเรา (consideration for others)
7. เมตตาธรรม (kindness)

ประเวศ ะสี ได้กล่าวถึง มรรค 8 แห่งการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมว่า (ศูนย์คุณธรรม, 2549) คุณธรรมจริยธรรม คือ คุณสมบัติของความเป็นมนุษย์ อันเป็นไปเพื่อความสุขของตนเองและการอยู่ร่วมกัน หรือศีลธรรม ซึ่งมี 8 ประการด้วยกันคือ

1. ผู้ปกครองมีศัพทราชธรรม
2. ครอบครัวอบอุ่น
3. ชุมชนเข้มแข็ง
4. การมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่
5. การมีลัทธิแห่งการเป็นอาสาสมัครเพื่อสังคมเต็มแผ่นดิน
6. ส่งเสริมพัฒนาจิตเป็นวิถีชีวิต
7. การศึกษาที่เข้าถึงความดี
8. การสื่อสารความดี

พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ เป็นประธานเปิดการสัมมนาวิชาการ 58 ปี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง อภิปรายสถานการณ์

การเมืองในปัจจุบัน วันที่ 18 สิงหาคม 2549 ได้เสนอแนะข้อคิดเห็นและประสบการณ์ให้กับผู้นำองค์กรเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อบ้านเมืองโดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549, สิงหาคม, 19)

1. มีมาตรฐานเดียว หมายความว่า การทำงาน การบริหารงานบุคคลหรือองค์กรต้องมีมาตรฐานที่ถูกต้องตามกฎหมาย มีความชอบธรรมเพียงมาตรฐานเดียว จะมีสองมาตรฐานหรือหลายมาตรฐาน หรือไม่มีมาตรฐานเลยไม่ได้ ไม่เช่นนั้นการบริหารองค์กรก็จะไม่ราบรื่น ผิดทำนองครองธรรมและเสียหายได้

2. มีคุณงามความดี นักรัฐศาสตร์ต้องถือศีลห้าอย่างเคร่งครัด มีพรหมวิหารสี่อย่างมั่นคงและต้องยึดอิทธิบาทสี่อย่างยั่งยืน

3. มีความเป็นไทย ต้องสำนึกอยู่เสมอว่าเราเป็นคนไทย มีหน้าที่อื่นๆ ทั้งที่รัฐธรรมนูญกำหนดและไม่ได้กำหนด อาจารย์มีหน้าที่ต้องให้ความรู้สั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดีคนเก่ง ให้เด็กมีความคิดแบบไทย แม้ผู้บริหารส่วนใหญ่จะจบจากต่างประเทศ แต่ควรจะมีรัฐศาสตร์แบบไทยที่ยังประโยชน์สูงสุดแก่สังคมไทย และประเทศชาติบ้านเมือง

4. มีความเป็นธรรม ขอให้นิยามคำว่าความเป็นธรรมให้กว้างขวาง คือ จะต้องมีความยุติธรรม มีความยุติธรรม คุณธรรม และจริยธรรม เพื่อนำไปใช้ในการบริหารงานบุคคลและองค์กรเพื่อนำไปสู่ความสงบร่มเย็นของชาติ ตราบใดที่ผู้บริหารองค์กรเพียงพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม องค์กรนั้นก็ประสบความสำเร็จ จะได้รับความเชื่อถือศรัทธา ได้รับความเชื่อมั่น และ ยกย่องสรรเสริญ

5. มีความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ และจงรักภักดี ผู้บริหารองค์กรจะได้รับความร่วมมือยกย่องเชื่อถือจะต้องเป็นคนที่เข้าใจเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต แต่คนที่มีกิเลสจะปฏิบัติตามข้อนี้ได้ยาก หรือจะปฏิบัติไม่ได้เลย

6. มีความประพฤติปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดี สังคมใดที่ผู้บริหารปฏิบัติตัวดี เป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นได้บังคับบัญชา ก็จะเป็นการสอนที่ง่ายกว่าการใช้สื่ออย่างอื่น

7. มีความรัก งานใดก็ตามต้องกระทำด้วยใจรัก ตราบใดที่มีความรักต่องาน เราก็จะทุ่มเทเพื่องานและภูมิใจกับการทำงาน ประารถนาดีต่องาน แต่การทำสิ่งใดโดยปราศจากความรัก ความปรารถนาดี ทำเพราะต้องทำตามหน้าที่ความสำเร็จก็จะอยู่ไกลมาก

8. มีความสำนึกตลอดเวลาว่าเกิดมาต้องตอบแทนคุณแผ่นดิน ที่ผ่านมาได้พยายามอย่างเต็มที่ที่จะให้คนไทยสำนึกบุญคุณแผ่นดินเป็นเวลานานแล้ว เข้าใจง่ายๆ คือ การเป็นคนดี คิดดี พูดดี และทำดี คนดีจะไม่สร้างปัญหาให้กับผู้อื่น ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

9. มีพระบรมราโชวาทเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ยึดถือในการดำรงชีวิต คงทราบว่พระบรมราโชวาทเราจะมีแต่ความสุข ความสงบ บ้านเมืองจะเรียบร้อยพัฒนา คนดีจะได้รับหน้าที่สำคัญในชาติบ้านเมือง คนไม่ดียาก จะก่อความวุ่นวายได้ พระบรมราโชวาทเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นสิ่งบริสุทธิ์ ผู้ใดประพฤติปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดถือเป็นสิริมงคล หนังสือหลายเล่มที่

ออกสู่ตลาดไม่ว่าจะเป็น คำฟอสอน และ ร้อยเรื่องในรอยจำ คนไทยควรจะได้อ่าน รวมไปถึงหนังสือทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียงก็ยังประโยชน์มหาศาลต่อประเทศเมื่อ 20 ปีก่อน เรื่องนี้ไม่ค่อยจะได้รับความสนใจ แต่เดี๋ยวนี้สังคมยอมรับเพราะเป็นทฤษฎีที่มีทั้งศักยภาพ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันความเสี่ยง เป็นทฤษฎีที่รู้ว่าคนไม่ว่าฐานะใด มีหรือจน องค์กรไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่ ย่อมนำไปประยุกต์ใช้ได้ผลทั้งสิ้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จในการบริหารองค์กรพัฒนาองค์กรให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีคุณธรรมจริยธรรมในการปกครอง ประกอบด้วย ทศพิธราชธรรม พรหมวิหาร 4 ฌราวาสธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีระเบียบวินัยและรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่ม มีความเสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมงานและผู้อื่น

3. คุณธรรมจริยธรรมตามมาตรฐานของผู้บริหารสถานศึกษา

ธีรรัตน์ กิจจาร์ักษ์ (2542, หน้า 169 – 170) ได้กล่าวถึงมาตรฐานการปฏิบัติตนของผู้บริหารซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารจะต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อจะให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ มีรายละเอียดดังนี้

1. ต้องรักษาชื่อเสียงของตนมิให้ขึ้นชื่อว่าประพฤติชั่ว
2. ต้องรักษาความสามัคคี ชื่อเสียงของหน่วยงานที่ตนเป็นผู้บริหารอยู่
3. ต้องรู้จักข่มใจ อุดทน อุดกลั้น ต่อความอยากทั้งปวง
4. ต้องมีความสะอาดใจ มีความสะดุ้งกลัวหรือเกรงกลัวในการทำชั่วทำทุจริตทั้งปวง
5. ต้องปลื้มใจปลื้มใจ จากอบายมุขทั้งปวง
6. ต้องไม่มีอคติใดๆ ในการปฏิบัติตนต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา
7. ต้องมีและใช้คุณธรรมเป็นเครื่องผูกมัดหัวใจผู้ใต้บังคับบัญชาและคนอื่น ๆ
8. ต้องแสดงให้เห็นผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นว่า ความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ราชการอยู่ที่ผลการปฏิบัติงานและความซื่อสัตย์สุจริต
9. ต้องมีวิจรรณญาณสูง
10. ต้องไม่เบียดบังใช้แรงงานหรือนำผลงานของผู้ใต้บังคับบัญชาไปเพื่อประโยชน์ส่วนตน
11. ไม่ฉกฉวยหรือแอบอ้างแนวความคิดของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามาเป็นของตน
12. ต้องทำงานโดยไม่หวังผลตอบแทน มีน้ำใจนักกีฬา
13. ต้องกล้ายอมรับผิดและปรับปรุงตนเอง
14. ต้องยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์ด้วยใจเป็นธรรม
15. ต้องรักษาระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด ประพฤติและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาและสังคมทั่วไป

16. ต้องมีพรหมวิหารธรรม
17. ต้องซื่อสัตย์สุจริตและบริสุทธิ์ยุติธรรม
18. ต้องมีน้ำใจเป็นประชาธิปไตยในการบริหารและรู้จักให้เกียรติผู้อื่นได้บังคับ

ปัญหา

19. ต้องรู้จักให้อภัย ไม่อาฆาตพยาบาท
20. ต้องหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่สังคมรังเกียจ
21. ต้องรอบรู้และรอบรู้เกี่ยวกับการบริหารงานที่ตนเองรับผิดชอบเป็นอย่างดี

คณะกรรมการมาตรฐานการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น กำหนดมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยทั่วไปใช้ยึดถือเป็นหลักการและแนวทางปฏิบัติเพื่อเป็นเครื่องกำกับความประพฤติของตน ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2547, หน้า 27)

1. ตั้งดำรงตนให้ตั้งมั่นอยู่ในศีลธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ และมีความรับผิดชอบ

2. ฟังปฏิบัติหน้าที่อย่างเปิดเผย โปร่งใส พร้อมให้ตรวจสอบ

3. ฟังให้บริการด้วยความเสมอภาค ละดวก รวดเร็ว มีอัธยาศัยไมตรี โดยยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก

4. ฟังปฏิบัติหน้าที่โดยยึดผลสัมฤทธิ์ของงานอย่างคุ้มค่า

5. ฟังพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ และตนเอง ให้ทันสมัยอยู่เสมอ

กระทรวงการต่างประเทศจึงกำหนดมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการและลูกจ้างกระทรวงต่างประเทศ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2547, หน้า 30)

1. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความถูกต้องและเป็นธรรม มีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต อดทน เสียสละ และรับผิดชอบต่อหน้าที่ เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน

2. มุ่งมั่นในผลสัมฤทธิ์ของงาน ปรับปรุงและพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน โดยคำนึงถึงความประหยัดและความคุ้มค่า รวมทั้งการประสานสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม

3. รักษาชื่อเสียงและเกียรติภูมิของกระทรวงการต่างประเทศ ส่งเสริมภาพพจน์และศักดิ์ศรีของสถาบัน โดยสำนึกในบทบาทและหน้าที่ในฐานะที่เป็นสถาบันหลักด้านการทูตและการต่างประเทศ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย สำหรับสถานศึกษาทุกสังกัดที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในมาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีคุณธรรมจริยธรรม มีภาวะผู้นำและมี

ความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา โดยกำหนดตัวบ่งชี้ด้านคุณธรรมจริยธรรมไว้ว่า ผู้บริหารต้องมีคุณธรรมจริยธรรม และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2549, หน้า 8)

คณะกรรมการคุรุสภาได้ออกข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณ ของวิชาชีพ โดยกำหนดมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านคุณธรรมและจริยธรรมว่า ผู้บริหารต้องมีความรู้ดังนี้ (คุรุสภา, 2549, หน้า 6 – 7)

1. คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร
2. จรรยาบรรณของวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา
3. การพัฒนาจริยธรรมผู้บริหารให้ปฏิบัติตนในการอบคุณธรรม
4. การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี (good governance)

และได้กำหนดสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า

1. เป็นผู้นำเชิงคุณธรรมจริยธรรม และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
2. ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา
3. ส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้ร่วมงานมีคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสม

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2549, หน้า 81) ได้กำหนดมาตรฐานด้านคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารไว้ว่า ผู้บริหารมีคุณธรรมจริยธรรมมีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการทำงาน โดยกำหนดเกณฑ์พิจารณาไว้ดังนี้

1. ผู้บริหารประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
2. ผู้บริหารยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหาร (สุจริต ยุติธรรม การใช้ระบบคุณธรรม การรับฟังปัญหา การระดมการมีส่วนร่วมในการบริหารและการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ)

3. ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการบริหารเพื่อผลประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. ผู้บริหารอุทิศเวลาให้กับการทำงาน

มาตรฐานการศึกษาชาติได้กำหนดคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก (คนไทยเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข) โดยกำหนดตัวบ่งชี้ไว้ว่า คนไทยมีคุณธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก รายละเอียดดังนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2549, หน้า 212 – 213)

1. คนไทยดำเนินชีวิตโดยกายสุจริต วจิตสุจริตและมโนสุจริต
2. คนไทยมีความรับผิดชอบทางศีลธรรมและสังคม มีจิตสำนึกในเกียรติภูมิของความเป็นคนไทย มีความภูมิใจในชาติไทย รักแผ่นดินไทย และปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตยเป็นสมาชิกที่ดี เป็นอาสาสมัครเพื่อชุมชนและสังคมในฐานะพลเมืองไทย และพลโลก

และกำหนดไว้ในมาตรฐานที่ 2 แนวทางการจัดการศึกษา มีการพัฒนาผู้บริหาร ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ โดยผู้บริหาร ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีคุณธรรม มีความพึงพอใจในการทำงาน และผูกพันกับงานมีอัตราการออกจากงานและอัตราความผิดทางวินัยลดลง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมตามมาตรฐานของผู้บริหาร หมายถึงสิ่งที่ต้องถือเอาเป็นหลักเที่ยงทางสภาพคุณงามความดีทั้งที่อยู่ภายในจิตใจและที่แสดงออกทางกริยาที่การประพฤติปฏิบัติที่คนในสังคมนั้น องค์การนั้นหรือส่วนราชการนั้น ได้ยอมรับนับถือกันมาหรือกำหนดร่วมกันใหม่และประพฤติปฏิบัติร่วมกัน ยอมรับร่วมกันว่าข้อประพฤติอะไรเป็นสิ่งดีชั่ว ถูก ผิด อะไรควรทำ หรือไม่ควรทำ คุณธรรมจริยธรรมตามมาตรฐานของผู้บริหารสถานศึกษาควรประกอบด้วย การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ยึดหลักธรรมมาภิบาลในการบริหาร มุ่งมั่นในการบริหารเพื่อประโยชน์ของผู้เรียน อุทิศเวลาในการทำงานและปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

4. คุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา

ในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนหลายประการ ผู้บริหารสามารถนำมาปฏิบัติเพื่อความสำเร็จในหน้าที่บริหาร และเพื่อการครองตน ครองคนและครองงาน หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแม้กาลเวลาจะล่วงเลยมาถึง 2540 กว่าปีมาแล้ว แต่หลักธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยังทันสมัยและสามารถนำมาใช้ได้ดียู่เสมอ

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2542, หน้า 147 - 153) ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสำคัญบางประการ ซึ่งเหมาะกับนักปกครอง นักบริหารและผู้นำองค์กรทั้งหลาย ฟังนำไปยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ ประกอบด้วยหลักธรรมดังนี้

1. ทศพิธราชธรรม 10 ประการ เป็นหลักธรรมสำหรับพระมหากษัตริย์ ฟังปฏิบัติมาแต่โบราณกาลและนักปกครองระดับสูงก็น่าจะอนุโลมถือปฏิบัติได้ คือ

- 1.1 ทาน คือการให้ปันซึ่งอาจจะเป็นการให้เพื่อความอนุเคราะห์หรือบูชาคุณ
- 1.2 ศีล คือการสำรวมกาย วาจาให้เรียบร้อย สะอาด ดึงาม
- 1.3 บริจาค คือการให้ทรัพย์สินของเพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้ที่กำลังเดือดร้อน และตกทุกข์ได้ยากเพื่อหวังให้ได้รับความสุข
- 1.4 อาชวะ คือการมีอัธยาศัยซื่อตรง มั่นอยู่ในความสุจริตธรรม
- 1.5 มัทวะ คือการมีอัธยาศัยอ่อนโยน ละมุนละไมรับฟังคำแนะนำดัดเตือน
- 1.6 ตปะ คือการบำเพ็ญเพียรเพื่อขจัดหรือทำลายอกุศลกรรมให้สูญสิ้น
- 1.7 อักโกธะ คือการไม่โกรธ ไม่วินิจฉัยความและกระทำการด้วยอำนาจแห่งความโกรธ
- 1.8 อวิหิงสา คือการไม่เบียดเบียนคนอื่น

- 1.9 ขันติ คือความอดกลั้น ไม่ปล่อยกาย วาจา ใจตามอารมณ์หรือกิเลสที่
เกิดขึ้น มีขั้นนั้น
- 1.10 อวิโรธนะ คือการดำรงรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรม
2. อธิษฐานธรรม 4 เป็นหลักธรรมที่ควรตั้งไว้ในจิตใจเป็นนิจ เป็นเครื่องน้อมนำ
จิตใจ ให้เกิดความรอบรู้ ความจริงใจ รู้จักเสียสละและบังเกิดความสงบมี 4 ประการ
 - 2.1 ปัญญา ความรู้ในสิ่งที่ควรรู้
 - 2.2 สัจจะ ความจริง คือ ประพฤติสิ่งใดก็ให้ไตร่ตรอง ไม่ทำอะไรจับจด
 - 2.3 จาคะ สละสิ่งที่เป็นข้าศึกแห่งความจริงใจ คือสละความเกียจคร้านหรือ
ความหวาดกลัวต่อความทุกข์ยากลำบาก
 - 2.4 อุปสมะ สงบใจจากสิ่งที่เป็นข้าศึกต่อความสงบ คือยับยั้งจิตใจ มิให้
ปั่นป่วนไปตามความรักใคร่พอใจ หรือความซัดเคือง เป็นต้น
3. คหิสุข 4 หลักธรรมอันพึงทำให้ภคฤหัสถ์มีความสุข 4 ประการคือ
 - 3.1 อตถิสุขัง สุขเกิดจากความมัทธมย์
 - 3.2 บริโภคสุขัง สุขเกิดจากการจ่ายทรัพย์บริโภค
 - 3.3 อนนุสุขัง สุขเกิดจากการไม่เป็นหนี้
 - 3.4 อนวัชระสุขัง สุขเกิดจากการประกอบกิจการที่สุจริต ปราศจากโทษ
4. ขันติ โสรัจจะ เป็นหลักธรรมอันทำให้บุคคลเป็นผู้งดงาม
 - 4.1 ขันติ คือความอดทนในสิ่ง 3 ประการ
 - 4.1.1 อดใจทนได้ต่อความโกรธแค้น ไม่แสดงอาการกริยาวาจาที่ไม่น่า
นับถือออกมาให้เป็นที่ปรากฏ
 - 4.1.2 อดใจทนต่อความลำบากตรากตรำ ความเหน็ดเหนื่อย
 - 4.1.3 อดใจทนได้ต่อทุกข์เวทนาที่บังเกิดแก่ร่างกาย
 - 4.2 โสรัจจะ ความสงบเสถียร ได้แก่การทำจิตใจให้เข้มแข็ง ไม่ซุ่มหมอง
5. หิริ โอตตปปะ เป็นหลักธรรมที่ช่วยคุ้มครองโลก หรือมวลมนุษย์ให้อยู่ด้วย
ความร่มเย็นเป็นสุขมี 2 ประการคือ
 - 5.1 หิริ ความสะอาดแก่ใจ ไม่อยากทำบาป ทำชั่ว ทั้งในที่ลับและที่แจ้ง
 - 5.2 โอตตปปะ ความเกรงกลัวต่อบาป เกรงกลัวต่อทุกข์และความเสื่อม
จึงไม่กระทำชั่ว
6. เวสาร์ชชกรณธรรม 5 แปลว่าธรรมที่ยังความกล้าหาญให้เกิดขึ้นมี 5 ประการคือ
 - 6.1 ศรัทธา เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ
 - 6.2 คีล ประพฤติกาย วาจา เรียบร้อย
 - 6.3 พาหุสัจจะ เป็นผู้ศึกษามาก
 - 6.4 วิริยารัมภะ ตั้งใจทำความพากเพียร

6.5 ปัญญา รอบรู้สิ่งที่ควรรู้

7. ยุติธรรม 5 เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้การพิจารณาคัดสินความเป็นไป ด้วย ความ ยุติธรรมมี 5 ประการ

- 7.1 สัจจวาจา แนะนำด้วยความจริง
- 7.2 บัณฑิตะ ฉลาดแนะนำความเจริญและความเสื่อม
- 7.3 อสาทะเสนะ คัดสินด้วยปัญญา
- 7.4 เมธาวิ นึกถึงธรรม (ยุติธรรม) เป็นใหญ่ ไม่เห็นแก่อำภิสสินจ้าง
- 7.5 ชัมมัญญะ ไม่ริษยาอาฆาต ไม่ก่อเวร

8. นาทกรณธรรม 10 เป็นหลักธรรมสำหรับความประพฤติตนเป็นคนที่เป็นที่พึ่ง ของตนเอง คนอื่นและชุมชนมี 10 ประการคือ

- 8.1 คีล มีความประพฤติดี
- 8.2 พาหุสัจจะ มีความรู้ดี
- 8.3 กัลยาณมิตตตา การคบคนดี มีที่ปรึกษาดี
- 8.4 โสวสัจจตา เป็นผู้ที่วางาย ตักเตือนได้
- 8.5 กิงกรณิเยสุ ทักขตา เป็นผู้ขยัน ขวนขวายทำกิจของหมู่หรือชุมชน
- 8.6 ทัมมกามตา เป็นผู้สนใจในการปฏิบัติธรรม
- 8.7 วิริยะ มีความเพียรพยายาม
- 8.8 สันโดษ มีความพอใจในสิ่งที่มี รู้ความพอดี พอควร
- 8.9 สติ มีสติมั่นคง
- 8.10 ปัญญา มีเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์

9. กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ เป็นหลักธรรมที่ทำให้ตนเองเป็นที่รักนับถือของ คนทั่วไปมี 7 ประการคือ

- 9.1 บีโย ทำตนให้เป็นที่รัก
- 9.2 ครุ ทำตนให้เป็นที่เคารพ นับถือ
- 9.3 ภาวนีโย ทำตนให้นายกย่องสรรเสริญ
- 9.4 วัตตัจจะ รู้จักพูด รู้จักชี้แจง
- 9.5 วจนิกขโม มีความอดทนต่อการวิพากษ์วิจารณ์
- 9.6 คัมภีร์ญจะ กลังกัตตัง กล่าวชี้แจงเรื่องราวได้ลึกซึ้ง
- 9.7 โน จฏฐาเน นิโยชเย ไม่แนะนำให้ผู้อื่นทำสิ่งอันไม่ควร

10. บารมี 10 (ทศบารมี) เป็นหลักธรรมที่ผู้บริหารควรทราบและน้อมนำมา พิจารณาเพื่อความเป็นผู้ที่ควรแก่การเคารพนับถือมี 10 ประการคือ

- 10.1 ทานบารมี การเสียสละ การให้สิ่งของ วิชาความรู้ และอื่นๆ
- 10.2 ศีลบารมี การรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย ไม่ต่างพร้อย ไม่บกพร่อง

- 10.3 เนกขัมบารมี การปลีกตัวออกจากกาม ไม่หมกมุ่นจนตกเป็นทาสของกาม
- 10.4 ปัญญาบารมี การใช้ปัญญาแก้ไขปัญหายุ่งยาก ทำให้สังคมมีความสุข
- 10.5 วิริยบารมี มีความเพียรปฏิบัติภารกิจต่างๆ อย่างเต็มกำลัง
- 10.6 ขันติบารมี มีความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งที่มากระทบ ไม่แสดงปฏิกิริยา
ความสามารถ
ตอบโต้ หรือแสดงอารมณ์โกรธ
- 10.7 สัจจบารมี รักษาความสัตย์อย่างมั่นคง ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อ
การทำงานและต่อเวลาอย่างเด็ดขาด
- 10.8 อธิษฐานบารมี ตั้งใจเด็ดเดี่ยวในการทำความดีเพื่อประโยชน์สุขแก่คน
ทั่วไป
- 10.9 เมตตาบารมี มีความรักความปรารถนาดีต่อบุคคลโดยทั่วไปอย่าง
เสมอหน้า
- 10.10 อุเบกขาบารมี ความวางใจเป็นกลาง มีความยุติธรรม
11. สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวหน้าใจของกันและกัน เป็น
เหตุให้หมู่คณะก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง
- 11.1 ทาน ให้ปันสิ่งของแก่คนที่ควรให้
- 11.2 ปิยวาจา เจรจาถ้อยคำอ่อนหวานจับใจ
- 11.3 อัตถจริยา ประพฤติสิ่งที่ประนีประนอมแก่กัน
- 11.4 สมานัตตา วางตนให้เหมาะสมแก่ฐานะของตน
12. พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมของผู้ใหญ่ที่ควรปฏิบัติอยู่เป็นนิจมี 4 ประการคือ
- 12.1 เมตตา ความรักใคร่ ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข
- 12.2 กรุณา ความสงสารคิดช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์
- 12.3 มุทิตา ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี
- 12.4 อุเบกขา ความวางตนเป็นกลาง ไม่ดีใจ ไม่เสียใจเมื่อผู้อื่นถึงวิบัติ
13. อคติ 4 หลักธรรมที่ทำให้ไม่เสียความเที่ยงธรรมมี 4 ประการคือ
- 13.1 ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก
- 13.2 โทสาคติ ลำเอียงเพราะไม่ชอบ
- 13.3 โมหาคติ ลำเอียงเพราะความเขลา
- 13.4 ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว
14. อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่ทำให้การประกอบกิจการงานสำเร็จด้วยดี มีดังนี้
- 14.1 ฉันทะ ความพอใจในการทำสิ่งนั้น
- 14.2 วิริยะ ความเพียรพยายามที่จะทำให้สำเร็จ

14.3 จิตตะ ความเอาใจใส่ไม่ปล่อยปละละเลยงานของตน

14.4 วิมังสา การทำพินิจพิเคราะห์ ทำงานด้วยสมองและปัญญา

15. อปริหานิยธรรม 7 เป็นหลักการร่วมกันรับผิดชอบ ช่วยป้องกันความเสื่อมมี 7 ประการคือ

15.1 หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์

15.2 ประชุมกันอย่างพร้อมเพรียง

15.3 ปฏิบัติตามกฎระเบียบไม่ทำอะไรตามอำเภอใจ

15.4 ให้เกียรติ ให้ความเคารพผู้อื่น

15.5 ให้เกียรติ คู่มครองสตรี

15.6 เคารพบูชาปูชนียสถานตามประเพณี

15.7 บำรุงคุ้มครอง บรรพชิต ผู้ครองศีลบริสุทธิ์

พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) (2549, หน้า 55 – 56) ได้เสนอหลักธรรมที่ทำให้เราอยู่อย่างมีความสุขในยุคปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

1. รู้เท่าทันสถานการณ์ของโลกได้
2. รู้เท่าทันโลกธรรม ไม่หวั่นไหว
3. อยู่อย่างสันโดษ สงบ โดยมีหลักธรรมเป็นตัวหนุนอยู่ 5 ประการคือ
 - 3.1 ขันติ
 - 3.2 เมตตา
 - 3.3 เสียสละ
 - 3.4 ให้อภัย
 - 3.5 ปล่อยวาง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนานั้น เป็นหลักธรรมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นสังฆธรรมตลอดมา เป็นวิทยาศาสตร์ไม่ล้าสมัยทนต่อการพิสูจน์ ทุกกาลทุกสมัยผู้บริหารสามารถนำมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดสันติสุขบริหารงานได้เป็นผลสำเร็จอย่างยั่งยืนและยาวนาน หลักธรรมที่สำคัญและควรยึดเป็นหลักในการบริหาร เช่น ทศพิชราชธรรม พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 และอคติ 4 เป็นต้น

จากแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมตามที่นำเสนอมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่า มีความสำคัญต่อผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำไปปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล หลักการและแนวคิดต่างๆ เหล่านี้ จัดได้ว่าเป็นหลักธรรมซึ่งมีหลายรูปแบบหลายลักษณะ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำหลักธรรม 10 ประการซึ่งเป็นหลักทศพิชราชธรรมสำหรับผู้บริหารมาเป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 10 ด้าน คือ ทาน ศีล การบริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทนและความไม่คลาดจากธรรม

การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา

หลักธรรม 10 ประการสำหรับผู้บริหาร ซึ่งเป็นที่ทราบโดยทั่วไปในชื่อ ทศพิธราชธรรม เป็นคุณธรรมสำหรับผู้ปกครองหรือนักบริหารทุกระดับชั้น หรือถ้าจะกล่าวกันกว้างๆ เป็นกลางๆ ก็กล่าวได้ว่าเป็นคุณธรรมสำหรับทุกคน ทุกคนที่อยู่ร่วมสังคมเดียวกันทั้งในฐานะผู้ปกครองและ ในฐานะผู้อยู่ในปกครอง ประพฤติโดยเสมอหน้ากันก็จะเกิดความผาสุกและความเจริญก้าวหน้าของสังคมของตน คุณธรรมนี้จึงเรียกชื่อได้หลายอย่างตามฐานะของผู้นำไปปฏิบัติ ได้แก่ พระราชาหรือพระมหากษัตริย์ทรงนำไปปฏิบัติ เรียกว่า ราชธรรม คณะรัฐบาลนำไปปฏิบัติ เรียกว่า รัฐบาลธรรม(หรือรัฐบาลธรรม) ผู้นำหรือผู้บริหารในระดับต่างๆ นำไปปฏิบัติ เรียกว่า คหบดีธรรม ประชาชนทั่วไปนำไปปฏิบัติเรียกว่า ประชาธรรม มีทั้งหมด 10 ประการคือ ทาน ศีล บริจาค อาชชวะ มัททวะ ตบะ อักโกธะ อวิหิงสา ชันติ และอวิโรหนะ (สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2549, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ซึ่งมีความหมายในภาษาไทย คือทาน ศีล การบริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทนและความไม่คลาดจากธรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ทาน

1.1 ความหมายของทาน

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2547, หน้า 31) ให้ความหมายของทานไว้ว่า ทานคือ การให้ปันช่วยประชา คือบำเพ็ญตนเป็นผู้ให้โดยมุ่งปกครองหรือทำงาน เพื่อให้เขาได้ มิใช่เพื่อจะเอาจากเขา

พุทธทาสภิกขุ (2549, หน้า 22) ให้ความหมายของทานไว้ว่า ทานหมายถึง การให้วัตถุภายนอกเป็นสิ่งของอะไรต่างๆ โดยต้องมีผู้รับโดยตรง

พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) (2549, หน้า 6) ให้ความหมายของทานไว้ว่า ทานคือการให้เป็นการกระทำเพื่อบูชาความดีหรือเพื่อสงเคราะห์ อนุเคราะห์ ประชาชน หรือสาธารณประโยชน์

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2549, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ให้ความหมายของทานว่า ทานคือการสละวัตถุ สิ่งของและให้วิชาความรู้ เพื่อเกื้อกูลผู้อื่นและให้ประการอื่นๆ เช่นกำลังกาย กำลังความคิด ตลอดถึงให้การอบรมแนะนำ ที่เรียกว่า ธรรมทาน

สัญญา ธรรมศักดิ์ (2549, หน้า 29) ให้ความหมายของทานไว้ว่า ทานหมายถึงการให้ เช่นให้ทรัพย์ ให้ความช่วยเหลือต่างๆ ด้วยความเสียสละ

จากความหมายของทานที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ทานหมายถึงการให้หรือการเสียสละวัตถุ สิ่งของ ซึ่งเป็นการให้ภายนอกมีผู้รับโดยตรง

1.2 การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านทาน

พระเทพบัณฑิต (2543, หน้า 23) ได้กล่าวถึงการให้ทานไว้ว่า การให้ ได้แก่ ให้ความรัก ให้ความเคารพ ให้ความนับถือ ให้เกียรติ ให้ความช่วยเหลือ ให้อภัย

ผกา สัตยธรรม (2544, หน้า 34) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติด้านทานไว้ว่า เป็นการเอาใจใส่อำนวยความสะดวกสงเคราะห์ อนุเคราะห์ ให้ประชากรราษฎรได้รับประโยชน์สุข ความสะดวกปลอดภัย ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เดือดร้อนประสบทุกข์ ให้การสนับสนุนแก่คนทำความดี

สุภาพร พิศาลบุตร (2548) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติด้านทานหรือการให้ทานไว้ว่า ได้แก่การให้วัตถุสิ่งของให้กำลังกาย ช่วยทำกิจกรรมต่างๆ ให้วาจา ช่วยพูดแนะนำในทางที่ดี ให้ความคิดหรือปัญญา ช่วยคิดและให้ความรู้แก้ไขปัญหาต่างๆ รวมถึงความเป็นคนมีใจกว้าง ไม่เห็นแก่ตัว เป็นนักเสียสละทรัพย์สินสมบัติของตนเพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ได้บังคับบัญชาและประชากรราษฎรทั่วไป

สาโรจน์ กาลศิริศิลป์ (2549) ได้กล่าวถึงการให้ทาน เป็นการแก้ปัญหาความขาดแคลนทางร่างกายและจิตใจ ได้แก่

1. อามิสทาน เป็นการแก้ไขปัญหาด้านการให้วัตถุสิ่งของ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม เครื่องมือประกอบอาชีพ ทุนในการดำเนินกิจการรวมถึงการดูแลช่วยเหลือ เฝ้าไข้ให้ถูกวิธี

2. ธรรมทาน เป็นการแก้ไขปัญหาด้านใจด้วยการให้ธรรม คือการแนะนำสั่งสอนให้ข้อคิด กำลังใจ อันเป็นการชี้แนะในหนทางที่ถูกต้อง นอกจากนี้การให้ธรรมทานยังเป็นเครื่องมือแก้ไขความประพฤติเสียหายทางจิตใจได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ได้อย่างดียิ่ง

เทพพร มังขานี (2549) ได้กล่าวถึงทานไว้ว่า คือการให้ การเสียสละของตนแก่ผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยแบ่งตามสิ่งที่ให้คือ อามิสทาน ให้สิ่งของเป็นทาน ธรรมทานคือการให้ธรรมเป็นทาน วิทยาทานคือการให้ความรู้เป็นทาน และอภัยทานคือให้อภัยไม่ถือโทษโกรธเคือง เป็นทาน

พระเทพวิสุททธิคุณ (เสริมชัย ทยมมงคลโล) (2549) ได้กล่าวถึงการให้ทานแบ่งตามลักษณะสิ่งที่ให้เป็นทานมี 2 อย่างคือ อามิสทาน คือการให้วัตถุหรือทรัพย์สินสิ่งของได้แก่ปัจจัย 4 เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เครื่องใช้ไม้สอย เครื่องหอม เครื่องย้อมทา ฯลฯ ธรรมทาน การให้ธรรมทาน กล่าวคือ การให้คำแนะนำสั่งสอน ข้อปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ตลอดจนทั้งวิชาความรู้ที่ดี มีประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตแก่การทำงานในอาชีพที่ชอบ

ธนาคารอมสิน (2550, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงทานว่าเป็นการให้สิ่งของ เช่นเครื่องอุปโภคบริโภค ให้กำลังกาย เช่นช่วยทำกิจการงาน ให้กำลังความคิด เช่นช่วยคิด ช่วยแนะนำในกิจการ ให้กำลังปัญญา คือให้ความรู้ในที่บางแห่ง จำแนกทานเป็น 2 อย่างคือ

วัตถุประสงค์ การให้วัตถุสิ่งของและธรรมทาน การให้ธรรม คือชี้แจงแสดงโอวาทหรือคำสั่งสอน
แนะนำ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านทานของผู้บริหารสถานศึกษา
ได้แก่ 1) ยกย่องให้เกียรติและให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน ปกครองและทำงานเพื่อมุ่ง “ให้”
มากกว่า “รับ” 2) ส่งเสริมและพัฒนาเพื่อนร่วมงานให้มีความรู้และความสามารถ ให้โอกาสเพื่อ
พัฒนาตัวครูเพื่อการส่งเสริม 3) แนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องการความช่วยเหลือด้วยความ
จริงใจ 4) เป็นผู้เสียสละทรัพย์สินเงินทองและวัตถุสิ่งของเพื่อส่วนรวมและ 5) ให้อภัย ไม่โกรธเคือง
เมื่อผู้อื่นกระทำผิด

2. ศีล

2.1 ความหมายของศีล

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2547, หน้า 31) ให้ความหมายของ
ศีลไว้ว่า ศีลคือการประพฤติดีงาม สारวมกายและวจี การประกอบแต่การสุจริต

สุภาพร พิศาลบุตร (2548, หน้า 211) ให้ความหมายของศีลไว้ว่า ศีล คือ
ความประพฤติดีงาม ได้แก่การสำรวมกิริยา มารยาท วาจาให้เรียบร้อย

สัญญา ธรรมศักดิ์ (2549, หน้า 29) ให้ความหมายของศีลไว้ว่า ศีลคือ
ความประพฤติดีงาม เว้นจากการทำชั่ว เสียหาย ไม่ทำอะไรที่เป็นการไม่เหมาะสมไม่ควร

สาโรจน์ กาลศิริศิลป์ (2549) ให้ความหมายของศีลว่า ศีลหมายถึงการ
สำรวมระวังกาย วาจา ให้สะอาดปราศจากโทษ

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2549,
ไม่ปรากฏเลขหน้า) ให้ความหมายของศีลว่า ศีลคือการควบคุมพฤติกรรมทางกาย วาจา ตลอด
ถึงใจ ให้เป็นปกติเรียบร้อย

พุทธทาสภิกขุ (2549, หน้า 22) ให้ความหมายของศีลไว้ว่า ศีลหมายถึง
ภาวะปกติและเหตุปัจจัยหรือการจัดการที่ทำให้เกิดและปกติ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ศีล หมายถึง การสำรวมกาย วาจา ให้เรียบร้อยเป็นปกติ

2.2 การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านศีล

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2542, หน้า 204) ได้กล่าวถึงศีลมีความจำเป็นที่สุด
แก่ผู้บริหารทุกชั้น เพราะผู้บริหารมีศีลย่อมนำหมู่คณะได้ ถ้าผู้บริหารไม่มีศีลก็ย่อมนำหมู่คณะ
ไปในทางหายนะ โดยเฉพาะศีล 5 ซึ่งเป็นศีลระดับล่างสุด เพราะฉะนั้น ศีลจึงเป็นธรรมที่ผู้นำทั้ง
คฤหัสถ์และบรรพชิตจะพึงประพฤติปฏิบัติ

สุภาพร พิศาลบุตร (2548, หน้า 211) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติด้านศีลไว้ว่า
ได้แก่การสำรวมกิริยา มารยาท วาจาให้เรียบร้อย ประกอบกายสุจริตและยุติธรรม รักษาเกียรติ
คุณ ของตนให้มั่นคง วางตนให้เป็นที่ยอมรับนับถือของผู้ได้บังคับบัญชาและประชาราษฎร

มูลนิธิหรือภริกรมมูลนิธิ (2549) ได้กล่าวถึงศีลไว้ว่า ศีลในทางปฏิบัติก็คือการงดเว้นจากการประพฤติดีด้วยกาย และวาจา การควบคุมกายวาจาให้เรียบร้อยงดงามให้ปราศจาก ความมัวหมอง ไม่ให้ผิดปกติธรรมดา กล่าวคือ การไม่ทำผิด ไม่พูดผิด นั่นเองเป็นศีล ศีลมีหลายระดับ ระดับต้นคือศีล 5 ซึ่งเป็นศีลของคนทั่วไป ระดับกลางคือศีล 8 ของอุบาสก อุบาสิกา และศีล 10 ของสามเณร ระดับสูงคือศีล 227 ของพระภิกษุ

ฉลวย มงคล (2549) ได้กล่าวถึงศีลไว้ว่า ความมีศีลคือมีความประพฤติดีงาม มีระเบียบวินัย รักษาความประพฤติทางกาย ทางวาจาได้เรียบร้อย โดยเว้นจากกายทุจริต วาจาทุจริต ประพฤติแต่กายสุจริต และวาจาสุจริต

สมหวัง วิทยานิพนธ์ (2549) ได้กล่าวถึงศีลไว้ว่า คือสภาวะปกติไม่มีอะไรรบกวนวาย หรือเหตุที่ทำให้เกิดภาวะปกติ รวมถึงการประพฤติปฏิบัติกรทำให้เกิดภาวะปกติด้วย

ข้อกำหนดที่อยู่ในรูปของระเบียบวินัยปฏิบัติทั้งหลายเรียกว่า ศีลโดยปริยัติ (วิชาความรู้) การรักษาระเบียบวินัย กฎเกณฑ์นั้นๆ ไว้ได้เรียนกว่าศีล โดยการปฏิบัติประพฤติหรือกระทำ (ปฏิบัติ) ผลที่เกิดจากการกระทำรักษาระเบียบกฎเกณฑ์นั้นๆ ทำให้เกิดความสงบสุข เป็นปกติ เรียกว่าศีล โดยผลแห่งการกระทำ (ปฏิเวธ) ศีลมี ศีล 5 ศีล 8 ศีล 10 และศีล 227 ศีลที่จำเป็นแก่มนุษย์ทุกคนทั่วไปคือ ศีล 5

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2549, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวว่าผู้ปกครองจะต้องประพฤติ ปฏิบัติตนอยู่ในศีลในธรรม มั่นคงหนักแน่นอยู่ในระเบียบวินัย กฎหมายและขนบประเพณีอันดีงามของบ้านเมือง วางตนเป็นหลัก เป็นที่เชื่อถือของประชาชนได้ในฐานะที่เป็นหลักเป็นประธานของหมู่คณะหรือประเทศชาติ

ธนาคารอมสิน (2550, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงศีลว่า เป็นเจตนาที่รักษากายกรรมวจีกรรมให้ตั้งเป็นปกติดี เว้นจากการประพฤดิชั่วทุจริต ศีลในการปกครองคือ การประพฤติตามกฎหมายจารีตประเพณีอันดีงามในทางพระพุทธศาสนาอย่างดีคือ ศีล 5 อันชนทั่วไปพึงสมทานรักษา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านศีลของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 2) ไม่เบียดบังทรัพย์สินส่วนรวมหรือราชการไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว 3) ไม่ประพฤติผิดทางกายและวาจา 4) พุดจาณาเชื่อถือและสุขภาพ และ 5) ไม่เสพสิ่งเสพติดที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

3. การบริจาค

3.1 ความหมายของการบริจาค

สุภาพร พิศาลบุตร (2548, หน้า 211) ให้ความหมายของการบริจาคไว้ว่า คือ การเสียสละ ได้แก่ยอมเสียสละความสุขสำราญส่วนตัว ไม่เห็นแก่ลาภ ยศ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

สาโรช กาลศิริศิลป์ (2549) ให้ความหมายของการบริจาคไว้ว่า คือการเสียดสละความสุขส่วนตัว เพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม

สุชาติ เมือกสกนธ์ (2549) ให้ความหมายของการบริจาคไว้ว่า การบริจาคหมายถึงการเสียดสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

พระมหาสาคร ศรีดี (2549) ให้ความหมายของการบริจาคไว้ว่า การบริจาคหมายถึงเสียดสละความสุขสำราญ เป็นต้น ตลอดจนถึงชีวิตของตนเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ จิตฺตมโม) (2549, หน้า 6) ให้ความหมายของการบริจาคไว้ว่าหมายถึงการเสียดสละประโยชน์สุขต่างๆ ที่ตนควรจะได้ ควรจะมี ควรจะเป็น เพื่อสร้างสรรค์พัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การบริจาคหมายถึงการเสียดสละประโยชน์สุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม

3.2 การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านการบริจาค

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2542, หน้า 205 – 206) ได้กล่าวถึงการบริจาค หมายถึง การเสียดสละวัตถุสิ่งของหรือทรัพย์สินสมบัติของตนให้เป็นทาน แยกโดยลักษณะการให้มี 3 ประการคือ 1) การให้เพื่ออนุเคราะห์ ได้แก่ การให้สิ่งของหรือทรัพย์สินรางวัลแก่ผู้ได้บังคับบัญชา นักเรียน นักศึกษา เจ้าหน้าที่ นักการภารโรง เช่นการให้ทุนการศึกษา ให้การเลี้ยงดู ให้การอุปถัมภ์บำรุง 2) ให้เพื่อสาธารณะ ได้แก่ การบริจาคทรัพย์สินเพื่อสร้างสาธารณประโยชน์ เช่นบริจาคสร้างอาคารเรียน อาคารพยาบาล หรือมูลนิธิการกุศล และ 3) ให้เพื่อยกย่องเชิดชูบูชาคุณ ได้แก่การให้ที่คำนึงถึงบุญคุณของผู้รับที่มีต่อตนเองหรือส่วนรวม เช่น การบริจาคสิ่งของเพื่อบูชาพระรัตนตรัย ซึ่งการบริจาคทั้ง 3 อย่างนี้เป็นคุณธรรมสำหรับผู้บริหาร

มูลนิธิอภิธรรมมูลนิธิ (2549) ได้กล่าวถึงการบริจาคไว้ว่า การบริจาค คือการให้วัตถุสิ่งของ การเสียดสละความสุขส่วนตัว การช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นโดยไม่เลือกว่าเป็นมิตรหรือศัตรู คือการให้ที่มุ่งกำจัดกิเลสในตัวเอง คือมุ่งกำจัดโลภะ กำจัดความตระหนี่ กำจัดความเห็นแก่ตัว เป็นหลัก

สาโรจน์ กาลศิริศิลป์ (2549) ได้กล่าวถึงการบริจาคไว้ว่า เป็นการสละชอบ หมายถึงการให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูลด้วยวัตถุสิ่งของโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน การสละความไม่ตั้งใจออกไปจากใจของตนเอง สละประโยชน์สุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขของสังคมส่วนรวม การมีใจกว้างยอมรับผิด ความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ของผู้อื่นได้

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2549, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงหลักธรรมด้านการบริจาคว่าเป็นการเสียดสละ ผู้ปกครองย่อมต้อง

เป็นคนเสียสละ หากไม่มีคุณธรรมข้อนี้ก็เป็นผู้ปกครองที่ดีไม่ได้ เป็นผู้นำที่ดีไม่ได้เพราะจะกลายเป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่เพื่อกอบโกยประโยชน์ส่วนตัวตนตายเดียว กล่าวสั้นๆ ได้ว่า ผู้ปกครองจะต้องพร้อมที่จะเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของคนในปกครองของตนหรือเพื่อประเทศชาติของตน

ธนาคารออมสิน (2550, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึง การบริจาคไว้ว่า การยอมสละประโยชน์ส่วนตัว เพื่อประโยชน์ส่วนรวม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านการบริจาคของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละและไม่เห็นแก่ตัว 2) บริจาคทรัพย์เพื่อทำประโยชน์แก่สาธารณะตามความจำเป็น 3) ให้การอุปถัมภ์บำรุงเลี้ยงดูผู้น้อยตามโอกาสอันควร และ 4) เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณ

4. ความซื่อตรง

4.1 ความหมายของความซื่อตรง

ฉลวย มงคล (2549) ให้ความหมายของความซื่อตรงไว้ว่า หมายถึง ความซื่อสัตย์สุจริต ไร้มายา ปฏิบัติภารกิจโดยสุจริต

กาญจนา นาคสกุล (2549) ให้ความหมายของความซื่อตรงไว้ว่า หมายถึง ความซื่อตรงปฏิบัติภารกิจโดยสุจริต

รัชวัลด์ (2549) ให้ความหมายของความซื่อตรงไว้ว่า หมายถึงความซื่อตรงสุจริต

พระมหาสาคร ศรีดี (2549) ให้ความหมายของความซื่อตรงไว้ว่า หมายถึง ความซื่อตรงต่อหน้าที่ ปฏิบัติภารกิจต่างๆ โดยสุจริต

สาโรจน์ กาลศิริศิลป์ (2549) ให้ความหมายของความซื่อตรงไว้ว่า หมายถึงความซื่อตรงไม่คิดคดทรยศต่อประเทศชาติและประชาชน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความซื่อตรงหมายถึงความซื่อตรงต่อหน้าที่ ปฏิบัติภารกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

4.2 การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความซื่อตรง

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2542, หน้า 206) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารมีหน้าที่ต้องผูกและประสานสัมพันธ์กับคนอื่นและสังคมมากมาย ผู้บริหารจะต้องซื่อสัตย์สุจริตต่อทั้งผู้ใหญ่เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งเรียกว่า ซื่อตรงต่อบุคคล การตรงต่อเวลาในการประกอบภารกิจ ถือเป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่งของผู้บริหาร ผู้บริหารต้องซื่อสัตย์สุจริตและจริงจังต่อตำแหน่งหน้าที่ของตน ไม่ปล่อยปละละเลยหน้าที่ให้เสียหาย ถือว่างานในหน้าที่สำคัญที่สุดเรียกว่า ผู้บริหารซื่อตรง ต่อหน้าที่ ผู้บริหารต้องซื่อสัตย์สุจริตต่ออุดมการณ์ของตนเอง ยึดถืออุดมการณ์สำคัญกว่าบุคคล เรียกว่า ผู้บริหารซื่อสัตย์ต่อตนเอง และผู้บริหารจะต้องยึดมั่นถือมั่น

ในหลักคุณธรรม เคารพศรัทธาและซื่อสัตย์สุจริตใจต่อคุณธรรมและขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี บูชาความถูกต้องชอบธรรมเหนือสิ่งอื่นใดเรียกว่า ซื่อตรงต่อธรรมะ

พระเทพบัณฑิต (2543, หน้า 28) ได้กล่าวถึงความซื่อตรงไว้ว่า ปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตมีมารยาท มีความจริงใจ

สุภาพร พิศาลบุตร (2548, หน้า 212) ได้กล่าวถึงความซื่อตรงว่า ปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริตและเที่ยงธรรม มีความจริงใจ ไม่ประพฤติหลอกลวงผู้ใต้บังคับบัญชาและประชาชนราษฎรโดยส่วนรวม

พระภวานวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงคลโล) (2549) ได้กล่าวถึงความซื่อตรง ความหมายโดยสรุปก็คือ ความซื่อตรง ความถูกต้อง ความจริงแท้ และอธิบายว่ามี 3 ประการคือ

1. ความซื่อตรงต่อตนเอง คือมีความจริงใจต่อตนเอง ไม่หลอกลวงตนเอง ได้แก่เวลาที่ตนเองกระทำความดี หรือกรรมชั่ว ถูกหรือผิด ก็รู้ดี รู้ชั่ว รู้ผิด รู้ถูก ตามที่เป็นจริง

2. ความซื่อตรงต่อบุคคลอื่น ต่อสังคมและประเทศชาติ คือมีความจริงใจต่อบุคคลอื่น ไม่คดโกงหลอกลวงเขาเสี่ยงชีวิต ไม่แสดงกิริยา กล่าววาจา หรือแสดงนิมิตใดๆ อันเป็นเท็จหรือมารยาสาไทย

3. ความซื่อตรงต่อกิจการงานอาชีพหรือหน้าที่การงานที่รับผิดชอบ ผู้ประกอบอาชีพอิสระ ก็ซื่อตรงต่อวิชาชีพของตนไม่ล่วงละเมิดจรรยาบรรณวิชาชีพของตน พ่อค้าทำธุรกิจก็ซื่อตรงต่อลูกค้า ไม่ปลอมปนสินค้า ไม่โกงตาชั่งตวงวัด เป็นต้น

สาโรจน์ กาลศิริศิลป์ (2549) ได้กล่าวถึงความซื่อตรงไว้ว่าเป็นความซื่อตรงในทางที่ดี และได้แบ่งความซื่อตรงออกเป็น 6 ประการดังนี้

1. ตรงต่อบุคคล คือมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตน โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ ไม่เนรคุณผู้มีพระคุณและไม่เป็นคนหน้าไหว้หลังหลอก

2. ตรงต่อเวลา คือจะนัดหมายกับใคร หรือจะทำงานสิ่งใดก็ให้ตรงเวลาที่กำหนดไว้ และไม่เอาเวลาราชการไปเป็นประโยชน์ส่วนตัว

3. ตรงต่อวาจา คือเมื่อได้รับปากกับใครว่าจะทำสิ่งที่ดีและสุจริต จะไม่ทำสิ่งที่ไม่ดีและทุจริต ก็ให้กระทำตามที่ได้ลั่นวาจาไว้

4. ตรงต่อหน้าที่ คือซื่อสัตย์สุจริตและจริงใจต่อหน้าที่การงานของตน ไม่นอราษฎร์บังหลวง ไม่ละทิ้งหน้าที่และปิดความรับผิดชอบ

5. ตรงต่อธรรมะ คือการยึดมั่นในหลักคุณธรรม และบูชาความถูกต้อง ความยุติธรรม ความชอบธรรมไว้เหนือสิ่งอื่นใด

6. ตรงต่อตนเอง คือการไม่โกหกตนเอง ซื่อสัตย์สุจริตต่ออุดมการณ์ของตน ไม่ฝืนใจทำในสิ่งที่ไม่ใช่ปณิธานของตนเอง

ธนาคารออมสิน (2550, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงความเชื่อตรงไว้ว่า ความเป็นผู้มีอัธยาศัยตรงคือปฏิบัติเชื่อตรงทั้งฝ่ายผู้ปกครอง ทั้งฝ่ายผู้อยู่ในปกครอง ไม่ล่วงเกิน หรือหลีกเลี่ยงแอบแฝง ก็จะเกิดความไว้วางใจและกลมเกลียวอยู่เป็นด้วยกัน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความเชื่อตรงของผู้บริหาร สถานศึกษา ได้แก่ 1) ตรงต่อเวลาและอุทิศเวลาให้แก่การปฏิบัติงาน มีความเชื่อตรงต่อตนเอง และผู้อื่น 2) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต 3) มีความยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรม 4) ไม่ใช้เวลาราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตัว และ 5) ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

5. ความอ่อนโยน

5.1 ความหมายของความอ่อนโยน

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2542, หน้า 108) ให้ความหมายของความอ่อนโยนไว้ว่า คือการมีอัธยาศัยอ่อนโยน ละมุนละไมรับฟังคำตักเตือน

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2542, หน้า 206) ให้ความหมายของความอ่อนโยนไว้ว่า หมายถึงความเป็นผู้อ่อนโยน สุภาพเรียบร้อย

สาโรจน์ กาลศิริศิลป์ (2549) ให้ความหมายของความอ่อนโยนไว้ว่า หมายถึงความอ่อนโยน ความสุภาพต่อประชาชนทั้งปวง

กาญจนา นาคสกุล (2549) ให้ความหมายของความอ่อนโยนไว้ว่า หมายถึงความอ่อนโยน เป็นผู้มีอัธยาศัย

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2549, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ให้ความหมายของความอ่อนโยนไว้ว่า หมายถึง ความสุภาพอ่อนโยน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความอ่อนโยนหมายถึงความเป็นผู้มีอัธยาศัยอ่อนโยน สุภาพเรียบร้อย

5.2 การปฏิบัติตามหลักคุณธรรมด้านความอ่อนโยน

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2542, หน้า 206) ได้กล่าวถึงมัทวะ ไว้ว่าแปลว่า ความอ่อนโยน หมายถึงความเป็นผู้มีอัธยาศัยอ่อนโยน สุภาพเรียบร้อย ไม่ถือดีหรือไม่เป็นคนเย่อหยิ่ง เป็นคนมีความอ่อนน้อมถ่อมตน ผู้บริหารที่ดีจะต้องมีความอ่อนโยน เพื่อไม่ให้เป็นคนทะนงตัว ยกตนข่มผู้น้อย ใช้อำนาจบาตรใหญ่ ไม่รับฟังเหตุผลของผู้ใด ผู้บริหารที่ดีจะต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นโดยเฉพาะผู้ใต้บังคับบัญชาและปรับปรุงตนเองให้ทันเหตุการณ์เสมอ

พระเทพบัณฑิต (2543, หน้า 28) ได้กล่าวการปฏิบัติด้านความอ่อนโยนไว้ว่าผู้บริหารควรมีความอ่อนโยน เข้าถึงบุคคลและสังคม ไม่เย่อหยิ่ง ไม่หยาบคาย มีความสง่างาม สุภาพนุ่มนวล ละมุนละไม เป็นที่ประทับใจของปวงชน

สุภาพร พิศาลบุตร (2548, หน้า 212) ได้กล่าวถึงความอ่อนโยน ได้แก่ ความเป็นผู้มีอัธยาศัยดี ไม่หยาบคาย ไม่แข็งกระด้าง ไม่ถือตัว มีกิริยาสุภาพอ่อนโยน

ละมุนละไม มีวาจาไพเราะน่ารักน่าเคารพ ก่อให้เกิดความยำเกรงและความจงรักภักดีของผู้ใต้บังคับบัญชาและประชาราษฎร์โดยทั่วไป

สมหวัง วิทยานิพนธ์ (2549) ได้กล่าวว่าความอ่อนโยนมีทั้งอ่อนโยนภายนอกต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ติดต่อด้วย และอ่อนโยนภายในกับจิตใจของตนเอง นักบริหารที่ดีควรเป็นผู้ต่อมคน ไม่ถือตัวคน ไม่อวดดีถือดี ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์หรือกิเลสของตน มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ มีอัธยาศัยอ่อนโยนน้อมนวลต่อผู้น้อยอยู่เสมอ มีการปฏิสันถารต้อนรับต่อผู้น้อยและผู้มาเยือน ทำให้เป็นคนมีเสน่ห์

พระภควานวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงคลโล) (2549) ได้กล่าวว่า ความอ่อนโยน หมายความว่า ความเป็นผู้มีอัธยาศัยใจคอและมีกิริยาวาจาที่สุภาพอ่อนโยน งดงามตามฐานะตามเหตุผลที่ควรดำเนิน ไม่แข็งกระด้างถือดีด้วยความเย่อหยิ่งถือตัวถือตนหรือด้วยความดีอีร้น ความเป็นผู้มีวาจาอ่อนหวาน ความเป็นผู้รู้จักเคารพนับถือ เกรงใจผู้อื่น รวมถึงความเป็นผู้ประพฤติก่อนน้อมต่อมคน มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่

ธนาคารอมสิน (2550, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงความอ่อนโยนไว้ว่า ความเป็นผู้มีอัธยาศัยอ่อนโยน มีสัมมาคารวะก่อนน้อมต่อท่านผู้ใหญ่ ผู้เจริญ อ่อนโยนต่อบุคคล ที่เสมอกันและต่ำกว่า ไม่ดูหมิ่นผู้อื่นด้วยอำนาจมานะ เพราะชาติ ยศ ทรัพย์ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความอ่อนโยนของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ใช้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ในการปฏิบัติ 2) สุภาพอ่อนโยนและนอบน้อมต่อมคน 3) รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น 4) วางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติและบุคลิกภาพ และ 5) มีวาจาสุภาพน้อมนวล

6. ความเพียร

6.1 ความหมายของความเพียร

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2542, หน้า 148) ให้ความหมายของความเพียรไว้ว่า หมายถึงการบำเพ็ญเพียรเพื่อขจัดหรือทำลายอกุศลกรรมให้สูญสิ้น

พระเทพบัณฑิต (2543, หน้า 28) ให้ความหมายของความเพียรไว้ว่า หมายถึงเผาความชั่วเผากิเลส

พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) (2549, หน้า 7) ให้ความหมายของความเพียรไว้ว่า หมายถึงมีความข่มใจไม่ยอมหลงไหลในกิเลสตัณหา

พุทธทาสภิกขุ (2549, หน้า 23) ให้ความหมายของความเพียรไว้ว่า หมายถึงวิริยะที่เผาอุปสรรค

สัญญา ธรรมศักดิ์ (2549, หน้า 29) ให้ความหมายของความเพียรไว้ว่า คือ ความเพียรปฏิบัติกรณียะต่าง ๆ ไม่สละละเบือหน่าย

สมหวัง วิทยานิพนธ์ (2549) ให้ความหมายของความเพียรไว้ว่า หมายถึงธรรมะที่เผากิเลสหรือการเผาบาปหรือความชั่วทั้งปวงหรือความเห็นแก่ตัว

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความเพียรหมายถึงความเพียรในการที่กำจัดความเกียจคร้านและความขี้ ความเห็นแก่ตัว ให้ออกไปจากตัว

6.2 การปฏิบัติตามหลักคุณธรรมด้านความเพียร

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2542, หน้า 206 – 207) ได้กล่าวว่า ความเพียรเป็นเครื่องเผากิเลส แล้วจะนำสุขมาให้ การมีขันติ ความอดทนอดกลั้น การมีศีลสำรวมกาย วาจา ใจ ล้วนแต่เป็นเครื่องเผากิเลสเราร้อนให้หมดไป ผู้บริหารจึงต้องยึดคุณธรรม เรื่องความเพียร ความเย็นเป็นที่ตั้ง ต้องเพียรพยายามขยันประกิจการงานในหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างรู้จุดหมาย ไม่หยุดยั้งหรือถอยหลังเป็นอันขาด อย่าให้งานค้างคั่งเป็นดินพอกหางหมูจนสาบไม่ไหว หมั่นรักษาอุโบสถศีลในวันพระ รู้จักยับยั้งใจไม่หมกมุ่นหรือหลงผิดอยู่ในความสุข สำรวมกายวาจาใจ ทำใจให้เบิกบาน

สุภาพร พิศาลบุตร (2548) ได้กล่าวว่า ความเพียรได้แก่ความเป็นผู้มี ความขยันขันแข็งไม่เกียจคร้านกระทำหน้าที่ของตน รู้จักข่มจิตข่มใจอดกลั้นต่อความทุกข์ ทรมานอันเกิดจากกิเลสและความอยากที่เข้ามาครอบงำจิตใจ ก่อให้เกิดความหลงใหลมัวเมา รู้จักทำจิตใจให้มั่นคง ไม่หวั่นไหวในทุกสถานการณ์

พระภิกษุวิสุทฐิคุณ (เสริมชัย ชยมงคล) (2549) ได้กล่าวถึงความเพียร ว่าคือคุณธรรมเครื่องเผาผลาญกิเลสได้แก่ การประกอบความเพียร ขันติ ความอดกลั้นต่อความ ยากลำบาก ศีลการสำรวมระงับกายและวาจาให้สงบเรียบร้อยดีไม่มีโทษ ชุติคุณข้อปฏิบัติเข้มงวด เป็นเครื่องกำจัดกิเลส อินทรีย์สังวร สำรวมอินทรีย์ คือสำรวมระงับตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจที่เมื่อมี รูป เสียง กลิ่น รสและสัมผัสผัสทางกายมากระทบก็หลงสยบในอารมณ์ที่น่ารักและไม่หลงเคียดแค้นชิงชังในอารมณ์ที่ไม่น่ารัก หิริความละอายต่อบาปอกุศล โอตตัปปะ ความกลัวต่อบาปอกุศล

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2549, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงความเพียร ลักษณะของผู้หน้าที่จะขาดเสียมิได้ก็คือ ความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวในการปฏิบัติหน้าที่หรือในยามที่ต้องเผชิญกับปัญหาความยุ่งยากต่างๆ จึงจะ ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและยำเกรงขึ้นในประชาชนได้ ความเด็ดเดี่ยวจะมีได้ก็ต่อเมื่อมีพลัง ภายในคือ ตปะ ความเพียรพยายามอย่างเด็ดเดี่ยว มั่นคงจนกว่าจะบรรลุความสำเร็จในหน้าที่ การงานนั่นเอง ตปะจึงเป็นที่มาแห่งอำนาจของผู้นำ ดังที่เรียกกันว่า มีตปะเดชะ

ธนาคารออมสิน (2550, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงความเพียรว่า การ ตั้งใจกำจัดความเกียจคร้านไม่กระทำผิดหน้าที่ มุ่งทำกิจอันเป็นหน้าที่ที่พึงทำ อันเป็นกิจดี กิจ ชอบให้สม่าเสมอ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การปฏิบัติตามหลักคุณธรรมด้านความเพียรของผู้บริหาร สถานศึกษา ได้แก่ 1) ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ 2) ขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ 3) หาทางแก้ปัญหาอุปสรรคให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี 4) มีความกระตือรือร้นในการ ทำงานให้บรรลุเป้าหมาย และ 5) ทำงานเสร็จทันเวลาที่กำหนด ไม่คั่งค้าง

7. ความไม่โกรธ

7.1 ความหมายของความไม่โกรธ

พจนานุกรม (2540, หน้า 35) ให้ความหมายของความไม่โกรธไว้ว่า หมายถึงไม่โกรธ ไม่เกรี้ยวกราด ไม่วินิจฉัยความและการกระทำด้วยอำนาจความโกรธ

รัชวัลด์ (2549) ให้ความหมายของความไม่โกรธไว้ว่า คือความไม่แสดง ความโกรธให้ปรากฏ

กาญจนา นาคสกุล (2549) ให้ความหมายของความไม่โกรธไว้ว่า หมายถึง ไม่ขุ่นเคือง โกรธเกรี้ยว

พระภิกษุวิสุทฐิคุณะ (เสริมชัย ชยมงคล) (2549) ให้ความหมายของความไม่โกรธไว้ว่า คือกิริยาที่ไม่แสดงความโกรธให้ปรากฏ ตลอดจนไม่ผูกโกรธพยาบาท อาฆาต มุ่งร้ายผู้อื่นและจักต้องลงโทษทัณฑ์แก่ผู้กระทำผิด ก็กระทำตามเหตุผลที่สมควร

พระมหาสาคร ศรีดี (2549) ให้ความหมายของความไม่โกรธไว้ว่า หมายถึง ไม่กริ้วกราด ลุแก่อำนาจโทสะจนเป็นเหตุให้เกิดการกระทำผิดพลาด

สัญญา ชรรณศักดิ์ (2549, หน้า 30) ให้ความหมายของความไม่โกรธไว้ว่า คือ ไม่ลุอำนาจของความโกรธและกระทำไปด้วยอำนาจความโกรธ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า อักโกธะหมายถึงกิริยาที่ไม่แสดงความโกรธให้ปรากฏ ไม่แสดง กิริยาที่ไม่สุภาพ

7.2 การปฏิบัติตามหลักคุณธรรมด้านความไม่โกรธ

ธีรรัตน์ กิจจาร์ักษ์ (2542, หน้า 207) กล่าวว่า การไม่โกรธหมายถึงกิริยาที่ไม่แสดงความโกรธให้ปรากฏตลอดถึงการไม่มุ่งร้ายผู้อื่น แม้จะต้องลงโทษผู้ทำผิดก็ทำตามเหตุผล ไม่ทำด้วยอำนาจความโกรธ ผู้บริหารจำเป็นจะต้องมีคุณธรรมข้อนี้เพราะต้องปกครอง บังคับบัญชาคนเป็นจำนวนมาก ย่อมมีกระทบกระทั่งกันบ้าง ต้องรักษาใจเข้มใจไว้ไม่โกรธ เมื่อโกรธขึ้นในใจก็ระงับไว้ไม่แสดงออกมาให้ปรากฏ ไม่ปฏิบัติลุอำนาจแห่งความโกรธ ความไม่โกรธ จะมีได้ก็เพราะมีเมตตาหวังความสุขความเจริญแก่ตน และต่อกันและกัน แต่เมื่อแสดงความโกรธออกมาให้ปรากฏ ก็แสดงว่าตนเองลุอำนาจของความโกรธ ฉะนั้นผู้บริหารจะต้องไม่แสดงความโกรธ ไม่แสดงความเกรี้ยวกราด มีเมตตาธรรมประจำใจ รู้จักใช้สติยับยั้งระงับความขุ่นเคืองไว้ ดังสุภาษิตที่ว่า พึงชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ

พจนานุกรม (2544, หน้า 35) กล่าวว่า ความไม่โกรธคือไม่เกรี้ยวกราด ไม่วินิจฉัยความและกระทำการด้วยอำนาจความโกรธ มีเมตตาประจำใจ ระงับความเคืองขุ่น วินิจฉัยความและกระทำด้วยจิตอันสุขุมราบรื่นตามธรรมเนียม

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2549, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวว่า ความไม่โกรธก็หมายถึงผู้ปกครองไม่ควรปฏิบัติตนต่อคนในปกครองของตนด้วยอำนาจบาตรใหญ่หรือด้วยความเกรี้ยวกราดอย่างไร้เหตุผล เพราะจะทำให้

กลายเป็นที่เกลียดกลัวและเกลียดชังของคนในปกครองอันจะทำให้ขาดความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่การงาน แต่ถ้าผู้ปกครองหรือผู้บริหารเป็นคนไม่รู้จักใช้อารมณ์ เป็นคนเยือกเย็น มีเหตุผลและแสดงความเมตตาอาทรต่อทุกคนโดยเสมอหน้าก็ย่อมจะเป็นที่รักที่พอใจของทุกคนและย่อมจะได้รับความร่วมมือร่วมใจในกิจการทุกอย่างด้วยดีโดยไม่ต้องบังคับขอร้อง

ชนาคารอมสิน (2550, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงความไม่โกรธไว้ว่า คือ ไม่แสดงกิริยาที่เป็นความโกรธให้ปรากฏ ไม่พยายามมุ่งร้ายผู้อื่น แม้จักต้องลงโทษผู้ทำผิด ก็ทำตามเหตุผลไม่ทำด้วยอำนาจความโกรธ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความไม่โกรธของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) ไม่ใช้วิธีการรุนแรงในการแก้ปัญหา 2) การเป็นผู้เยือกเย็นมีเหตุผล 3) ไม่เกรี้ยวกราดกล่าวคำหยาบคายไม่สุภาพ 4) ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นด้วยความโกรธ และ 5) ใช้สติยับยั้งความขุ่นเคืองใจไว้ได้

8. ความไม่เบียดเบียน

8.1 ความหมายของความไม่เบียดเบียน

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2542, หน้า) ให้ความหมายของความไม่เบียดเบียนไว้ว่า หมายถึงการไม่เบียดเบียนคนอื่น

พระเทพบัณฑิต (2549, หน้า 29) ให้ความหมายของความไม่เบียดเบียนไว้ว่า หมายถึงการไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ต่างคนต่างก็ทำหน้าที่ของตน

สมหวัง วิทยาปัญญาานนท์ (2549) ให้ความหมายของความไม่เบียดเบียนไว้ว่า หมายถึงไม่มีการกระทำอันเบียดเบียนอันกระทบกระทั่งต่อตนเองและผู้อื่น

พระภควานวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงคล) (2549, หน้า 7) ให้ความหมายของความไม่เบียดเบียนไว้ว่า หมายถึงความไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ลำบาก คือความไม่ก่อความทุกข์ยากให้แก่บุคคลอื่น ตลอดจนสัตว์อื่นทั้งหลาย

มูลนิธิอภิธรรมมูลนิธิ (2549) ให้ความหมายของความไม่เบียดเบียน ไว้ว่า ไม่เบียดเบียนให้ผู้อื่นเดือดร้อน

พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) (2549, หน้า 7) ให้ความหมายของความไม่เบียดเบียนไว้ว่า หมายถึงไม่เบียดเบียนประทุษร้ายบุคคลอื่นทั้งทางกาย ทางวาจา และแม้แต่ความคิด

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความไม่เบียดเบียนหมายถึงความไม่เบียดเบียนให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ยากลำบากทั้งทางร่างกายและจิตใจ

8.2 การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความไม่เบียดเบียน

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2542, หน้า 207) ได้กล่าวถึง ความไม่เบียดเบียน หมายถึงการไม่เบียดเบียนให้ลำบากคือความไม่ก่อทุกข์ยากให้แก่ผู้อื่นและสัตว์โลกให้ได้รับความทุกข์ยากโดยอาศัยความกรุณาต่อกัน คนมีความไม่เบียดเบียนประจำใจคือคนที่ไม่เบียดเบียนใคร

ไม่รุกรานใคร ไม่กดขี่ข่มเหงใคร ไม่บีบบังคับใครให้ได้รับความเดือดร้อน ผู้บริหารพึงมีคุณธรรมนี้ไว้ประจำใจ มีความกรุณาปราณีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา เห็นใครควรช่วยเหลือก็ช่วยเหลืออย่างจริงใจ ใครควรยกย่องส่งเสริมก็ยกย่องส่งเสริมตามเหมาะสมไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ไม่บีบบังคับจิตใจใคร ไม่กดขี่ข่มเหงใคร เมื่อเห็นผู้ใต้บังคับบัญชาได้ดี มีลาภยศมีคนยกย่องสรรเสริญ มีความสุข ความเจริญก็ยินดีด้วยทั้งยังปรารถนาให้เจริญยิ่งขึ้นไป ไม่มีความอิจฉาริษยา

สุภาพร พิศาลบุตร (2548, หน้า 212) ได้กล่าวว่า ความไม่เบียดเบียน ได้แก่ การไม่ทรมาณ การเกิดความทุกข์ยากแก่ผู้อื่นและสัตว์อื่นโดยไม่บีบบังคับ ไม่กดขี่ ไม่เบียดเบียนผู้ใดให้เดือดร้อน ปกครองผู้อื่นด้วยความเมตตากรุณาตั้งบิดาปกครองบุตร

ฉลวย มงคล (2549) ได้กล่าวว่าความไม่เบียดเบียน คือ ไม่บีบบังคับกดขี่ข่มเหงใครให้เดือดร้อน ไม่หลงระเหิงในอำนาจ ไม่หาเหตุกลั่นแกล้งหรือใช้อำนาจหน้าที่ขู่เข็ญบังคับใคร มีจิตกรุณาแก่คนทั่วไป

มูลนิธิอภิธรรมมูลนิธิ (2549) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้มีความไม่เบียดเบียนว่าเป็นผู้มีกรุณา ชอบเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่ได้ที่เห็นคนอื่นได้รับความลำบากเดือดร้อน ไม่ชอบเบียดเบียนผู้อื่น เห็นคนอื่นเดือดร้อนก็ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือด้วยความเต็มใจโดยไม่เห็นแก่ความลำบากเหนื่อยยากของตัว โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2547, หน้า 32) ได้กล่าวว่าความไม่เบียดเบียนคือไม่หลงระเหิงอำนาจ ไม่บีบบังคับกดขี่ มีความกรุณาไม่หาเหตุเบียดเบียนลงโทษอาชญาแก่ประชาราษฎร์ผู้ใดด้วยอาศัยความอาฆาตเกลียดชัง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความไม่เบียดเบียนของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) มีความเมตตากรุณา ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ช่วยเหลือบุคคลอื่นโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง 2) ไม่ใช้การลงโทษที่ไม่เป็นธรรมหรือมีอคติ 3) ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์ และ 4) แสดงความยินดี เมื่อผู้อื่นได้ดี

9. ความอดทน

9.1 ความหมายของความอดทน

ธีรรัตน์ กิจจักษ์ (2542, หน้า 207) ได้ให้ความหมายของความอดทนไว้ว่า หมายถึงความอดทนต่อสิ่งที่ควรอดทน กล่าวคืออดทนต่อโทสะ อดทนต่อโมहनั่นเอง ไม่ทำล่วงไปด้วยอำนาจโทสะ หรือ ราคะ โทสะ โมหะ

สัญญา ชรรณศักดิ์ (2549, หน้า 30) ได้ให้ความหมายของขันติไว้ว่า หมายถึงความอดทนต่อปัจจัยที่จะทำให้เกิดความโลภ ความโกรธ ความหลงทั้งหลาย

พุทธทาสภิกขุ (2549, หน้า 24) ให้ความหมายของความอดทนไว้ว่า หมายถึงความอดทนคือรอได้ คอยได้ ไม่กระวนกระวายใจ

สาโรจน์ กาลศิริศิลป์ (2549) ให้ความหมายของความอดทนไว้ว่า หมายถึง ความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งที่ไม่พอใจ

พระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต) (2549) ให้ความหมายของความอดทนไว้ว่า หมายถึงอดทนต่องานที่ตรากตรำ อดทนต่อความเหนื่อยยาก ถึงจะลำบากกายน่าเหนื่อยหน่ายเพียงไร ไม่ท้อถอยถึงจะถูกย่ำ ถูกหยันด้วยถ้อยคำเสียดสี ถากถางอย่างใดก็ไม่หมดกำลังใจ ไม่ยอมทิ้งกิจกรรมที่บำเพ็ญโดยชอบธรรม

สุชาติ เมือกสกันธ์ (2549) ให้ความหมายของความอดทนไว้ว่า หมายถึงการมีความอดทนอดกลั้นต่อความโลภ ความทะเยอทะยานอยาก

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความอดทน หมายถึงอดกลั้นต่อความยากลำบากทั้งปวง แม้จะเหนื่อยหน่ายเพียงใดก็ไม่ย่อท้อ

9.2 การปฏิบัติตามหลักคุณธรรมด้านความอดทน

พระเทพบัณฑิต (2543, หน้า 29) ได้กล่าวถึงความอดทนไว้ดังนี้ ความอดทน อดทนต่อผู้ใหญ่เพื่อรักษาหน้าที่การงาน อดทนต่อผู้เสมอกันเพื่อรักษาสัมพันธภาพ อดทนต่อผู้ต่ำกว่าเราเพื่อนำเพ็ญบารมี

สุภาพร พิศาลบุตร (2549, หน้า 212) ได้กล่าวว่า ความอดทนได้แก่ความอดทนต่อความลำบากตรากตรำในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ถึงจะเหนื่อยหน่ายเพียงไรก็ไม่ท้อถอย มีน้ำอดน้ำทนต่อทุกขเวทนา อดทนต่อถ้อยคำที่มีผู้กล่าวที่ไม่ชอบใจ อดกลั้นรักษาอาการทางกาย ทางวาจา และทางใจให้สงบเรียบร้อยเป็นปกติในทุกสถานการณ์

สมหวัง วิทยาปัญญาวัฒน์ (2549) ได้กล่าวว่า ความอดทนหมายถึงการรอได้ คอยได้ ความสมควรหรือพร้อมแล้วที่จะได้รับ การเป็นผู้บริหารจำเป็นต้องมีความอดทนมาก ยิ่งสูงน้อมมากก็ยิ่งต้องอดทนมาก อย่าโยนความอดทนไปให้ลูกน้อง และยกตัวอย่างสิ่งที่จะต้องอดทนมีดังนี้ อดทนต่อความยากลำบากด้วยโรคภัยไข้เจ็บ อดทนต่อความตรากตรำเหน็ดเหนื่อย ในการทำงานในการประกอบอาชีพ อดทนต่อความเจ็บใจเพราะถูกสบประมาท นินทา ด่าทอในการที่จะเป็นอยู่ในสังคมโลกปัจจุบัน ความอดทนสูงสุดคืออดทนต่อการบีบคั้นของกิเลส อดทนต่อผลกระทบหรือโทษทัณฑ์ที่ต้องได้รับเพราะตนเองกระทำก็ต้องรับผลเวรใช้กรรมนั้นๆ ตามกฎการเวียนว่ายอยู่เป็นวัฏฏสงสาร อดทนต่อการรักษาศรัทธาในความดีให้ยังคงอยู่ ไม่ท้อถอยไม่ยกเลิกความดี

สัญญา ธรรมศักดิ์ (2549, หน้า 30) ได้กล่าวว่า ความอดทน มีความอดทนต่อปัจจัยที่จะทำให้เกิดความโลภ ความโกรธ ความหลงทั้งหลาย อดทนต่อความลำบากตรากตรำ ทั้งปวง อดทนต่อถ้อยคำที่จายจ้วงล่วงเกิน

มงคลที่ 27 (2549) ได้กล่าวถึงความอดทน แบ่งออกตามเหตุที่มากกระทบได้ 4 ประเภทคือ 1) อดทนต่อความลำบากตรากตรำเป็นการอดทนต่อสภาพธรรมชาติ ดินฟ้าอากาศ ความหนาว ความร้อน ฝนตก แดดออก ฯลฯ 2) อดทนต่อทุกขเวทนา เป็นการอดทนต่อการเจ็บไข้ได้ป่วย ความไม่สบายกายของเราเอง 3) อดทนต่อความเจ็บใจ เป็นการอดทนต่อความโกรธ ความไม่พอใจ ความขัดใจอันเกิดจากคำพูดที่ไม่ชอบใจ กิริยามารยาทที่ไม่ดีงาม

การบีบคั้นทั้งจากผู้บังคับบัญชาและลูกน้อง และ 4) อดทนต่ออำนาจกิเลส เป็นการอดทนต่ออารมณ์อันน่าใคร่ น่าเพลิดเพลินใจ อดทนต่อสิ่งที่เราอยากทำแต่ไม่สมควรทำ เช่นอดทนต่อไม่เที่ยวเตร่ ไม่เล่นการพนัน ไม่รับสินบน ฯลฯ

พระภิกษุภิกษุ (เสริมชัย ชยมงคล) (2549) ได้กล่าวถึงความอดทนว่า เป็นความอดทนอดกลั้น อันได้แก่ 1) ทนต่อความยากลำบากตรากตรำ ในการประกอบกิจการงานในอาชีพหรือในหน้าที่รับผิดชอบต่อตนเองและต่อผู้อื่น 2) อดทนต่อทุกข์เวทนาหรือความเจ็บไข้ 3) อดทนอดกลั้นต่อถ้อยคำเสียดสีนินทาว่าร้าย ก้าวร้าวล่วงเกินต่างๆ จากผู้อื่น และ 4) อดทนต่อความมุ่งมั่นกระทำความดี

ธนาคารอมสิน (2550, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงความอดทนไว้ว่าเป็นความอดทนต่อความโลภ อดทนต่อความโกรธเคือง พยาบาทต่อทุกข์เวทนา มีร้อนเย็น เป็นต้น อดทนต่อถ้อยคำที่มีผู้กล่าวชั่วใส่ตน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความอดทนของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) อดทนอดกลั้นต่อคำพูดและการกระทำที่ไม่ดีของผู้อื่น 2) มีความอดทนไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคทั้งปวง 3) มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จ และ 4) มีความอดทนต่อความโลภ ความโกรธ ความหลง และ 5) ปฏิบัติตามระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์ของทางราชการ

10. ความไม่คลาดจากธรรม

10.1 ความหมายของความไม่คลาดจากธรรม

ธีรรัตน์ กิจจาร์ักษ์ (2542, หน้า 208) ให้ความหมายของความไม่คลาดจากธรรมไว้ว่า หมายถึงการปฏิบัติไม่ให้ผิดไปจากความถูกต้อง

อมรวิ เล็กเริงสินธุ์ (2542, หน้า 148) ให้ความหมายของความไม่คลาดจากธรรมไว้ว่า คือการธำรงรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรม

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) และพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2549) ให้ความหมายของความไม่คลาดจากธรรมไว้ว่า ไม่คลาดธรรมคือวางองค์เป็นหลักหนักแน่นในธรรม คนที่ไม่มีความเอนเอียงหวั่นไหวเพราะถ้อยคำที่ร้าย ลากสักการะหรืออิฏฐารมณ์ อนิฏฐารมณ์ใดๆ สติมั่นในธรรมทั้งส่วนยุติธรรมและนิติธรรม

ฉลวย มงคล (2549) ให้ความหมายของความไม่คลาดจากธรรมไว้ว่า หมายถึงความไม่ประพฤติผิดพลาดคลาดเคลื่อนจากทำนองคลองธรรม

กาญจนา นาคสกุล (2549) ให้ความหมายของความไม่คลาดจากธรรมไว้ว่า หมายถึงความหนักแน่นในธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) (2549, หน้า 7) ให้ความหมายของความไม่คลาดจากธรรมไว้ว่า หมายถึงไม่ประพฤติผิดพลาดจากธรรมหรือผิด

กฎเกณฑ์จารีตประเพณีแบบแผนที่ดีงาม ความคุมตนเองไม่เอนเอียงหวั่นไหวไปตามถ้อยคำหรือ สลากสักการะหรืออารมณ์ใดๆ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความไม่คลาดจากธรรมหมายถึงไม่ประพฤตินิดพลาดจาก ทำนองคลองธรรม กฎเกณฑ์จารีตประเพณี แบบแผนที่ดีงาม มีความยุติธรรม ไม่เอนเอียง หวั่นไหวไปตามถ้อยคำที่ดีหรือร้าย

10.2 การปฏิบัติตามหลักคุณธรรมด้านความไม่คลาดจากธรรม

ธีรรัตน์ กิจจารักษ์ (2542, หน้า 208) ได้กล่าวว่า ความไม่คลาดจาก ธรรมหมายความว่า การปฏิบัติไม่ให้ผิดไปจากความถูกต้อง คือความไม่คลาดธรรม ได้แก่ การ วางตนเป็นหลักหนักแน่นในธรรม คงที่ไม่มีความเอนเอียง หวั่นไหวเพราะถ้อยคำที่ดี ร้าย สลาก สักการะสถิตมั่นในธรรมทั้งส่วนยุติธรรมคือความเที่ยงธรรม นิติธรรมระเบียบแบบแผน หลักการ ปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ไม่ประพฤดิให้เคลื่อนคลาดวิบัติไป ถ้า ผู้บริหารมีใจประกอบด้วยธรรมมุ่งความถูกต้อง พยายามศึกษาพิจารณาให้รู้จักผิดและชอบแล้ว พยายามทำงานให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมไม่ให้ผิดและแนะนำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ประพฤติเช่นนั้นด้วยต่างฝ่ายก็จะอยู่อย่างมีความสุข

สุภาพร พิศาลบุตร (2548, หน้า 212) ได้กล่าวว่า ความไม่คลาดจาก ธรรมได้แก่การไม่ทำผิดจากทำนองคลองธรรม ตั้งมั่นอยู่ในธรรมที่เป็นความยุติธรรม ยกย่องคน ที่ควรยกย่อง ลงโทษต่อบุคคลที่ควรลงโทษ ตั้งมั่นอยู่ในธรรมที่เป็นส่วนนิติธรรม คือระเบียบ แบบแผนหลักการปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามและไม่ทำการใดๆ ด้วย อำนาจแห่งอคติ 4 ประการ

มูลนิธิอภิธรรมมูลนิธิ (2549) กล่าวถึงลักษณะนิสัยของผู้มีความไม่ คลาดจากธรรมว่า เป็นผู้มั่นคงอยู่ในทำนองคลองธรรม เป็นผู้รักษาธรรม รักษาความถูกต้อง ทำกิจต่างๆ ไม่ผิดเพี้ยนไปจากธรรม มุ่งความยุติธรรมไม่เอนเอียงเข้าข้างว่าไปตามผิด ตามถูก ถือคติ กำจัด คนพาล อภิบาลคนดีเป็นหลัก มีน้ำใจหนักแน่นมั่นคงไม่หวั่นไหวเมื่อประสบกับ โลกธรรมหรือเหตุการณ์ต่างๆ แม้จะร้ายแรง

พระภควานวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงคล) (2549) ได้กล่าวว่า ความ ไม่คลาดจากธรรม คือ 1) เป็นผู้ประพฤดิปฏิบัติอยู่แต่ในแนวทางที่ดีที่ชอบ ที่ถูกต้องตาม ทำนองคลองธรรม ที่ถูกผิดตามกฎหมาย ตามระเบียบ กฎข้อบังคับ นโยบายและแบบแผนใน การบริหารการปกครองบ้านเมือง ตลอดจนประเพณีอันดีงามของสังคม ประเทศชาติ 2) ความ เป็นผู้คงที่ ถือมั่นอยู่ในธรรมหมายความว่าแม้จะต้องประสบกับอารมณ์ที่น่ายินดีหรืออารมณ์ที่ ไม่น่ายินดีจากกระแสสังคมและสิ่งแวดล้อมหรือโลก กระทำต่างๆก็ไม่หวั่นไหวคลอนแคลนไป ตามกระแสโลก และ 3) ปัญญาอุปบรู้อภิวรรณและอริยสังฆธรรมตามที่เป็นจริง หมายถึงอุปบรู ของสังฆารอันเป็นธรรมชาติที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่งที่มีชีวิตวิญญาณครองและที่ไม่มีชีวิต ครอง ย่อมต้องเสื่อมสลาย แดกดับ หมดสภาพเดิมของมันไปด้วยกันหมดทั้งสิ้น

ชนาการอมสิน (2550, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงความไม่คลาดจากธรรม ไว้ว่า รู้ว่าผิดแล้วไม่ต้องทำ เช่น ผิดจากความยุติธรรมด้วยอำนาจอคติเป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความไม่คลาดจากธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) ประพฤติตน ตามจารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม 2) กล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง ตามวินัยและธรรมเนียมคลองธรรม 3) ให้ความดี ความชอบ และลงโทษแก่ผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความเป็นธรรม 4) ยึดมั่นในแบบแผนหลักการปกครองในระบอบราชาธิปไตย และ 5) ยึดมั่นในความยุติธรรมเที่ยงตรงในการปฏิบัติหน้าที่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สมพร สิทธิ (2537, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติงาน พฤติกรรมด้านคุณธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการปฏิบัติงานและพฤติกรรมด้านคุณภาพของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า มีพฤติกรรมการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก โดยปฏิบัติงานธุรการและการเงินมากที่สุด และพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนในภาพรวมก็อยู่ในระดับ มาก เช่นกัน ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางปฏิบัติงานและพฤติกรรมด้านคุณธรรมพบว่า มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง

ปรากฏการ บุตรโยจันโท (2538, บทคัดย่อ) โดยได้ทำการวิจัยเรื่องคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรในสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ในคุณธรรม 4 ด้าน คุณธรรมจริยธรรมต่อวิชาชีพการบริหาร คุณธรรมจริยธรรมต่อเพื่อนร่วมงาน คุณธรรมจริยธรรมต่อสังคมและประเทศชาติ และคุณธรรมจริยธรรมต่อตนเอง ผลการวิจัยผลว่าความคิดเห็นของบุคลากรในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ต่อการปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามี 4 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับ มาก ตามลำดับดังนี้ ด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อสังคมและประเทศชาติ ด้านคุณธรรมและจริยธรรมต่อวิชาชีพบริหาร ด้านคุณธรรมและจริยธรรมต่อตนเองและด้านคุณธรรมจริยธรรมต่อเพื่อนร่วมงาน

สมพร สอนสนาม (2543, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมคุณธรรม-จริยธรรมของครู-อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมคุณธรรม-จริยธรรมของครู-อาจารย์ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 390 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ดซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมคุณธรรม-จริยธรรม 3ด้าน ได้แก่ การพัฒนาตนเอง การพัฒนางาน

และการพัฒนาสังคม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.42 ถึง 0.83 และมีค่าความเชื่อมั่นเป็นรายด้านและทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.89 ถึง 0.96 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมุติฐานใช้ t-test (Independent Samples) ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า 1. ข้าราชการครูโดยส่วนรวมและจำแนกตามสถานภาพตำแหน่งเห็นว่าครู-อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด มีพฤติกรรมคุณธรรม-จริยธรรมโดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีรายข้อที่มีความคิดเห็นด้วยในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด จำนวน 2 ข้อ ในแต่ละด้านตามลำดับดังนี้ การแต่งกายสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับโอกาสต่างๆ มีวินัยประพฤติปฏิบัติตามจรรยาบรรณครู ตลอดจนรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง สั่งสอนอบรมนักเรียนด้วยความรักความเมตตาอย่างเท่าเทียมกัน ใช้เหตุผลและหลักธรรมประกอบการตัดสินใจเพื่อลงโทษนักเรียน สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้อื่นเป็นพลเมืองดี และการรณรงค์ส่งเสริมให้บุคคลรู้จักใช้สิทธิหน้าที่ตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข 2. ผู้บริหารและครูผู้สอนเห็นว่า ครู-อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด มีพฤติกรรมคุณธรรม-จริยธรรม โดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

เสนาะ หนูจำ (2543, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาทัศนคติของครูผู้สอนที่มีต่อทักษะที่จำเป็นในการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า ทักษะที่จำเป็นในการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชัยนาท ตามทัศนคติของครูผู้สอน ปรากฏว่า

1. ทักษะทุกด้านมีความจำเป็นอยู่ในระดับมาก ที่มีความจำเป็นสูงสุด คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ รองลงมาคือทักษะด้านความคิดรวบยอด และทักษะด้านเทคนิควิธี

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ปรากฏว่าครูที่มีการศึกษาปริญญาตรีหรือต่ำกว่าและระดับการศึกษาที่สูงกว่าปริญญา โดยรวม มีความเห็นไม่แตกต่างกัน

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนแตกต่างกัน คือ ประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า 10 ปี และประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป โดยรวมในทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านความคิดรวบยอด มีความเห็นแตกต่างกันที่ระดับ .05 ส่วนทักษะด้านเทคนิควิธีมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

4. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนที่สอนอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันคือ ครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีความเห็นไม่แตกต่างกัน

บุญชู แสงสุข (2544, หน้า 70 – 72) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องทัศนคติของบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติจริงตามคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี มีทัศนคติ

ต่อการปฏิบัติจริงตามคุณธรรมและจริยธรรมในด้านการครองตน การครองคนและ การครองงาน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักคุณธรรมและจริยธรรม ในการทำงาน ให้สำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพดังนี้ (1) ใช้หลักหรือแนวประพฤติปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อให้เกิดคุณงามความดีขึ้นแก่คนไม่ให้มีมลทินมัวหมองและทำงานด้วยความถูกต้องในการครองตน (2) ใช้หลักหรือแนวทางประพฤติปฏิบัติตนด้วยความยุติธรรมอันทำให้เกิดความเคารพนับถือและยึดเหนี่ยวน้ำใจของบุคคลอื่น โดยสามารถชนะใจผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่เอาวัดเอาเปรียบหรือล่วงล้ำก้ำเกินสิทธิและประโยชน์ของผู้ใต้บังคับบัญชาในการครองคนและ (3) ใช้หลักหรือแนวปฏิบัติเพื่อให้บังเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแก่งาน มีความวิริยะอุตสาหะและใช้หลักวิชาที่ถูกต้อง เพื่อให้สามารถทำงานสำเร็จตามเป้าหมายด้วยความเรียบร้อย รวดเร็ว ราบรื่นและถูกต้องตามระเบียบของทางราชการในการครองงาน

โกลิน พูลวัน (2545, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามทฤษฎีของนักบริหารและครูเทศบาลในเขตการศึกษา 10 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สามประการคือ 1. เพื่อศึกษาแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามทฤษฎีของนักบริหารโรงเรียนและครูเทศบาลในเขตการศึกษา 10 2. เพื่อเปรียบเทียบแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนระหว่างทฤษฎีของนักบริหารโรงเรียนและครูเทศบาลในเขตการศึกษา 10 3. เพื่อเปรียบเทียบทฤษฎีของนักบริหารโรงเรียนและครูเทศบาล ที่มีต่อแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาลในเขตการศึกษา 10 จำแนกตามระดับการศึกษา อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดโรงเรียน ประชากรเป็นนักบริหารโรงเรียนและครูเทศบาลในเขตการศึกษา 10 กำหนดขนาดตัวอย่างตามวิธีการของ Krejcie และ Morgan สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 352 คน แยกเป็นนักบริหาร 83 คน ครูเทศบาล 269 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบประเมินค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t และการทดสอบค่า F ผลการวิจัยพบว่า 1. แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามทฤษฎีของนักบริหารโรงเรียนและครูเทศบาลในเขตการศึกษา 10 มีแบบภาวะผู้นำที่ยึดการประสานประโยชน์เป็นหลักอยู่ในระดับมาก รองลงมาอยู่ในระดับปานกลางคือ แบบภาวะผู้นำที่ยึดบุคคลเป็นหลัก และแบบภาวะผู้นำที่ยึดสถาบันเป็นหลัก 2. เปรียบเทียบแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนระหว่างทฤษฎีของนักบริหารโรงเรียนและครูเทศบาลในเขตการศึกษา 10 พบว่านักบริหารโรงเรียนและครูเทศบาลมีทฤษฎีต่อแบบภาวะผู้นำที่ยึดสถาบันเป็นหลักไม่แตกต่างกัน แต่ผู้บริหารโรงเรียนและครูเทศบาลมีทฤษฎีต่อแบบภาวะผู้นำที่ยึดประสานประโยชน์เป็นหลักแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. เปรียบเทียบทฤษฎีของนักบริหารโรงเรียนและครูเทศบาลในเขตการศึกษา 10 ที่มีต่อแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาลเขตการศึกษา 10 จำแนกตามระดับการศึกษา อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและขนาดโรงเรียน พบว่า นักบริหารโรงเรียนและครูเทศบาลที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ประสบการณ์ในการ

ปฏิบัติงานต่างกัน และปฏิบัติในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีทรรชนะต่อแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารโรงเรียนและครูเทศบาลที่มีอายุต่างกัน มีทรรชนะต่อแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน ยกเว้นทรรชนะต่อแบบภาวะผู้นำที่ยึดการประสานประโยชน์เป็นหลักแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ตามวิธีการของ Scheffe พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูเทศบาลที่มีอายุ 31-45 ปี กับผู้บริหารโรงเรียนและครูเทศบาลที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป มีทรรชนะแตกต่างกัน ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

นพพล สุรน์ครินทร์ (2547, หน้า 91) ได้ทำการวิจัยเรื่องการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีทรรชนะต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ใน อบต. ไม่แตกต่างกัน

บุปผา บุญน้อม (2547, หน้า 97 – 98) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารตามการรับรู้ของครูกับคุณธรรมจริยธรรมของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบว่า

1. ผลการวิเคราะห์คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เมื่อพิจารณาคุณธรรมจริยธรรมในแต่ละด้าน พบว่า คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารตามการรับรู้ของครูส่วนมากมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ด้านอาชชวะ (ความซื่อตรง) ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนคุณธรรมของครู พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ ด้านอาชชวะ (ความซื่อตรง) และด้านอวิหิงสา (ความไม่เบียดเบียน) นอกนั้นอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารตามการรับรู้ของครูกับคุณธรรมจริยธรรมของครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบว่า ทุกด้านมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง 9 ด้าน ยกเว้น ด้านขันติ (ความอดทน) ที่มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้วมีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับค่อนข้างสูง

สงกรานต์ เนินหาด (2547, บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนในทัศนะของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐมการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนในทัศนะของครูโรงเรียนประถมศึกษาและเปรียบเทียบทัศนะของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม จำแนกตามเพศและประสบการณ์ในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2544 จำนวน 359 คน เครื่องมือที่ใช้

ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นต่อพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารตามหลักธรรมสัปปริสธรรม 7 ประกอบด้วย ความเป็นผู้รู้จักเหตุ ความเป็นผู้รู้จักผล ความเป็นผู้รู้จักตน ความเป็นผู้รู้จักประมาณ ความเป็นผู้รู้จักกาล ความเป็นผู้รู้จักชุมชน และความเป็นผู้รู้จักบุคคล มีข้อคำถามจำนวน 57 ข้อ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย () ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า (1) พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ในทัศนะของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐมทั้งโดยภาพรวมและ รายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อย คือ ด้านความเป็นผู้รู้จักประมาณ ความเป็นผู้รู้จักกาล ความเป็นผู้รู้จักชุมชน ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ความเป็นผู้รู้จักผล ความเป็นผู้รู้จักตน และความเป็นผู้รู้จักเหตุ (2) พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของครูชายและครูหญิงทั้งโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน (3) พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ในทัศนะของครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี 10-20 ปี และ 21 ปี ขึ้นไป ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

แมกนุสัน (Magnuson, 1971, pp.78-91) ได้ทำการวิจัยเรื่อง คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาในสหรัฐอเมริกา โดยจำแนกคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาออกเป็น 2 ลักษณะคือ คุณลักษณะด้านส่วนตัว และคุณลักษณะด้านวิชาชีพ สรุปได้ดังนี้

1. คุณลักษณะส่วนตัวมีดังนี้ 1) ความยุติธรรมและมีวิจารณ์ญาณ 2) ความซื่อสัตย์และจงรักภักดี 3) ความรอบรู้อย่างกว้างขวาง 4) เป็นผู้ใช้สติไม่ใช้อารมณ์ 5) ความจริงใจ 6) ความเป็นมิตร 7) อารมณ์ขัน 8) ใจกว้างและเปิดเผย 9) ความเสมอต้นเสมอปลาย และ 10) ความเมตตาปราณีและเอื้ออาทรผู้อื่น

2. คุณลักษณะด้านวิชาชีพมีดังนี้ 1) ความสามารถในการติดต่อประสานงานและเข้ากับผู้อื่นได้ 2) ความรู้ความสามารถในวิชาการบริหารเป็นอย่างดี 3) ความสามารถในการมอบหมายงานให้ผู้อื่น 4) ความสามารถในการทำงานกับผู้อื่นได้ดี 5) ความสามารถในการตัดสินใจ 6) ความสามารถในการยอมรับในการปฏิบัติงานของผู้อื่น 7) ความสนใจในบุคคลอื่นๆ 8) ความสามารถในการวางแผนและจัดระเบียบ 9) ความสามารถรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่นๆ และ 10) การรู้จักใช้อำนาจหน้าที่อย่างเหมาะสม

สต็อกดิล (Stogdill, 1977, p. 32) ได้รวบรวมผลการวิจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้บริหารโดยจำแนกออกเป็นกลุ่มตามผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ คือ

1. บุคลิกภาพและพฤติกรรม จากผลการวิจัยมากกว่า 15 เรื่อง พบว่าผู้บริหารควรมีบุคลิกภาพและพฤติกรรมเหนือกว่าบุคคลอื่นๆ ในเรื่องต่อไปนี้ มีเชาวน์ปัญญา มี

นิสัย รักการศึกษา ค้นคว้า ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ มีความรู้ทันสมัยและกว้างขวาง ชอบกิจกรรมและงานสังคม มีมารยาทสังคมดี มีฐานะทางเศรษฐกิจดี

2. บุคลิกลักษณะของผู้บริหารที่ได้รับการยืนยันจากผลการวิจัยมากกว่า 10 เรื่อง พบว่า ผู้บริหารจะมีบุคลิกภาพลักษณะดังนี้ มีความสามารถในการเข้าสังคม รู้จิตวิทยาในการเจรจา มีมารยาทสังคม มีความคิดริเริ่มทำสิ่งใหม่ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ให้มีความอดทนต่อความยากลำบาก อดทนต่อปัญหาอุปสรรคโดยไม่เสียกำลังใจ รู้หลักและวิธีทำงาน มีความเชื่อมั่นในตนเอง หมั่นศึกษาหาความรู้ เพื่อเสริมคุณค่าของตนให้เป็นผู้มีความสามารถมีความเชื่อมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ มีความสามารถในการคาดการณ์ข้างหน้าได้ ให้ความร่วมมือกับหมู่คณะในการทำงาน เป็นผู้ที่คนรู้จักทั่วไป มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลง และคิดสิ่งใหม่ๆ เป็นผู้มีความสามารถในการพูดและสามารถในการเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. คุณสมบัติที่มีความสัมพันธ์สูงกับการเป็นผู้บริหาร คือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นที่นิยมของปวงชน มีความสามารถเข้าใจสังคม มีความสามารถในการตัดสินใจ มีความปรารถนาที่จะทำดีที่สุด มีอารมณ์ขัน มีความร่วมมือกับผู้อื่น และมีความสามารถในทางกีฬา

4. องค์ประกอบที่มีต่อความสัมพันธ์กับผู้บริหารคือ ความสามารถ ความสำเร็จ ความรับผิดชอบ สถานะทางสังคม และสถานการณ ได้แก่ ทักษะ ความต้องการ และความสนใจตามจุดประสงค์ที่ต้องการจะบรรลุถึงความสำเร็จ

เอกกานท์ (Eckhant, 1978, p. 562 - A) ได้ศึกษาเกณฑ์คัดเลือกผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่มีขนาดต่างกันมลรัฐอิลลินอยส์ พบว่า มีเกณฑ์การคัดเลือกผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่ามีความต้องการผู้บริหารที่มีคุณลักษณะดังนี้ คือ มีอารมณ์มั่นคง บุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ดี สุขภาพแข็งแรง สถิติปัญญาเฉลียวฉลาด มีความสามารถในการสื่อสาร มีคุณธรรมและยุติธรรม และทำงานเป็นทีมได้ดี

ดอล (Doll, 1986, p. 20) ได้สรุปจากการวิเคราะห์วิจัยมากกว่า 100 เรื่อง ที่เกี่ยวกับลักษณะการเป็นผู้บริหารว่า ผู้บริหารทางการศึกษามีลักษณะดังนี้ เป็นคนที่มีลักษณะเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความรู้สึกไวต่อความต้องการคืออารมณ์ของสมาชิกในกลุ่มของผู้ใต้บังคับบัญชาในฐานะที่เป็น คน มีชีวิตจิตใจ มีความต้องการส่วนตัว เป็นคนที่มีความกระตือรือร้น มีความตื่นตัวอยู่เสมอ แจ่มใสร่าเริง นอกจากนั้นผู้บริหารควรได้รับการยอมรับจากสมาชิกว่าเป็นสมาชิกของกลุ่ม และพฤติกรรมของผู้บริหารจะต้องสอดคล้องกับเกณฑ์เฉลี่ยของกลุ่ม มีความคิด ไม่แตกต่างหรือห่างจากความคิดของกลุ่มมากนัก เป็นที่ฟังของสมาชิก สามารถควบคุมอารมณ์ ของตนเองได้ เป็นผู้มีสติปัญญา สนใจและรับทราบของการเป็นผู้บริหารเป็นอย่างดี และมีความรับผิดชอบ

ไรซ์ (Rice, 1991, p. 378 – A) ได้ทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรมของอาจารย์ใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาตามทรรศนะของอาจารย์ใหญ่และครูโรงเรียนประถมศึกษา เขตแม่น้ำชวานนาห์ ตอนกลางรัฐจอร์เจีย โดยทดสอบนัยสำคัญของความแตกต่างของทรรศนะของอาจารย์ใหญ่ และครูที่มีต่อพฤติกรรมผู้นำของอาจารย์ใหญ่ในเรื่องต่อไปนี้ 1) การเป็นแบบอย่าง 2) ความสามารถในการประนีประนอม 3) ความอดทนต่อความไม่แน่นอน 4) ความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจคน 5) การวางแผน 6) ความอดทนต่อการขาดระเบียบวินัย 7) การรู้จักบทบาทของตนเอง 8) การมีวิจรณ์ญาณ 9) การเน้นผลงาน 10) ความสามารถในการคาดการณ์ได้ถูกต้อง 11) ความสามารถในการบูรณาการ และ 12) มุ่งความเจริญก้าวหน้า

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า คุณธรรมจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญ ถ้าผู้บริหารสถานศึกษายึดหรือประพฤติปฏิบัติแต่ในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์โอกาสและสภาพเวลา จะทำให้ผู้บริหารสามารถ ครอบงำ ครอบงำคน ครอบงำงาน และครองธรรมได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้การบริหารงานด้านต่าง ๆ ประสบแต่ความเจริญก้าวหน้า ผู้ได้บังคับบัญชาอยู่เย็น เป็นสุข มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน องค์กรหรือหน่วยงานก็จะมีแต่การพัฒนาอย่างสมบูรณ์ สัมกับเจตนารมณ์ของทางราชการ การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดคุณภาพต่อการจัดการศึกษา

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยใช้ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรีในโรงเรียนของรัฐ เป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำนวน 138 คน และครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำนวน 1,890 คน รวมจำนวนประชากร 2,028 คน ปีการศึกษา 2549

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากประชากรมีจำนวนแน่นอน (finite population) การหาจำนวนของกลุ่มตัวอย่างจึงใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) (ยุทธ ไถยวรรณ, 2545, หน้า 107) ที่มีความคลาดเคลื่อน 0.05 คือ

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N แทน จำนวนประชากร

e แทน ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ แทน 0.05

ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ จำนวน 334 คน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาทั้งหมด จำนวน 138 คนและครูผู้สอน จำนวน 196 คน กลุ่มตัวอย่างคำนวณตามสัดส่วนของขนาดประชากร (proportional allocation) จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากร ดังตาราง 1

2.2 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิชนิดที่เป็นสัดส่วน (proportionate stratified fraction) โดยนำไปคำนวณหาขนาดความเป็นตัวแทนที่ดีของกลุ่มตัวอย่าง จากโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด โดยใช้สูตรการคำนวณหาสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง (proportionate allocation) ของนิยม ปุราคำ (2517, หน้า 162)

$$n_h = \left[\frac{N_h}{\sum_{h=1}^k n_h} \right] n_o$$

เมื่อ n_h แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างแต่ละชั้นภูมิ
 N_h แทน ขนาดของประชากรแต่ละชั้นภูมิ
 $\sum_{h=1}^k n_h$ แทน ขนาดของประชากรทั้งหมด
 n_o แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

จากสูตรการคำนวณหาสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างประชากร (proportionate allocation) จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากร ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามจำนวนผู้บริหารและครูผู้สอน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ขนาดของโรงเรียน	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
	ผู้บริหาร	ครู	ผู้บริหาร	ครู
ขนาดเล็ก	69	439	69	46
ขนาดกลาง	51	659	51	68
ขนาดใหญ่	18	792	18	82
รวม	138	1,890	138	196

2.3 เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละขนาด ตามสัดส่วนผู้บริหารกับครูผู้สอน คำนวณหาความเป็นตัวแทนที่ดี ตามขนาดของโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยกลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารสถานศึกษาใช้ประชากรทั้งหมด ส่วนกลุ่มตัวอย่างของครูผู้สอนใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนดในแต่ละขนาด โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาทั้งหมดและครูผู้สอนในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ในด้านเพศ วุฒิ การศึกษา อายุราชการของครูผู้สอน ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาและขนาดโรงเรียน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการ ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ทาน ศีล การบริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทน และความไม่คลาดจากธรรม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ (สิน พันธ์ุพินิจ, 2547, หน้า 153)

กำหนดน้ำหนักคะแนนคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมมากที่สุด	ให้น้ำหนักคะแนน 5
ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมมาก	ให้น้ำหนักคะแนน 4
ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมปานกลาง	ให้น้ำหนักคะแนน 3
ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมน้อย	ให้น้ำหนักคะแนน 2
ผู้บริหารแสดงพฤติกรรมน้อยที่สุด	ให้น้ำหนักคะแนน 1

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ

ในการศึกษาการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี และสร้างเครื่องมือประเภทแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบสอบถาม โดยการกำหนดประเด็นให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดในการวิจัย (conceptual framework) ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยกำหนด

วัตถุประสงค์ของแบบตรวจรายการ (check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) เสร็จแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบแก้ไข

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (conceptual validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแบบสอบถามลงความเห็นและให้คะแนน แล้ววิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of congruence : IOC) ระหว่างข้อคำถาม กับ เนื้อหา โดยดัชนีความสอดคล้องมีค่าระหว่าง 0.80 ถึง 1.00

ขั้นตอนที่ 4 การนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ ต่อ อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงอีกครั้ง

ขั้นตอนที่ 5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปทดลองใช้ (try out) กับ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (cronbach's alpha coefficient) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.88

ขั้นตอนที่ 6 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้ เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อ ตรวจสอบเป็นครั้งสุดท้าย

ขั้นตอนที่ 7 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจาก คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีถึงผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี

2. จัดส่งแบบสอบถามใส่ซองพร้อมด้วยหนังสือขอความร่วมมือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ไปยังกลุ่มตัวอย่างเพื่อช่วยส่งและรับแบบสอบถามคืนในระยะเวลาที่กำหนด แบบสอบถามบางส่วนผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งและรับคืนด้วยตนเอง

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบและตรวจหาความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดลำดับการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การจัดกระทำกับข้อมูล

1.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ในการตอบ

1.2 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ และนำไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

2. การวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกเป็น 2 ตอน ดังมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่อง เพศ วุฒิการศึกษา อายุราชการ ประสบการณ์ในการงานด้านตำแหน่งผู้บริหารและขนาดของโรงเรียน ค่าความถี่และร้อยละ นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) วิเคราะห์ข้อมูลการปฏิบัติด้านการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ยรายข้อ รายด้านทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์ประเมินค่าเฉลี่ย ดังนี้ (สิน พันธุ์พินิจ, 2547, หน้า 155)

4.51-5.00 การปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 การปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 การปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 การปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 การปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์สถิติเชิงอ้างอิง ใช้สถิติทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อจำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และใช้สถิติทดสอบเอฟ (F - test) เพื่อวิเคราะห์ความแปรปรวนการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการ ของผู้บริหารสถานศึกษาเมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา อายุราชการของครูผู้สอน และขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน เมื่อมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's test)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เพื่อวัดความเที่ยงตรง (validity)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

- เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาตาม
ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
R แทน ค่าคะแนนความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน
N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

2. ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) (วิลโล ทองแผ่, 2542, หน้า 161 - 162)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right\}$$

- เมื่อ α แทน สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
n แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
 S_i^2 แทน คะแนนความแปรปรวนแต่ละข้อ
 S^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องมือทั้งฉบับ

3. หาค่าร้อยละ (percentage) (วิลโล ทองแผ่, 2542, หน้า 179)

$$p = \frac{F}{N} \times 100$$

- เมื่อ p แทน ร้อยละ
F แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ
N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

4. ค่าเฉลี่ย (mean) (วิลโล ทองแผ่, 2542, หน้า 181)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

- \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ยหรือมัชฌิมเลขคณิต
X แทน ค่าการประเมิน

$\sum x$ แทน ผลรวมค่าตั้งแต่ค่าการประเมินที่ 1,2,...,ถึง N
 N แทน จำนวนค่าการประเมินทั้งหมด

5. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) (วิไล ทองแผ่, 2542, หน้า 182)

$$S.D. = \sqrt{\frac{n \sum_{i=1}^k f_i x_i^2 - \left(\sum_{i=1}^k f_i x_i \right)^2}{n^2}}$$

เมื่อ i แทน 1,2 , , k ,

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

k แทน จำนวนกลุ่ม

f แทน ความถี่

x_i แทน คะแนนแต่ละข้อที่ i

k แทน จำนวนกลุ่ม

$\sum_{i=1}^k f_i x_i$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

n แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

6. สถิติทดสอบ ที (t - test)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติทดสอบ

\bar{X}_1 , \bar{X}_2 แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2

S_1^2 , S_2^2 แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

n_1 , n_2 แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

7. การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one - way analysis of variance)
(บุญชม ศรีสะอาด, 2535, หน้า 116)

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ F แทน ค่าอำนาจจำแนก
 MS_b แทน ความแปรปรวน (mean square) ระหว่างกลุ่ม
 MS_w แทน ความแปรปรวน (mean square) ภายในกลุ่ม

8. สถิติทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ด้วยวิธี S - method ของ Scheffe's
(บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2535, หน้า 296 - 297)

$$F = \frac{(\bar{X}_1 - \bar{X}_2)}{MS_w \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right) (k-1)}$$

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย
 k แทน จำนวนกลุ่ม
 n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 MS_w แทน ความแปรปรวน (mean square) ภายในกลุ่ม

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตามหลักกรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตาม
ทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ผู้วิจัย
เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ตามลำดับการนำเสนอ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการแปลความหมาย ผู้วิจัยขอกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ใน
การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

\bar{X}	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	แทน	ขนาดตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติทดสอบที (t-test)
F	แทน	ค่าสถิติทดสอบเอฟ (F- test)
df	แทน	ค่าองศาอิสระ (degree of freedom)
SS	แทน	ผลรวมของกำลังสองของค่าเบี่ยงเบน (sum of square)
MS	แทน	ความแปรปรวน (mean of sum of square)
**	แทน	การมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
*	แทน	การมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ตอน ตาม
ความมุ่งหมายและสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย เพศของ
ครูผู้สอน วุฒิการศึกษา อายุราชการของครูผู้สอน ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหาร
สถานศึกษา และขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน วิเคราะห์โดยการหาความถี่ (frequency) และ
ค่าร้อยละ (percentage)

ตอนที่ 2 ระดับการปฏิบัติตามหลักกรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และแปรผลระดับทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที สำหรับตัวแปร 2 กลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ สำหรับตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม และดำเนินการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย เพศ วุฒิ การศึกษา อายุราชการของครูผู้สอน ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน แสดงดังในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพ

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. สถานภาพ		
ผู้บริหารสถานศึกษา	138	41.30
ครูผู้สอน	196	58.70
รวม	334	100.00
2. เพศของครูผู้สอน		
ชาย	64	32.70
หญิง	132	67.30
รวม	196	100.00
3. วุฒิการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	3	0.90
ปริญญาตรี	230	68.90
สูงกว่าปริญญาตรี	101	30.20
รวม	334	100.00

ตาราง 2 (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
4. อายุราชการของครูผู้สอน		
น้อยกว่า 10 ปี	4	2.00
10 – 20 ปี	28	14.30
มากกว่า 20 ปี	164	83.70
รวม	196	100.00
5. ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา		
น้อยกว่า 5 ปี	13	9.40
5 – 10 ปี	50	36.20
มากกว่า 10 ปี	75	54.30
รวม	138	100.00
6 ขนาดของโรงเรียน		
โรงเรียนขนาดเล็ก	115	34.50
โรงเรียนขนาดกลาง	119	35.60
โรงเรียนขนาดใหญ่	100	29.90
รวม	334	100.00

จากตาราง 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 32.70 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.90 ครูผู้สอนปฏิบัติงานมานานกว่า 20 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.70 และผู้บริหารสถานศึกษามีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งมากกว่า 10 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.30 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.60

ตอนที่ 2 ระดับการปฏิบัติตามหลักกรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สิงห์บุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติตามหลักกรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ทาน 2) ศีล 3) การบริจาค 4) ความซื่อตรง 5) ความอ่อนโยน 6) ความเพียร 7) ความไม่โกรธ 8) ความไม่เบียดเบียน 9) ความอดทน และ 10) ความไม่คลาดจากธรรม ดังตาราง 3 – 13

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักกรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านทาน

รายการ	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน		
	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ยกย่องให้เกียรติและให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน ปกครองและทำงานเพื่อมุ่ง "ให้" มากกว่า "รับ"	4.14	0.82	มาก	4.16	0.80	มาก
2. ส่งเสริมและพัฒนาเพื่อนร่วมงานให้มีความรู้และความสามารถ ให้โอกาสเพื่อการพัฒนาตัวครูด้วยการส่งเสริม	4.24	0.79	มาก	4.20	0.87	มาก
3. แนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องการความช่วยเหลือด้วยความจริงใจ	4.41	0.80	มาก	4.18	0.88	มาก
4. เป็นผู้เสียสละทรัพย์สินเงินทองและวัตถุสิ่งของเพื่อส่วนรวม	4.13	0.83	มาก	3.95	0.86	มาก
5. ให้อภัย ไม่โกรธเคืองเมื่อผู้อื่นกระทำผิด	4.11	0.82	มาก	4.06	0.83	มาก
ภาพรวม	4.17	0.74	มาก	4.14	0.80	มาก

จากตาราง 3 พบว่า การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านทาน ตามทรรศนะของผู้บริหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ แนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องการความช่วยเหลือด้วยความจริงใจ ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.80) รองลงมาคือ ส่งเสริมและพัฒนาเพื่อนร่วมงานให้มีความรู้และความสามารถ ให้โอกาสเพื่อการพัฒนาตัวครูด้วยการส่งเสริม ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.79) และยกย่องให้เกียรติและให้กำลังใจเพื่อนร่วมงานปกครองและทำงานเพื่อมุ่ง "ให้" มากกว่า "รับ" ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.82)

ส่วนการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.80) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ส่งเสริมและพัฒนาเพื่อนร่วมงานให้มีความรู้และความสามารถ ให้โอกาสเพื่อการพัฒนาตัวครูด้วยการส่งเสริม ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.87) รองลงมาคือ แนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องการความช่วยเหลือด้วยความจริงใจ ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.88) และยกย่องให้เกียรติและให้กำลังใจเพื่อนร่วมงานปกครองและทำงานเพื่อมุ่ง "ให้" มากกว่า "รับ" ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.80)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านศีล

รายการ	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน		
	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	4.28	0.81	มาก	4.22	0.89	มาก
2. ไม่เบียดบังทรัพย์สินส่วนรวมหรือราชการไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน	4.44	0.86	มาก	4.31	0.91	มาก
3. ไม่ประพฤติผิดทางกายและวาจา	4.18	0.75	มาก	4.26	0.87	มาก
4. พุดจาพินทุ์เชื่อถือและสุภาพ	4.32	0.74	มาก	4.25	0.88	มาก
5. ไม่เสพสิ่งเสพติดที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ	4.39	0.87	มาก	4.39	0.97	มาก
ภาพรวม	4.35	0.73	มาก	4.31	0.83	มาก

จากตาราง 4 พบว่า การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านศีล ตามทรรศนะของผู้บริหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ไม่เบียดบังทรัพย์สินส่วนรวมหรือราชการไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.86) รองลงมาคือ ไม่เสพสิ่งเสพติดที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.87) และพูดจาน่าเชื่อถือและสุภาพ ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.74)

ส่วนการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.83) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ไม่เสพสิ่งเสพติดที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.97) รองลงมาคือ ไม่เบียดบังทรัพย์สินส่วนรวมหรือราชการไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.91) และ ไม่ประพฤตินิสิตทางกายและวาจา ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.87)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริจาค

รายการ	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน		
	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละและไม่เห็นแก่ได้	4.26	0.81	มาก	4.12	0.86	มาก
2. บริจาคทรัพย์สินเพื่อทำประโยชน์แก่สาธารณะตามความจำเป็น	4.10	0.79	มาก	4.06	0.81	มาก
3. ให้การอุปถัมภ์บำรุงเลี้ยงดูผู้น้อยตามโอกาสอันควร	3.96	0.74	มาก	3.96	0.83	มาก
4. เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ	4.42	0.89	มาก	4.36	0.83	มาก
ภาพรวม	4.25	0.79	มาก	4.18	0.82	มาก

จากตาราง 5 พบว่า การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริจาค ตามทรรศนะของผู้บริหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. =

0.79) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.89) รองลงมาคือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละและไม่เห็นแก่ได้ ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.81) และบริจาคทรัพย์สินเพื่อทำประโยชน์แก่สาธารณะตามความจำเป็น ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.79)

ส่วนการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.82) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.83) รองลงมาคือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละและไม่เห็นแก่ได้ ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.86) และบริจาคทรัพย์สินเพื่อทำประโยชน์แก่สาธารณะตามความจำเป็น ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.81)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความซื่อตรง

รายการ	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน		
	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1 ตรงต่อเวลาและอุทิศเวลาให้แก่การปฏิบัติงาน มีความซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น	4.35	0.83	มาก	4.22	0.93	มาก
2. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต	4.50	0.82	มาก	4.38	0.84	มาก
3. มีความยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรม	4.40	0.86	มาก	4.32	0.85	มาก
4. ไม่ใช้เวลาราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตัว	4.31	0.84	มาก	4.23	0.92	มาก
5. ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ	4.43	0.80	มาก	4.34	0.83	มาก
ภาพรวม	4.41	0.84	มาก	4.31	0.86	มาก

จากตาราง 6 พบว่า การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความซื่อตรง ตามทรรศนะของผู้บริหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. =

0.84) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.82) รองลงมาคือ ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.80) และ มีความยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.86)

ส่วนการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.86) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.84) รองลงมาคือ ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.83) และ มีความยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.85)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความอ่อนโยน

รายการ	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน		
	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. มีอภยาศัยไมตรีที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ใช้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ในการปฏิบัติงาน	4.21	0.81	มาก	4.19	0.80	มาก
2. สุภาพอ่อนโยนและนอบน้อมต่อมตน	4.23	0.79	มาก	4.14	0.81	มาก
3. รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น	4.22	0.82	มาก	4.05	0.85	มาก
4. วางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติและบุคลิกภาพ	4.24	0.78	มาก	4.16	0.85	มาก
5. มีวาจาสุภาพนุ่มนวล	4.14	0.79	มาก	4.08	0.86	มาก
ภาพรวม	4.20	0.77	มาก	4.12	0.79	มาก

จากตาราง 7 พบว่า การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความอ่อนโยน ตามทรรศนะของผู้บริหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติ

สูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ วางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติและบุคลิกภาพ ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.78) รองลงมาคือ สุภาพอ่อนโยนและนอบน้อมต่อมตน ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.79) และ รับผิดชอบต่อความคิดเห็นของบุคคลอื่น ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.82)

ส่วนการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ให้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.80) รองลงมาคือ วางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติและบุคลิกภาพ ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.85) และสุภาพอ่อนโยนและนอบน้อมต่อมตน ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.81)

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเพียร

รายการ	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน		
	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่	4.17	0.91	มาก	4.20	0.95	มาก
2. ขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ	4.20	0.92	มาก	4.13	0.92	มาก
3. หาทางแก้ปัญหาอุปสรรคให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี	4.22	0.88	มาก	4.10	0.92	มาก
4. มีความกระตือรือร้นในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย	4.38	0.81	มาก	4.30	0.84	มาก
5. ทำงานเสร็จทันเวลาที่กำหนด ไม่คั่งค้าง	4.18	0.73	มาก	4.12	0.87	มาก
ภาพรวม	4.21	0.88	มาก	4.17	0.88	มาก

จากตาราง 8 พบว่า การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเพียร ตามทรรศนะของผู้บริหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.88) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ มีความกระตือรือร้นในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.38$, S.D. =

0.81) รองลงมาคือ หาทางแก้ปัญหาอุปสรรคให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.88) และชวนชวยหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.92)

ส่วนการปฏิบัติตามหลักกรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.88) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ มีความกระตือรือร้นในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.84) รองลงมาคือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.95) และชวนชวยหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.92)

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักกรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความไม่โกรธ

รายการ	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน		
	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ไม่ใช้วิธีการรุนแรงในการแก้ปัญหา	4.23	0.73	มาก	4.17	0.85	มาก
2. การเป็นผู้เอื้อกเย็นมีเหตุผล	4.09	0.74	มาก	4.08	0.79	มาก
3. ไม่เกรี้ยวกราดกล่าวคำหยาบคายไม่สุภาพ	4.18	0.81	มาก	4.19	0.83	มาก
4. ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นด้วยความโกรธ	4.17	0.82	มาก	4.16	0.80	มาก
5. ใช้สติยับยั้งความขุ่นเคืองใจไว้ได้	4.22	0.76	มาก	4.13	0.79	มาก
ภาพรวม	4.16	0.75	มาก	4.16	0.77	มาก

จากตาราง 9 พบว่า การปฏิบัติตามหลักกรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความไม่โกรธ ตามทรรศนะของผู้บริหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ไม่ใช้วิธีการรุนแรงในการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.73) รองลงมาคือ ใช้สติยับยั้งความขุ่นเคืองใจไว้ได้ ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.76) และไม่เกรี้ยวกราดกล่าวคำหยาบคายไม่สุภาพ ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.81)

ส่วนการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ไม่เกียจกราดกล้าวคำหยาบคายไม่สุภาพ ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.83) รองลงมาคือ ไม่ใช้วิธีการรุนแรงในการแก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.85) และ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นด้วยความโกรธ ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.80)

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความไม่เบียดเบียน

รายการ	ผู้บริหาร		ระดับการปฏิบัติ	ครูผู้สอน		ระดับการปฏิบัติ
	\bar{X}	S.D.		\bar{X}	S.D.	
1. มีความเมตตากรุณา ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ช่วยเหลือบุคคลอื่นโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง	4.20	0.83	มาก	4.17	0.88	มาก
2. ไม่ใช้การลงโทษที่ไม่เป็นธรรมหรือมือคด	4.22	0.81	มาก	4.13	0.90	มาก
3. ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์	4.38	0.81	มาก	4.24	0.96	มาก
4. แสดงความยินดี เมื่อผู้อื่นได้ดี	4.45	0.85	มาก	4.35	0.89	มาก
ภาพรวม	4.41	0.79	มาก	4.29	0.86	มาก

จากตาราง 10 พบว่า การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความไม่เบียดเบียน ตามทรรศนะของผู้บริหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ แสดงความยินดี เมื่อผู้อื่นได้ดี ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.85) รองลงมาคือ ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.81) และ ไม่ใช้การลงโทษที่ไม่เป็นธรรมหรือมือคด ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.81)

ส่วนการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.86) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ แสดงความยินดี เมื่อผู้อื่นได้ดี ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.89) รองลงมาคือ ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.96) และมีความเมตตากรุณา ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ช่วยเหลือบุคคลอื่นโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.88)

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความอดทน

รายการ	ผู้บริหาร		ระดับการปฏิบัติ	ครูผู้สอน		ระดับการปฏิบัติ
	\bar{X}	S.D.		\bar{X}	S.D.	
1. อดทนอดกลั้นต่อคำพูดและการกระทำที่ไม่ดีของผู้อื่น	4.17	0.82	มาก	4.15	0.84	มาก
2. มีความอดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรคทั้งปวง	4.20	0.80	มาก	4.17	0.81	มาก
3. มีความตั้งมั่นที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จ	4.35	0.83	มาก	4.34	0.85	มาก
4. มีความอดทนต่อความโลภ ความโกรธ ความหลง	4.22	0.76	มาก	4.19	0.81	มาก
5. ปฏิบัติตามระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์ของทางราชการ	4.34	0.83	มาก	4.40	0.83	มาก
ภาพรวม	4.25	0.79	มาก	4.26	0.81	มาก

จากตาราง 11 พบว่า การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความอดทน ตามทรรศนะของผู้บริหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ มีความตั้งมั่นที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.83) รองลงมาคือ ปฏิบัติตามระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์ของทางราชการ ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.83) และมีความอดทนต่อความโลภ ความโกรธ ความหลง ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.76)

ส่วนการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ปฏิบัติตามระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์ของทางราชการ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.83) รองลงมาคือ มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จ ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.85) และมีความอดทนต่อความโลภ ความโกรธ ความหลง ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.81)

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความไม่คลาดจากธรรม

รายการ	ผู้บริหาร		ระดับการปฏิบัติ	ครูผู้สอน		ระดับการปฏิบัติ
	\bar{X}	S.D.		\bar{X}	S.D.	
1. ประพฤติตนตามจารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม	4.17	0.81	มาก	4.31	0.83	มาก
2. กล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้องตามวินัยและทำนองคลองธรรม	4.30	0.79	มาก	4.30	0.85	มาก
3. ให้ความดี ความชอบและลงโทษแก่ผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความเป็นธรรม	4.37	0.83	มาก	4.17	0.91	มาก
4. ยึดมั่นในแบบแผนหลักการปกครองในระบบอบประชาธิปไตย	4.33	0.88	มาก	4.34	0.84	มาก
5. ยึดมั่นในความยุติธรรมเที่ยงตรงในการปฏิบัติหน้าที่	4.36	0.89	มาก	4.26	0.90	มาก
ภาพรวม	4.26	0.86	มาก	4.28	0.83	มาก

จากตาราง 12 พบว่า การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความไม่คลาดจากธรรม ตามทรรศนะของผู้บริหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.86) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการ

ปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ให้ความดี ความชอบและลงโทษแก่ผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความเป็นธรรม ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.83) รองลงมาคือยึดมั่นในความยุติธรรมเที่ยงตรงในการปฏิบัติหน้าที่ ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.89) และยึดมั่นในแบบแผนหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.88)

ส่วนการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.83) เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ยึดมั่นในแบบแผนหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.84) รองลงมาคือประพฤติตนตามจารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.83) และกล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง ตามวินัยและทำนองคลองธรรม ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.85)

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม

รายการ	ผู้บริหาร			ครูผู้สอน		
	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	\bar{X}	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. ด้านทาน	4.17	0.74	มาก	4.14	0.80	มาก
2. ด้านศีล	4.35	0.73	มาก	4.31	0.83	มาก
3. ด้านการบริจาค	4.25	0.79	มาก	4.18	0.82	มาก
4. ด้านความซื่อตรง	4.41	0.84	มาก	4.31	0.86	มาก
5. ด้านความอ่อนโยน	4.20	0.77	มาก	4.12	0.79	มาก
6. ด้านความเพียร	4.21	0.88	มาก	4.17	0.88	มาก
7. ด้านความไม่โกรธ	4.16	0.75	มาก	4.16	0.77	มาก
8. ด้านความไม่เบียดเบียน	4.41	0.79	มาก	4.29	0.86	มาก
9. ด้านความอดทน	4.25	0.79	มาก	4.26	0.81	มาก
10 ด้านความไม่คลาดจากธรรม	4.26	0.86	มาก	4.28	0.83	มาก
ภาพรวม	4.23	0.79	มาก	4.21	0.81	มาก

จากตาราง 13 พบว่า การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม ตามทรรศนะของผู้บริหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก

ได้แก่ ด้านความไม่เบียดเบียน ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.79) และด้านความซื่อตรง ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.84) รองลงมาคือ ด้านศีล ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.73) และด้านความไม่คลาดจากธรรม ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.86)

ส่วนการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านศีล ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.83) และด้านความซื่อตรง ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.86) รองลงมาคือ ด้านความไม่เบียดเบียน ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.86) และ ด้านความไม่คลาดจากธรรม ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.83)

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน

3.1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา อายุราชการ และขนาดของโรงเรียน ดังตาราง 14 - 17

ตาราง 14 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามเพศ

รายการ	เพศ	N	\bar{X}	S.D.	t	df	p
1. ด้านทาน	ชาย	64	4.03	.80	-1.356	194	.177
	หญิง	132	4.20	.80			
	รวม	196					
2. ด้านศีล	ชาย	64	4.33	.76	.198	194	.843
	หญิง	132	4.30	.86			
	รวม	196					
3. ด้านการบริจาค	ชาย	64	4.05	.79	-1.574	194	.117
	หญิง	132	4.24	.83			
	รวม	196					
4. ด้านความซื่อตรง	ชาย	64	4.17	.81	-1.530	194	.128
	หญิง	132	4.37	.88			
	รวม	196					

ตาราง 14 (ต่อ)

รายการ	เพศ	N	\bar{X}	S.D.	t	df	p
5. ด้านความอ่อนโยน	ชาย	64	3.97	.76	-1.915	194	.057
	หญิง	132	4.20	.80			
	รวม	196					
6. ด้านความเพียร	ชาย	64	3.98	.98	-2.052	194	.042*
	หญิง	132	4.26	.82			
	รวม	196					
7. ด้านความไม่โกรธ	ชาย	64	4.16	.72	-.024	194	.981
	หญิง	132	4.16	.80			
	รวม	196					
8. ด้านความไม่เบียดเบียน	ชาย	64	4.25	.82	-.461	194	.645
	หญิง	132	4.31	.88			
	รวม	196					
9. ด้านความอดทน	ชาย	64	4.19	.75	-.875	194	.383
	หญิง	132	4.30	.84			
	รวม	196					
10. ด้านความไม่คลลาด จากธรรม	ชาย	64	4.22	.81	-.722	194	.471
	หญิง	132	4.31	.85			
	รวม	196					
ภาพรวม	ชาย	64	4.17	.81	-.697	194	.487
	หญิง	132	4.26	.81			
	รวม	196					

* $p \leq .05$

จากตาราง 14 พบว่า ครูผู้สอนที่มีเพศต่างกันมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูผู้สอนที่มีเพศต่างกันมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านความเพียรแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในด้านทาน ด้านศีล ด้านการบริจาค ด้านความซื่อตรง ด้านความอ่อนโยน ด้าน

ความไม่โกรธ ด้านความไม่เบียดเบียน ด้านความอดทนและด้านความไม่คลาดจากธรรม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 15 การวิเคราะห์ความแปรปรวนการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหาร สถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา

รายการ		SS	df	MS	F	p
1. ด้านทาน	ระหว่างกลุ่ม	1.124	2	.562	.869	.421
	ภายในกลุ่ม	124.876	193	.647		
	รวม	126.000	195			
2. ด้านศีล	ระหว่างกลุ่ม	1.298	2	.649	.944	.391
	ภายในกลุ่ม	132.717	193	.688		
	รวม	134.015	195			
3. ด้านการบริจาค	ระหว่างกลุ่ม	1.867	2	.934	1.398	.250
	ภายในกลุ่ม	128.883	193	.668		
	รวม	130.750	195			
4. ด้านความซื่อตรง	ระหว่างกลุ่ม	.816	2	.408	.551	.577
	ภายในกลุ่ม	142.817	193	.740		
	รวม	143.633	195			
5. ด้านความอ่อนโยน	ระหว่างกลุ่ม	1.267	2	.634	1.021	.362
	ภายในกลุ่ม	119.794	193	.621		
	รวม	121.061	195			
6. ด้านความเพียร	ระหว่างกลุ่ม	1.261	2	.630	.810	.446
	ภายในกลุ่ม	150.183	193	.778		
	รวม	151.444	195			
7. ด้านความไม่โกรธ	ระหว่างกลุ่ม	1.024	2	.512	.859	.425
	ภายในกลุ่ม	115.073	193	.596		
	รวม	116.097	195			
8. ด้านความไม่เบียดเบียน	ระหว่างกลุ่ม	.570	2	.285	.382	.683
	ภายในกลุ่ม	143.854	193	.745		
	รวม	144.423	195			

ตาราง 15 (ต่อ)

รายการ		SS	df	MS	F	p
9. ด้านความอดทน	ระหว่างกลุ่ม	1.909	2	.954	1.464	.234
	ภายในกลุ่ม	125.821	193	.652		
	รวม	127.730	195			
10. ด้านความไม่คลาด จากธรรม	ระหว่างกลุ่ม	1.587	2	.793	1.143	.321
	ภายในกลุ่ม	133.980	193	.694		
	รวม	135.566	195			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	1.392	2	.696	1.073	.344
	ภายในกลุ่ม	125.276	193	.649		
	รวม	126.668	195			

จากตาราง 15 พบว่า ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีทรรคนะต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 16 การวิเคราะห์ความแปรปรวนการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรคนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามอายุราชการครูผู้สอน

รายการ		SS	df	MS	F	p
1. ด้านทาน	ระหว่างกลุ่ม	.481	2	.240	.370	.691
	ภายในกลุ่ม	125.519	193	.650		
	รวม	126.000	195			
2. ด้านศีล	ระหว่างกลุ่ม	1.032	2	.516	.749	.474
	ภายในกลุ่ม	132.983	193	.689		
	รวม	134.015	195			
3. ด้านการบริจาค	ระหว่างกลุ่ม	.315	2	.158	.233	.792
	ภายในกลุ่ม	130.435	193	.676		
	รวม	130.750	195			

ตาราง 16 (ต่อ)

รายการ		SS	df	MS	F	p
4 ด้านความซื่อตรง	ระหว่างกลุ่ม	1.028	2	.514	.696	.500
	ภายในกลุ่ม	142.605	193	.739		
	รวม	143.633	195			
5 ด้านความอ่อนโยน	ระหว่างกลุ่ม	1.265	2	.633	1.019	.363
	ภายในกลุ่ม	119.796	193	.621		
	รวม	121.061	195			
6 ด้านความเพียร	ระหว่างกลุ่ม	.325	2	.162	.207	.813
	ภายในกลุ่ม	151.119	193	.783		
	รวม	151.444	195			
7 ด้านความไม่โกรธ	ระหว่างกลุ่ม	.113	2	.005	.094	.910
	ภายในกลุ่ม	115.983	193	.601		
	รวม	116.097	195			
8 ด้านความไม่เบียดเบียน	ระหว่างกลุ่ม	.417	2	.209	.280	.756
	ภายในกลุ่ม	144.006	193	.746		
	รวม	144.423	195			
9 ด้านความอดทน	ระหว่างกลุ่ม	.771	2	.385	.586	.558
	ภายในกลุ่ม	126.959	193	.658		
	รวม	127.730	195			
10. ด้านความไม่คลาด จากธรรม	ระหว่างกลุ่ม	.492	2	.246	.352	.704
	ภายในกลุ่ม	135.074	193	.700		
	รวม	135.566	195			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	.490	2	.245	.375	.688
	ภายในกลุ่ม	126.179	193	.654		
	รวม	126.668	195			

จากตาราง 16 พบว่า ครูผู้สอนที่มีอายุราชการต่างกันมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 17 การวิเคราะห์ความแปรปรวนการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรงศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

รายการ		SS	df	MS	F	p
1. ด้านทาน	ระหว่างกลุ่ม	2.758	2	1.379	2.160	.118
	ภายในกลุ่ม	123.242	193	.639		
	รวม	126.000	195			
2. ด้านศีล	ระหว่างกลุ่ม	1.045	2	.522	.758	.470
	ภายในกลุ่ม	132.970	193	.689		
	รวม	134.015	195			
3. ด้านการบริจาค	ระหว่างกลุ่ม	.957	2	.479	.712	.492
	ภายในกลุ่ม	129.793	193	.673		
	รวม	130.750	195			
4. ด้านความซื่อตรง	ระหว่างกลุ่ม	1.216	2	.608	.824	.440
	ภายในกลุ่ม	142.417	193	.738		
	รวม	143.633	195			
5. ด้านความอ่อนโยน	ระหว่างกลุ่ม	1.569	2	.785	1.267	.284
	ภายในกลุ่ม	119.492	193	.619		
	รวม	121.061	195			
6. ด้านความเพียร	ระหว่างกลุ่ม	2.228	2	1.114	1.441	.239
	ภายในกลุ่ม	149.216	193	.773		
	รวม	151.444	195			
7. ด้านความไม่โกรธ	ระหว่างกลุ่ม	1.152	2	.576	.967	.382
	ภายในกลุ่ม	114.945	193	.596		
	รวม	116.097	195			
8. ด้านความไม่เบียดเบียน	ระหว่างกลุ่ม	3.677	2	1.839	2.521	.083
	ภายในกลุ่ม	140.746	193	.729		
	รวม	144.423	195			

ตาราง 17 (ต่อ)

รายการ		SS	df	MS	F	p
9. ด้านความอดทน	ระหว่างกลุ่ม	1.558	2	.779	1.192	.306
	ภายในกลุ่ม	126.171	193	.654		
	รวม	127.730	195			
10. ด้านความไม่คลาด จากธรรม	ระหว่างกลุ่ม	1.463	2	.732	1.053	.351
	ภายในกลุ่ม	134.103	193	.695		
	รวม	135.566	195			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	2.801	2	1.401	2.182	.116
	ภายในกลุ่ม	123.867	193	.642		
	รวม	126.668	195			

จากตาราง 17 พบว่า ครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และขนาดของโรงเรียน ดังตาราง 18 - 23

ตาราง 18 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา

รายการ	วุฒิการศึกษา	N	\bar{X}	S.D.	t	df	p
1. ด้านทาน	ปริญญาตรี	47	3.89	.87	-3.217	136	.002**
	สูงกว่า	91	4.31	.63			
	รวม	138					
2 ด้านศีล	ปริญญาตรี	47	4.13	.90	-2.594	136	.011*
	สูงกว่า	91	4.46	.60			
	รวม	138					
3 ด้านการบริจาค	ปริญญาตรี	47	3.96	.98	-3.263	136	.001**
	สูงกว่า	91	4.41	.63			
	รวม	138					
4. ด้านความซื่อตรง	ปริญญาตรี	47	4.09	1.04	-3.329	136	.001**
	สูงกว่า	91	4.57	.67			
	รวม	138					
5. ด้านความอ่อนโยน	ปริญญาตรี	47	3.89	.89	-3.429	136	.001**
	สูงกว่า	91	4.35	.66			
	รวม	138					
6. ด้านความเพียร	ปริญญาตรี	47	3.89	1.09	-3.152	136	.002**
	สูงกว่า	91	4.37	.69			
	รวม	138					
7. ด้านความไม่โกรธ	ปริญญาตรี	47	3.94	.82	-2.574	136	.011*
	สูงกว่า	91	4.27	.68			
	รวม	138					

ตาราง 18 (ต่อ)

รายการ	วุฒิ การศึกษา	N	\bar{X}	S.D.	t	df	p
8. ด้านความไม่เบียดเบียน	ปริญญาตรี	47	4.13	1.03	-3.148	136	.002**
	สูงกว่า	91	4.56	.58			
	รวม	138					
9. ด้านความอดทน	ปริญญาตรี	47	4.00	.96	-2.765	136	.006**
	สูงกว่า	91	4.38	.66			
	รวม	138					
10. ด้านความไม่คลาด จากธรรม	ปริญญาตรี	47	3.94	1.05	-3.313	136	.001**
	สูงกว่า	91	4.43	.69			
	รวม	138					
ภาพรวม	ปริญญาตรี	47	3.94	.94	-3.024	136	.003**
	สูงกว่า	91	4.35	.66			
	รวม	138					

* $p \leq .05$, ** $p \leq .01$

จากตาราง 18 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านศีล และด้านความไม่โกรธแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านทาน ด้านความเพียร ด้านความไม่เบียดเบียน ด้านความอดทน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในด้าน การบริจาค ด้านความซื่อตรง ด้านความอ่อนโยน ด้านความไม่คลาดจากธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 19 การวิเคราะห์ความแปรปรวนการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารศึกษา

รายการ		SS	df	MS	F	p
1 ด้านทาน	ระหว่างกลุ่ม	.917	2	.458	.834	.437
	ภายในกลุ่ม	74.250	135	.550		
	รวม	75.167	137			
2 ด้านศีล	ระหว่างกลุ่ม	.605	2	.303	.562	.571
	ภายในกลุ่ม	72.699	135	.539		
	รวม	73.304	137			
3. ด้านการบริจาค	ระหว่างกลุ่ม	.957	2	.478	.758	.471
	ภายในกลุ่ม	85.167	135	.631		
	รวม	86.123	137			
4. ด้านความซื่อตรง	ระหว่างกลุ่ม	2.589	2	1.294	1.845	.162
	ภายในกลุ่ม	94.687	135	.701		
	รวม	97.275	137			
5. ด้านความอ่อนโยน	ระหว่างกลุ่ม	1.945	2	.973	1.646	.197
	ภายในกลุ่ม	79.772	135	.591		
	รวม	81.717	137			
6. ด้านความเพียร	ระหว่างกลุ่ม	.736	2	.368	.477	.622
	ภายในกลุ่ม	104.170	135	.772		
	รวม	104.906	137			
7. ด้านความไม่โกรธ	ระหว่างกลุ่ม	2.114	2	1.057	1.918	.151
	ภายในกลุ่ม	74.379	135	.551		
	รวม	76.493	137			
8. ด้านความไม่เบียดเบียน	ระหว่างกลุ่ม	.542	2	.271	.431	.651
	ภายในกลุ่ม	84.914	135	.629		
	รวม	85.457	137			

ตาราง 19 (ต่อ)

รายการ		SS	df	MS	F	p
9. ด้านความอดทน	ระหว่างกลุ่ม	.923	2	.462	.731	.483
	ภายในกลุ่ม	85.200	135	.631		
	รวม	86.123	137			
10. ด้านความไม่คลาด จากธรรม	ระหว่างกลุ่ม	.230	2	.115	.154	.857
	ภายในกลุ่ม	100.379	135	.744		
	รวม	100.609	137			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	1.216	2	.608	.981	.378
	ภายในกลุ่ม	83.690	135	.620		
	รวม	84.906	137			

จากตาราง 19 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารต่างกันมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 20 การวิเคราะห์ความแปรปรวนการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

รายการ		SS	df	MS	F	p
1. ด้านทาน	ระหว่างกลุ่ม	3.315	2	1.658	3.114	.048*
	ภายในกลุ่ม	71.852	135	.532		
	รวม	75.167	137			
2. ด้านศีล	ระหว่างกลุ่ม	1.483	2	.741	1.394	.252
	ภายในกลุ่ม	71.821	135	.532		
	รวม	73.304	137			

ตาราง 20 (ต่อ)

รายการ		SS	df	MS	F	p
3. ด้านการบริจาด	ระหว่างกลุ่ม	.592	2	.296	.467	.628
	ภายในกลุ่ม	85.531	135	.634		
	รวม	86.123	137			
4. ด้านความซื่อตรง	ระหว่างกลุ่ม	4.198	2	2.099	3.044	.051
	ภายในกลุ่ม	93.077	135	.689		
	รวม	97.275	137			
5. ด้านความอ่อนโยน	ระหว่างกลุ่ม	3.851	2	1.925	3.338	.038*
	ภายในกลุ่ม	77.867	135	.577		
	รวม	81.717	137			
6. ด้านความเพียร	ระหว่างกลุ่ม	5.706	2	2.853	3.882	.023*
	ภายในกลุ่ม	99.200	135	.735		
	รวม	104.906	137			
7. ด้านความไม่โกรธ	ระหว่างกลุ่ม	1.228	2	.614	1.101	.336
	ภายในกลุ่ม	75.265	135	.558		
	รวม	76.493	137			
8. ด้านความไม่เบียดเบียน	ระหว่างกลุ่ม	2.943	2	1.472	2.408	.094
	ภายในกลุ่ม	82.513	135	.611		
	รวม	85.457	137			
9. ด้านความอดทน	ระหว่างกลุ่ม	2.904	2	1.452	2.355	.099
	ภายในกลุ่ม	83.220	135	.616		
	รวม	86.123	137			
10. ด้านความไม่คลาด จากธรรม	ระหว่างกลุ่ม	3.662	2	1.831	2.550	.082
	ภายในกลุ่ม	96.947	135	.718		
	รวม	100.609	137			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	4.203	2	2.101	3.515	.032*
	ภายในกลุ่ม	80.703	135	.598		
	รวม	84.906	137			

* $p \leq .05$

จากตาราง 20 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทาน ด้านความอ่อนโยนและด้านความเพียร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในด้านศีล ด้านการบริจาคน ด้านความซื่อตรง ด้านความไม่โกรธ ด้านความไม่เบียดเบียน ด้านความอดทนและด้านความไม่คลาดจากธรรมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพบว่าความแตกต่าง จึงทำการทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ่ ดังตาราง 21-23

ตาราง 21 การทดสอบความแตกต่างรายคู่การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านทาน

ขนาดของโรงเรียน		ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
	\bar{X}	4.01	4.29	4.39
ขนาดเล็ก		-	.012*	.157
ขนาดกลาง			-	.894
ขนาดใหญ่				-

* $p \leq .05$

จากตาราง 21 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดเล็ก มีทัศนคติต่อผู้บริหารสถานศึกษา ด้านทาน แตกต่างจากผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 22 การทดสอบความแตกต่างรายคู่การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความอ่อนโยน

ขนาดของโรงเรียน		ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
	\bar{X}	4.03	4.35	4.39
ขนาดเล็ก		-	.037*	.205
ขนาดกลาง			-	.985
ขนาดใหญ่				-

* $p \leq .05$

จากตาราง 22 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง มีทัศนคติต่อผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความอ่อนโยน แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ตาราง 23 การทดสอบความแตกต่างรายคู่การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเพียร

ขนาดของโรงเรียน	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่
\bar{X}	4.03	4.31	4.61
ขนาดเล็ก	-	.202	.040*
ขนาดกลาง		-	.541
ขนาดใหญ่			-

* $p \leq .05$

จากตาราง 23 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดเล็ก มีทัศนคติต่อผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเพียร แตกต่างจากผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ดังตาราง 24

ตาราง 24 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน

รายการ	สถานภาพ	N	\bar{X}	S.D.	t	df	p
1. ด้านทาน	ผู้บริหาร	138	4.17	.74	.275	332	.783
	ครูผู้สอน	196	4.14	.80			
	รวม	334					

ตาราง 24 (ต่อ)

รายการ	สถานภาพ	N	\bar{X}	S.D.	t	df	p
2 ด้านศีล	ผู้บริหาร	138	4.35	.73	.417	332	.677
	ครูผู้สอน	196	4.31	.83			
	รวม	334					
3 ด้านการบริจาคน	ผู้บริหาร	138	4.25	.79	.836	332	.404
	ครูผู้สอน	196	4.18	.82			
	รวม	334					
4 ด้านความซื่อตรง	ผู้บริหาร	138	4.41	.84	1.053	332	.293
	ครูผู้สอน	196	4.31	.86			
	รวม	334					
5 ด้านความอ่อนโยน	ผู้บริหาร	138	4.20	.77	.843	332	.400
	ครูผู้สอน	196	4.12	.79			
	รวม	334					
6 ด้านความเพียร	ผู้บริหาร	138	4.21	.88	.428	332	.669
	ครูผู้สอน	196	4.17	.88			
	รวม	334					
7 ด้านความไม่โกรธ	ผู้บริหาร	138	4.16	.75	.015	332	.988
	ครูผู้สอน	196	4.16	.77			
	รวม	334					
8 ด้านความไม่เบียดเบียน	ผู้บริหาร	138	4.41	.79	1.322	332	.187
	ครูผู้สอน	196	4.29	.86			
	รวม	334					
9 ด้านความอดทน	ผู้บริหาร	138	4.25	.79	-.074	332	.941
	ครูผู้สอน	196	4.26	.81			
	รวม	334					
10. ด้านความไม่คลาดจาก ธรรม	ผู้บริหาร	138	4.26	.86	-.211	332	.833
	ครูผู้สอน	196	4.28	.83			
	รวม	334					

ตาราง 24 (ต่อ)

รายการ	สถานภาพ	N	\bar{X}	S.D.	t	df	p
ภาพรวม	ผู้บริหาร	138	4.21	.79	-.219	332	.827
	ครูผู้สอน	196	4.23	.81			
	รวม	334					

จากตาราง 24 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีทรรคนะต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ในภาพรวมและด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 5

สรุปผล การอภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตาม
บรรณานุกรมของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี
สามารถสรุปผลโดยมีหัวข้อดังนี้

1. ความมุ่งหมายในการวิจัย
2. สมมติฐานการวิจัย
3. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. สรุปผลการวิจัย
8. อภิปรายผล
9. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ตามบรรณานุกรมของครูผู้สอน จำแนกตามเพศ วุฒิ
การศึกษา อายุราชการ และขนาดโรงเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ตามบรรณานุกรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตาม
วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และขนาดโรงเรียน
4. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ตามบรรณานุกรมของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน

สมมติฐานการวิจัย

1. การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามบรรณานุกรมของ
ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา อายุราชการ
และขนาดของโรงเรียน มีความแตกต่างกัน

2. การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และขนาดของโรงเรียน มีความแตกต่างกัน

3. การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี มีความแตกต่างกัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ปีการศึกษา 2549 จำนวน 2,028 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 138 คน ครูผู้สอน 1,890 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี, 2549, หน้า 51 - 57)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่แน่นอน (finite population) ผู้วิจัยจึงเลือกใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane) โดยการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 334 คน และดำเนินการสุ่มเป็นชั้นภูมิ โดยใช้กลุ่มผู้บริหารทั้งหมด จำนวน 138 คน หลังจากนั้นสุ่มครูผู้สอน จำนวน 196 คน คำนวณหาสัดส่วนโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ที่คำนวณได้มา คำนวณหาความพอดีของกลุ่มตัวอย่าง จากโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด โดยใช้สูตรการคำนวณ การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของขนาดประชากร (proportional allocation) หลังจากนั้นทำการสุ่มอย่างง่ายในแต่ละกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ในด้านเพศ วุฒิการศึกษา อายุราชการของครูผู้สอน ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาและขนาดโรงเรียน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการ ของผู้บริหารสถานศึกษา คือ ทาน ศีล การบริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทน และความไม่คลาดจากธรรม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจาก คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี

2. จัดส่งแบบสอบถามใส่ซองพร้อมด้วยหนังสือขอความร่วมมือจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ไปยังกลุ่มตัวอย่างเพื่อช่วยส่งและรับแบบสอบถามคืนในระยะเวลาที่กำหนด แบบสอบถามบางส่วนผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งและรับคืนด้วยตนเอง

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบและตรวจหาความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดลำดับการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การจัดกระทำกับข้อมูล

1.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ในการตอบ

1.2 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ และนำไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

2. การวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกเป็น 2 ตอน ดังมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่อง เพศ วุฒิการศึกษา อายุราชการ ประสบการณ์ในการงานด้านตำแหน่งผู้บริหารและขนาดของโรงเรียน ค่าความถี่และร้อยละ นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) วิเคราะห์ข้อมูลการปฏิบัติด้านการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ยรายข้อ รายด้านทุกด้าน โดยใช้เกณฑ์ประเมินค่าเฉลี่ย ดังนี้ (สิน พันธุ์พินิจ, 2547, หน้า 155)

4.51-5.00	การปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51-4.50	การปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมาก
2.51-3.50	การปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับปานกลาง
1.51-2.50	การปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับน้อย
1.00-1.50	การปฏิบัติด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์สถิติเชิงอ้างอิง ใช้สถิติทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตามหลักกรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน แบบทิศทางเดียว (one – way analysis of variance : one – way ANOVA) ถ้าการแจกแจงของประชากรในแต่ละกลุ่มเป็นแบบปกติหรือเข้าใกล้ปกติ และความแปรปรวนในแต่ละกลุ่มเท่ากัน จะใช้สถิติทดสอบเอฟ (F - test) ในการทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติ ถ้าพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติของประชากรอย่างน้อย 1 คู่ มีค่าแตกต่างกัน และใช้สถิติทดสอบว่าคู่ใดแตกต่างกัน โดยใช้วิธีเปรียบเทียบพหุคูณ (multiple comparisons or contrast) เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe's test) แต่ถ้าไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการทดสอบเอฟ (F - test) จะใช้สถิติทดสอบแบบนอนพาราเมตริก (nonparametric) ทดสอบเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติของประชากรแต่ละกลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตามหลักกรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 32.70 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.90 ครูผู้สอนปฏิบัติงานมานานมากกว่า 20 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.70 และผู้บริหารสถานศึกษามีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งมากกว่า 10 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.30 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.60

2. ระดับการปฏิบัติตามหลักกรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี

2.1 ด้านทาน พบว่า ผู้บริหารมีทรรศนะต่อการปฏิบัติตามหลักกรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการของการปฏิบัติตามหลักกรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ แนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องการความช่วยเหลือด้วยความจริงใจ รองลงมาคือ ส่งเสริมและพัฒนาเพื่อนร่วมงานให้มีความรู้และความสามารถ ให้โอกาสเพื่อการพัฒนาตัวครูด้วยการส่งเสริม และยกย่องให้เกียรติและให้กำลังใจเพื่อนร่วมงานปกครองและทำงานเพื่อมุ่ง "ให้" มากกว่า "รับ" ส่วนทรรศนะของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการของการปฏิบัติตามหลักกรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ส่งเสริมและพัฒนาเพื่อนร่วมงานให้มีความรู้และความสามารถ ให้โอกาสเพื่อการ

พัฒนาตัวครูด้วยการส่งเสริม รองลงมาคือ แนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องการความช่วยเหลือด้วยความจริงใจ และยกย่องให้เกียรติและให้กำลังใจเพื่อนร่วมงานปกครองและทำงานเพื่อมุ่ง "ให้" มากกว่า "รับ"

2.2 ด้านศีล พบว่า ผู้บริหารมีทรศนะต่อ การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับศีลทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ไม่เบียดบังทรัพย์สินส่วนรวมหรือราชการไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน รองลงมาคือ ไม่เสพสิ่งเสพติดที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และพูดจาน่าเชื่อถือและสุภาพ ส่วนทรศนะของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ไม่เสพสิ่งเสพติดที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ รองลงมาคือ ไม่เบียดบังทรัพย์สินส่วนรวมหรือราชการไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตน และไม่ประพฤตินิสิตทางกายและวาจา

2.3 ด้านการบริจาค พบว่า ผู้บริหารมีทรศนะต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ รองลงมาคือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละและไม่เห็นแก่ได้ และบริจาคทรัพย์เพื่อทำประโยชน์แก่สาธารณะตามความจำเป็น ส่วนทรศนะของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ รองลงมาคือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละและไม่เห็นแก่ได้ และบริจาคทรัพย์เพื่อทำประโยชน์แก่สาธารณะตามความจำเป็น

2.4 ด้านความซื่อตรง พบว่า ผู้บริหารมีทรศนะต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต รองลงมาคือ ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ และ มีความยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรม ส่วนทรศนะของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต รองลงมาคือ ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ และ มีความยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรม

2.5 ด้านความอ่อนโยน พบว่า ผู้บริหารมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ วางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติและบุคลิกภาพ รองลงมาคือ สุภาพอ่อนโยนและนอบน้อมต่อมตน และ รับผิดชอบต่อความคิดเห็นของบุคคลอื่น ส่วนทัศนคติของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ใช้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ในการปฏิบัติงาน รองลงมาคือ วางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องความประพฤติและบุคลิกภาพ และสุภาพอ่อนโยนและนอบน้อมต่อมตน

2.6 ด้านความเพียร พบว่า ผู้บริหารมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ มีความกระตือรือร้นในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย รองลงมาคือ หาทางแก้ปัญหาอุปสรรคให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และชวนช่วยหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ส่วนทัศนคติของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ มีความตั้งมั่นที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จ รองลงมาคือ ชยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ และชวนช่วยหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

2.7 ด้านความไม่โกรธ พบว่า ผู้บริหารมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ไม่ใช้วิธีการรุนแรงในการแก้ปัญหา รองลงมาคือ ใช้สติยับยั้งความขุ่นเคืองใจไว้ได้ และไม่เกรี้ยวกราดกล่าวคำหยาบคายไม่สุภาพ ส่วนทัศนคติของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ไม่เกรี้ยวกราดกล่าวคำหยาบคายไม่สุภาพ รองลงมาคือ ไม่ใช้วิธีการรุนแรงในการแก้ปัญหา และ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นด้วยความโกรธ

2.8 ด้านความไม่เบียดเบียน พบว่า ผู้บริหารมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละ

รายการของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ แสดงความยินดี เมื่อผู้อื่นได้ติงหรือร้องมาคือ ไม่ใช่อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์ และไม่ใช้การลงโทษที่ไม่เป็นธรรม หรือมีอคติ ส่วนทรศนะของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ แสดงความยินดี เมื่อผู้อื่นได้ติงหรือร้องมาคือ ไม่ใช่อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์ และมีความเมตตากรุณา ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ช่วยเหลือบุคคลอื่นโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

2.9 ด้านความอดทน พบว่า ผู้บริหารมีทรศนะต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ มีความตั้งมั่นที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ ร่องลงมาคือ ปฏิบัติตามระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์ของทางราชการ และมีความอดทนต่อความโลภ ความโกรธ ความหลง ส่วนทรศนะของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ปฏิบัติตามระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์ของทางราชการ ร่องลงมาคือ มีความตั้งมั่นที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ และมีความอดทนต่อความโลภ ความโกรธ ความหลง

2.10 ด้านความไม่คลาดธรรม พบว่า ผู้บริหารมีทรศนะของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ให้ความดี ความชอบและลงโทษแก่ผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความเป็นธรรม ร่องลงมาคือยึดมั่นในความยุติธรรมเที่ยงตรงในการปฏิบัติหน้าที่ และยึดมั่นในแบบแผนหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตย ส่วนทรศนะของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละรายการของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ยึดมั่นในแบบแผนหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตย ร่องลงมาคือ ประพฤติตนตามจารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม และกล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง ตามวินัยและทำนองคลองธรรม

2.11 ในภาพรวม พบว่า การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม ตามทรศนะของผู้บริหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านความไม่เบียดเบียน และด้าน

ความซื่อตรง รองลงมาคือ ด้านศีล และด้านความไม่คลาดจากธรรม ส่วนการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยรายการที่มีการปฏิบัติสูง 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านศีล และด้านความซื่อตรง รองลงมาคือ ด้านความไม่เบียดเบียน และ ด้านความไม่คลาดจากธรรม

3. การทดสอบสมมติฐาน

3.1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนที่มีเพศ วุฒิการศึกษา อายุ ราชการ ขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติหน้าที่ต่างกันมีทรรศนะต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูผู้สอนที่มีเพศต่างกันมีทรรศนะต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านความเพียรแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีทรรศนะต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทาน ด้านการบริจาค ด้านความซื่อตรง ด้านความอ่อนโยน ด้านความเพียร ด้านความไม่เบียดเบียน ด้านความอดทน และด้านความไม่คลาดจากธรรม แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 ส่วนด้านศีล และด้านความไม่โกรธ แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารต่างกันมีทรรศนะต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีทรรศนะต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทาน ด้านความอ่อนโยนและด้านความเพียร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนในด้านศีล ด้านการบริจาค ด้านความซื่อตรง ด้านความไม่โกรธ ด้านความไม่เบียดเบียน ด้านความอดทน และด้านความไม่คลาดจากธรรมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาสิงห์บุรี พบว่า ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษามีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านไม่พบความแตกต่าง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี พบประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ทัศนคติของผู้บริหารและครูผู้สอนเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการ ในด้าน ความซื่อตรงสูงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับธีรวัฒน์ กิจจารักษ์ (2542, หน้า 206) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารมีหน้าที่ต้องผูกและประสานสัมพันธ์กับคนอื่นและสังคมมากมาย ผู้บริหารจะต้องซื่อสัตย์สุจริตต่อทั้งผู้ใหญ่ เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งเรียกว่า ซื่อตรงต่อบุคคล การตรงต่อเวลาในการประกอบภารกิจ ถือเป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่งของผู้บริหาร ผู้บริหารต้องซื่อสัตย์สุจริตและจริงจังต่อตำแหน่งหน้าที่ของตน ไม่ปล่อยปละละเลยหน้าที่ให้เสียหาย ถือว่างานในหน้าที่สำคัญที่สุดเรียกว่า ผู้บริหารซื่อตรง ต่อหน้าที่ ผู้บริหารต้องซื่อสัตย์สุจริตต่ออุดมการณ์ของตนเอง ยึดถืออุดมการณ์สำคัญกว่าบุคคล เรียกว่า ผู้บริหารซื่อสัตย์ต่อตนเอง และผู้บริหารจะต้องยึดมั่นถือมั่นในหลักคุณธรรม เคารพศรัทธาและซื่อสัตย์สุจริตใจต่อคุณธรรมและขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี บูชาความถูกต้องชอบธรรมเหนือสิ่งอื่นใดเรียกว่า ซื่อตรงต่อธรรมะ

1.1 ด้านทาน พบว่าในภาพรวมผู้บริหารและครูผู้สอนมีทัศนคติว่าผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมด้านทานในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายการพบว่าทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนมีทัศนคติว่าผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมในระดับมากทุกรายการ แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านทาน สูง ซึ่งสอดคล้องกับ ผกา สัตยธรรม (2544, หน้า 34) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติด้านทานไว้ว่า เป็นการเอาใจใส่อำนวยความสะดวก จัดสรรความสงเคราะห์ อนุเคราะห์ ให้ประชากรราษฎรได้รับประโยชน์สุข ความสะดวกปลอดภัย ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เดือดร้อนประสบทุกข์ ให้การสนับสนุนแก่คนทำความดี

1.2 ด้านศีล พบว่าในภาพรวม ผู้บริหารและครูผู้สอนมีทัศนคติว่าผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมด้านศีลในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายการพบว่าทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนมีทัศนคติว่าผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมในระดับมากทุกรายการ แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านศีลสูง ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาพร พิตาลบุตร (2548, หน้า 211) ได้กล่าวถึงการปฏิบัติด้านศีลไว้ว่า ได้แก่การสำรวม

กิริยา มารยาท วาจาให้เรียบร้อย ประกอบกายสุจริตและยุดิธรรม รักษาเกียรติคุณ ของตนให้ มั่นคง วางตนให้เป็นที่เคารพนับถือของผู้ได้บังคับบัญชาและประชาราษฎร

1.3 ด้านการบริจาค พบว่าในภาพรวมผู้บริหารและครูผู้สอนมีทรรศนะว่าผู้บริหาร สถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมด้านการบริจาคในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่าทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนมีทรรศนะว่าผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมในระดับ มากทุกรายการ แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านการบริจาคสูง ซึ่ง สอดคล้องกับ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2549, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวถึงหลักธรรมด้านการบริจาคว่าเป็นการเสียสละ ผู้ปกครองย่อมต้อง เป็นคนเสียสละ หากไม่มีคุณธรรมข้อนี้ก็เป็นผู้ปกครองที่ดีไม่ได้ เป็นผู้นำที่ดีไม่ได้เพราะจะ กลายเป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่เพื่อกอบโกยประโยชน์สุขส่วนตนอย่างเดียว กล่าวสั้นๆ ได้ว่า ผู้ปกครองจะต้องพร้อมที่จะเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของคนในปกครองของตนหรือเพื่อ ประเทศชาติของตน

1.4 ด้านความซื่อตรง พบว่าในภาพรวมผู้บริหารและครูผู้สอนมีทรรศนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความซื่อตรงในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็น รายการพบว่าทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนมีทรรศนะว่าผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมใน ระดับมากทุกรายการ แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความซื่อตรง สูง ซึ่งสอดคล้องกับ พระเทพบัณฑิต (2543, หน้า 28) ได้กล่าวถึงความซื่อตรงไว้ว่า ปฏิบัติ หน้าที่ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตมีมารยาท มีความจริงใจ

1.5 ด้านความอ่อนโยน พบว่าในภาพรวมผู้บริหารและครูผู้สอนมีทรรศนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความอ่อนโยนในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็น รายการพบว่าทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนมีทรรศนะว่าผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมใน ระดับมากทุกรายการ แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความ อ่อนโยนสูง ซึ่งสอดคล้องกับ สมหวัง วิทยานิพนธ์ (2549) ได้กล่าวว่าความอ่อนโยนมีทั้ง อ่อนโยนภายนอกต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ติดต่อด้วย และอ่อนโยนภายในกับจิตใจของตนเอง นัก บริหารที่ดีควรเป็นผู้ต่อมตน ไม่ถือตัวตน ไม่อวดดีถือดี ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์หรือกิเลส ของตน มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ มีอัธยาศัยอ่อนโยนมีเมตตาต่อผู้น้อยอยู่เสมอ มีการปฏิสันถาร ต้อนรับต่อผู้น้อยและผู้มาเยือน ทำให้เป็นคนมีเสน่ห์

1.6 ด้านความเพียร พบว่าในภาพรวมผู้บริหารและครูผู้สอนมีทรรศนะว่าผู้บริหาร สถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความเพียรในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่าทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนมีทรรศนะว่าผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมในระดับ มากทุกรายการ แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความเพียรสูง ซึ่ง สอดคล้องกับ พระภควานวิสุทธิคุณ (เสริมชัย ชยมงคล) (2549) ได้กล่าวถึงความเพียรว่าเป็น คุณธรรมเครื่องเผาผลาญกิเลสได้แก่ การประกอบความเพียร ขันติ ความอดกลั้นต่อความ

ยากลำบาก ศิลการสำรวมระวังกายและวาจาให้สงบเรียบร้อยดีไม่มีโทษ ชุตงค์ข้อปฏิบัติเข้มงวด เป็นเครื่องกำจัดกิเลส อินทรีย์สังวร สำรวมอินทรีย์ คือสำรวมระวังตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจที่เมื่อมี รูป เสียง กลิ่น รสและสิ่งสัมผัสทางกายมากระทบก็หลงสยบในอารมณ์ที่น่ารักและไม่หลงเคียดแค้นชิงชังในอารมณ์ที่ไม่น่ารัก หิริความละอายต่อบาปอกุศล โอตตัปปะ ความกลัวต่อบาปอกุศล

1.7 ด้านความไม่โกรธ พบว่าในภาพรวมผู้บริหารและครูผู้สอนมีทรรศนะว่าผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความไม่โกรธในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายการพบว่าทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนมีทรรศนะว่าผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมในระดับมากทุกรายการ แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความไม่โกรธสูง ซึ่งสอดคล้องกับ ชีวรัตน์ กิจจาร์ักษ์ (2542, หน้า 207) กล่าวว่า การไม่โกรธหมายถึงกริยาที่ไม่แสดงความโกรธให้ปรากฏตลอดถึงการไม่มุ่งร้ายผู้อื่น แม้จะต้องลงโทษผู้ทำผิดก็ตาม เหตุผล ไม่ทำด้วยอำนาจความโกรธ ผู้บริหารจำเป็นจะต้องมีคุณธรรมข้อนี้เพราะต้องปกครองบังคับบัญชาคนเป็นจำนวนมาก ย่อมมีกระทบกระทั่งกันบ้าง ต้องรักษาใจข่มใจไว้ไม่โกรธ เมื่อโกรธขึ้นในใจก็ระงับไว้ไม่แสดงออกมาให้ปรากฏ ไม่ปฏิบัติลุอำนาจแห่งความโกรธ ความไม่โกรธจะมีได้ก็เพราะมีเมตตาหวังความสุขความเจริญแก่ตน และต่อกันและกัน แต่เมื่อแสดงความโกรธออกมาให้ปรากฏ ก็แสดงว่าตนเองลุอำนาจของความโกรธ ฉะนั้นผู้บริหารจะต้องไม่แสดงความโกรธ ไม่แสดงความเกรี้ยวกราด มีเมตตาธรรมประจำใจ รู้จักใช้สติยับยั้งระงับความขุ่นเคืองไว้ ดังสุภาวดีที่ว่า “พึงชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ”

1.8 ด้านความไม่เบียดเบียน พบว่าในภาพรวมผู้บริหารและครูผู้สอนมีทรรศนะว่าผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความไม่เบียดเบียนในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายการพบว่าทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนมีทรรศนะว่าผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมในระดับมากทุกรายการ แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความไม่เบียดเบียนสูง ซึ่งสอดคล้องกับ ฉลวย มงคล (2549) ได้กล่าวว่าความไม่เบียดเบียนคือ ไม่บีบบังคับกดขี่ข่มเหงใครให้เดือดร้อน ไม่หลงระเริงในอำนาจ ไม่หาเหตุกลั่นแกล้งหรือใช้อำนาจหน้าที่ขู่เข็ญบังคับใคร มีจิตกรุณาแก่คนทั่วไป

1.9 ด้านความอดทน พบว่าในภาพรวมผู้บริหารและครูผู้สอนมีทรรศนะว่าผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความอดทนในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายการพบว่าทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนมีทรรศนะว่าผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมในระดับมากทุกรายการ แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความอดทนสูง ซึ่งสอดคล้องกับ สมหวัง วิทยปัญญาพันธ์ (2549) ได้กล่าวว่า ความอดทนหมายถึงการรอได้ คอยได้ ความสมควรหรือพร้อมแล้วที่จะได้รับ การเป็นผู้บริหารจำเป็นต้องมีความอดทนมาก ยิ่งลูกน้องมากก็ยิ่งต้องอดทนมาก อย่าโยนความอดทนไปให้ลูกน้อง และยกตัวอย่างสิ่งที่จะต้องอดทนมีดังนี้ อดทนต่อความยากลำบากด้วยโรคภัยไข้เจ็บ อดทนต่อความตรากตรำเหน็ดเหนื่อย ในการทำงานในการประกอบอาชีพ อดทนต่อความเจ็บใจเพราะถูกสบประมาท นินทา

ค่าทอในการที่จะเป็นอยู่ในสังคมโลกปัจจุบัน ความอดทนสูงสุดคืออดทนต่อการบีบคั้นของกิเลส อดทนต่อผลกระทบหรือโทษทัณฑ์ที่ต้องได้รับเพราะตนเองกระทำก็ต้องรับผลเร็วใช้กรรมนั้นๆ ตามกฎการเวียนว่ายอยู่เป็นวัฏฏสงสาร อดทนต่อการรักษาศรัทธาในความดีให้ยังคงอยู่ ไม่ห่อถอยไม่ยกเลิกความดี

1.10 ด้านความไม่คลาดจากธรรม พบว่าในภาพรวมผู้บริหารและครูผู้สอนมีทรรศนะว่าผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความไม่คลาดจากธรรมในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายการพบว่าทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนมีทรรศนะว่าผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมในระดับมากทุกรายการ แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติตามหลักธรรมด้านความไม่คลาดจากธรรมสูง ซึ่งสอดคล้องกับ พระภาวนาวิสุทธิคุณ (เสริมชัยขยมงคลโล) (2549) ได้กล่าวว่า ความไม่คลาดจากธรรม คือ 1) เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติอยู่แต่ในแนวทางที่ดีที่ชอบ ที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ที่ถูกคิดตามกฎหมาย ตามระเบียบ กฎ ข้อบังคับ นโยบายและแบบแผนในการบริหารการปกครองบ้านเมือง ตลอดจนประเพณีอันดีงามของสังคม ประเทศชาติ 2) ความเป็นผู้คงที่ ถือมั่นอยู่ในธรรมหมายความถึงแม้จะต้องประสบกับอารมณ์ที่น่ายินดีหรืออารมณ์ที่ไม่น่ายินดีจากกระแสสังคมและสิ่งแวดล้อมหรือโลก กระทำต่างๆก็ไม่หวั่นไหวคลอนแคลนไปตามกระแสโลก และ 3) ปัญญารอบรู้สภาวะธรรมและอริยสัจธรรมตามที่เป็นอย่างจริง หมายถึงรอบรู้ของสังขารอันเป็นธรรมชาติที่ประกอบด้วยปัจจัยปรุงแต่งที่มีชีวิตวิญญาณครองและที่ไม่มีชีวิตครอง ย่อมต้องเสื่อมสลาย แดกดับ หมดสภาพเดิมของมันไปด้วยกันหมดทั้งสิ้น

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยทรรศนะของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน ต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี

2.1 จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีทรรศนะต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานแต่สอดคล้องกับ สมพร สอนสนาม (2543, บทคัดย่อ) ซึ่งได้ทำการศึกษาพฤติกรรมคุณธรรม-จริยธรรมของครู-อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนเห็นว่า ครู-อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด มีพฤติกรรมคุณธรรม-จริยธรรม โดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.2 จำแนกตามเพศ พบว่า ครูผู้สอนที่มีเพศต่างกันมีทรรศนะต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานแต่สอดคล้องกับ สงกรานต์ เนินหาด (2547, บทคัดย่อ) ซึ่งทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนในทัศนะของครูโรงเรียน

ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม พบว่า พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของครูชายและครูหญิงทั้งโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันทุกด้าน

2.3 จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานแต่สอดคล้องกับนพพล สุรนักครินทร์ (2547, หน้า 91) ได้ทำการศึกษาเรื่องการนำหลักธรรมมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมมาภิบาลมาปรับใช้ใน อบต. ไม่แตกต่างกันและโกสิน พูลวัน (2545, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครูเทศบาลในเขตการศึกษา 10 พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูเทศบาลที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

2.4 จำแนกตามอายุราชการของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนที่มีอายุราชการต่างกันมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานแต่สอดคล้องกับสงกรานต์ เนินหาด (2547, บทคัดย่อ) ซึ่งทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนในทัศนะของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม พบว่า พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียน ในทัศนะของครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี 10-20 ปี และ 21 ปี ขึ้นไป ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

2.5 จำแนกตามประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานแต่สอดคล้องกับโกสิน พูลวัน (2545, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครูเทศบาลในเขตการศึกษา 10 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูเทศบาลที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกันมีทัศนคติต่อแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

2.6 จำแนกตามขนาดโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน พบว่า ครูผู้สอนที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานแต่สอดคล้องกับ เสนาะ หนูน้ำ (2548, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องทัศนคติของครูผู้สอนที่มีต่อทักษะที่จำเป็นในการบริหารของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษา

จังหวัดชัยนาท พบว่า ครูผู้สอนที่สอนอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อทักษะที่จำเป็นในการบริหารของผู้บริหารไม่แตกต่างกัน และโกสิน พูลวัน (2545, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามทัศนคติของผู้บริหารและครูเทศบาลในเขตการศึกษา 10 พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูเทศบาลที่ปฏิบัติในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีทัศนคติต่อแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทาน ด้านความอ่อนโยนและด้านความเพียร แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานและสอดคล้องกับบทผล สุรนัคครินทร์ (2547, หน้า 101) ได้ทำการศึกษาเรื่องการนำหลักธรรมมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามที่เสนอของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขต อบต.ที่มีขนาดต่างกันมีทัศนคติต่อการนำหลักธรรมมาภิบาลมาปรับใช้ใน อบต. แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทั่วไป และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการวิจัยสรุปได้ว่า การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ได้แก่ ด้านทาน ศีล การบริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทนและความไม่คลาดจากธรรมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะ ดังนี้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ควรศึกษาคุณธรรมจริยธรรม 10 ประการ ทั้ง 10 ประการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจหากขาดคุณธรรมข้อใด ควรพัฒนาและปรับปรุงตนเองให้มีคุณธรรมจริยธรรมดังกล่าวมากขึ้นจะส่งผลให้การทำงานร่วมกับผู้อื่นและการบริหารงานของสถานศึกษาประสบผลสำเร็จเป็นยอมรับของผู้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไป

1.2 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องข้องในการพิจารณาสรรหา แต่งตั้งหรือคัดเลือกบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งผู้บริหาร ควรให้ความสนใจในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำมาประกอบการกำหนดคุณลักษณะและใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจพิจารณาสรรหา แต่งตั้งหรือคัดเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งในโอกาสต่อไป

1.3 สำหรับผู้ที่ได้รับการพิจารณาให้มาดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในโอกาสต่อไปควรได้รับการพัฒนาอบรมในเรื่อง คุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรม 10 ประการ เพื่อให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษา สอดคล้องกับสภาพการบริหารงานในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างออกไป คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นบุคคลภายนอก

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติหลักธรรม 10 ประการ ของครูผู้สอน ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บรรณานุกรม

- กาญจนา นาคสกุล. (2549, พฤศจิกายน 19). ทศพิธราชธรรม. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: [www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=417 – 126k.](http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=417-126k)
- โกสิน พูลวัน. (2545) แบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตามทฤษฎีของผู้บริหารและครูเทศบาลในเขตการศึกษา 10. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- เขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1, สำนักงาน. (ม.ป.ป.) กฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการของสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. ชลบุรี: ผู้แต่ง.
- เขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี, สำนักงาน. (2549). ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2549. สิงห์บุรี: กลุ่มนโยบายและแผน.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2549). มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545 – 2559). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- คณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักงาน. (2547). ชุดวิชาผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ. กรุงเทพฯ: เอส แอนด์ จี กราฟฟิค.
- คณะกรรมการข้าราชการครู, สำนักงาน. (2541). คู่มือการรักษาระเบียบวินัยข้าราชการครู. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, สำนักงาน. (2547). คู่มือการจัดทำมาตรฐานทางคุณธรรมจริยธรรม. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://transparency.dip.go.th/make.htm> (2549, สิงหาคม 12).
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2549, สิงหาคม 19). อภิปรายสถานการณ์บ้านเมืองปัจจุบัน. ไทยรัฐ, หน้า 16.
- ฉลวย มงคล. (2549, พฤศจิกายน 19). ๘ ผู้ทรงตำรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรม. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : [www.uniserv.buu.ac.th/forum2/post.asp?method=TopicQuote & TOPIC-ID=1531&FORUM ID=6 – 36k.](http://www.uniserv.buu.ac.th/forum2/post.asp?method=TopicQuote & TOPIC-ID=1531&FORUM ID=6-36k)
- เจือจันทร์ จงสดีตอยู่. (2545, กุมภาพันธ์). ความสำคัญของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา. สารสำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 1 (39) ม 4.

- ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์. (2545). จริยศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชินวุธ สุนทรสิมะ. (2533). ความสำเร็จและความสุขของบัณฑิต. กรุงเทพฯ: พรศิวการพิมพ์.
- ทองอินทร์ วงศ์โสธร. (2538). คุณธรรมและจรรยาวิชาชีพของผู้บริหารการศึกษาใน
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ประมวลสาระชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพ
มหาบัณฑิตบริหารการศึกษา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทิตนา แคมมณี. (2546). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การ
ปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: เมธีทีปส์.
- เทพพร มังธานี. (2549, พฤศจิกายน 19). ทาน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:
www.parliament.go.th/moral/temp/mr1 - 14.doc.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2548). คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร. โครงการปริญญาโททางการ
บัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: ชวน
พิมพ์.
- ธีรวัฒน์ กิจจารักษ์. (2542). คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร. เพชรบูรณ์: สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ธีระ รุญเจริญ, ปราชญา กล้าผจญ, และสัมมา รชนีชัย. (2545). การบริหารเพื่อการปฏิรูป
การเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- นิยม ปุราคำ. (2517). ทฤษฎีการสำรวจสถิติจากตัวอย่างและการประยุกต์
กรุงเทพมหานคร: ค.ส.การพิมพ์.
- นิยม สวัสดิ์. (2537, พฤษภาคม). ผู้บริหารคือตัวจักรสำคัญ, การศึกษา กทม. 17 (8), 18.
- นพพล สุรณัฏฐ์. (2547). การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วน
ตำบลตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- บัวพันธ์ แทบทาม. (2549, สิงหาคม 31). นิตกร 6 ว. สัมภาษณ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชู แสงสุข. (2544). ทรรศนะของบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการปฏิบัติจริงตาม
คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2535). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 7).
กรุงเทพฯ: สหมิตรออฟเซต.
- บุญมี แทนแก้ว. (2541). จริยธรรมกับชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.

- บุบผา บุญน้อม. (2547). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหาร ตามการรับรู้ของครูกับคุณธรรมจริยธรรมของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ประกอบ กุลเกื้อ, และสิทธิพร ลิ้มบริบูรณ์. (2545). ชุดฝึกอบรมผู้บริหาร: ประมวลสาระ การบริหารโดยองค์คณะบุคคล. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2535). พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. กรุงเทพฯ: คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2549, สิงหาคม 29). มรรค 8 แห่งการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.nidtep.go.th/emag/research/data/modu/3/kunratamnews.htm> - 57k.
- ปราการ บุตรโยชน์โท. (2538). คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตาม ความคิดเห็นของบุคลากรในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปราณี วิฑูรวาริชย์. (2542). จริยธรรมกับชีวิต. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.
- ผกา สัตยธรรม. (2544). คุณธรรมของครู. กรุงเทพฯ: พลอยเพลท.
- พระเทพบัณฑิต. (2543). ธรรมะสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพฯ: พิมพ์สวย.
- พระเทพเวที. (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2549, พฤศจิกายน 19). ทศพิธราชธรรม [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: www.thavorn.net/mainsala3/datamain3/Pra%20metee.dwt - 10k.
- พระธรรมปิฎก. (ป.อ. ปยุตโต). พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม. กรุงเทพฯ: กองการ พิมพ์ฝ่ายประชาสัมพันธ์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย.
- พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม). (2548) ภาคธรรมะในยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย, กฎแห่งกรรม - ธรรมปฏิบัติ เล่มที่ 19. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ: หอรัตนชัยการพิมพ์.
- _____. (2549). ภาคธรรมะในยุวพุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย, กฎแห่งกรรม - ธรรมปฏิบัติ เล่มที่ 20. กรุงเทพฯ: หอรัตนชัยการพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), และพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2549, พฤศจิกายน 19). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลผล [ออนไลน์]. เข้าถึงได้ จาก: http://www.84000.org/tipitaka/dic/d_item.php?i=326

_____. (2549, พฤศจิกายน 19). **อวิโรธนะ**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

www.thaimisc.com/freewebboard/php/vreply.php?user=dokgaew&topic=1915-22k,

ยุทธ ไถยวรรณ. (2545). **พื้นฐานการวิจัย** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

รัชวัลด์. (2549, พฤศจิกายน 19). **ทศพิธราชธรรม**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

region1.prd.go.th/web/index.php?option=com_content&task=view&id=1638&Itemid=40-36k.

รัฐดาว พิศาลพงศ์. (2546). **การพัฒนาจริยธรรมเริ่มต้นที่เด็กปฐมวัย**. ม.ป.ท. โปรแกรมวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครปฐม.

รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. สำนักงาน. (องค์การมหาชน). (2547). **ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

_____. (2549). **หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่สอง (พ.ศ. 2549 – 2553)** กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

โรม สุรเสน. (2536). **คู่มือการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและศาสนพิธีสำหรับผู้บริหาร**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล.

เลขาธิการคุรุสภา, สำนักงาน. (2542). **รายงานการวิจัยพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

_____. (2549). **สภาครู : จรรยาบรรณของวิชาชีพ**. ในการประชุมสัมมนา เรื่อง สภาครู : จรรยาบรรณของวิชาชีพ วันที่ 22 มิถุนายน 2549. (หน้า 6 – 7) กรุงเทพฯ: กลุ่มควบคุมการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ สำนักมาตรฐานวิชาชีพ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

วศิน อินทสระ. (2549). **พุทธจริยศาสตร์** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ชรรมดา.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2542). **การบริหาร: หลักการทฤษฎีและประเด็นทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธ์.

วิไล ทองแผ่. (2542). **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย**. ลพบุรี: ศูนย์การพิมพ์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี.

ศิริพร พงษ์ศรีโรจน์. (2543). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพฯ: เอดีสัน.

สงกรานต์ เนินหาด. (2547). **พฤติกรรมด้านคุณธรรมของผู้บริหารโรงเรียนในทัศนะของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (เจริญ สุวฑฺฒน). (2549). การพัฒนาข้าราชการด้วยทศพิธราชธรรม. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- สมเดช สีแสง. (2540). คู่มือปฏิบัติราชการและเตรียมสอบผู้บริหารการศึกษา. ชัยนาท: ม.ป.ท.
- _____. (2542). เกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน อำเภอ จังหวัด สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. วารสาร พัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมาย, 6(6) 42.
- _____. (2545). คู่มือปฏิบัติราชการและเตรียมสอบผู้บริหารการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 7). ชัยนาท: ม.ป.ท.
- สมนึก พรเจริญ. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานการ ประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- สมพร เทพสิทธา. (2544). คุณธรรมและจริยธรรมของนักบริหาร. กรุงเทพฯ: สมชายการพิมพ์.
- สมพร สอนสนาม. (2543). การศึกษาพฤติกรรมคุณธรรม-จริยธรรมของครู-อาจารย์ใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมพร สิทธิ. (2537). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานและคุณธรรมของ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมยศ นาวิการ. (2538). การบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- สมหวัง วิทยานิพนธ์. (2549, พฤศจิกายน 19). บริหารตามหลักทศพิธราชธรรม. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: www.budmgt.com/budman/bm01/king10.htm1 - 63k.
- สัญญา ธรรมศักดิ์. (2549). ธรรมะในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. ในธรรมสภา, ธรรม: พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (หน้า 7 – 32). กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- สาโรจน์ กาลศิริศิลป์. (2549, พฤศจิกายน 19 ก). ทศพิธราชธรรม. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.onab.go.th/article/article_40.htm.
- _____. (2549, พฤศจิกายน 19 ข). ทศพิธราชธรรม. ข้อที่ 1 ทาน การให้ [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.onab.go.th/article/article_40.-01htm.
- _____. (2549, พฤศจิกายน 19 ค). ทศพิธราชธรรม. ข้อที่ 3 ปริจาคะ การเสียสละ [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.onab.go.th/article/article_40.-03htm.

- _____ . (2549, พฤศจิกายน 19 ง). ทศพิธราชธรรม. ข้อที่ 4 อาชวะ ความเป็นผู้
ซื่อตรง [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: [http://www.onab.go.th/article/article_40.-
01htm](http://www.onab.go.th/article/article_40.-01htm).
- สิน พันธุ์พินิจ. (2547). เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
สุโขทัยธรรมมาธิราช,มหาวิทยาลัย. (2536). ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติใน
การบริหารการศึกษา หน่วยที่ 5 – 8. นนทบุรี.
- สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, พฤศจิกายน 19). พระจักรวรรดิวัตรของพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: www.dabos.or.th/ro.10.html - 14k.
- สุนีย์ บุญทิม. (2542). การศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษาในช่วงปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ.2539 – 2550) ตามความคาดหวังของ
ผู้บริหารและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 6.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาพร พิศาลบุตร. (2548). จริยธรรมทางธุรกิจ (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- สุรพล พุฒคำ. (2545). ความเป็นผู้นำ. ลพบุรี: สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- สุรัตน์ ดวงชาทม. (2549, สิงหาคม 19). เส้นทางสู่ดวงดาวองค์ประกอบแห่งความสำเร็จ.
[ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก : <http://www.moe.go.th/wijai/achivement.htm>.
- สุวรรณชัย ทองคำ. (2549). รายงานผลโครงการชื่อโครงการพัฒนาคุณภาพการบริหาร
สถานศึกษาตามระบบคุณธรรม. สิงห์บุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี.
- เสนาะ ดิยาวี. (2543). หลักการบริหาร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสนาะ หนูน้ำ. (2548). การศึกษาทัศนคติของครูผู้สอนที่มีต่อทักษะที่จำเป็นในการ
บริหารของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
ชัยนาท. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ไสว มาลาทอง. (2542). คู่มือการศึกษาจริยธรรมสำหรับนิสิต นักศึกษา นักบริหารนัก
ปกครองและประชาชนผู้สนใจทั่วไป. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- อมรา เล็กเริงสินธุ์. (2542). คุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- ออมสิน, ธนาการ. (2550). ปฏิทินปีพุทธศักราช 2550. ม.ป.ท.
- อารี จำปาทอง. (2532). การส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- Doll, R.C. (1986). Curriculum improvement. Boston: Allyn and Bacon.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การปฏิบัติตามหลักกรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของ
ผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี

คำชี้แจง

1. ผู้ตอบแบบสอบถามนี้ คือผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี
 2. แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักกรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทรรศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี
 3. หลักกรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง การปฏิบัติตามหลักทศพิธราชธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรยึดถือปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษาประกอบด้วย ทาน ศีล การบริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธความไม่เบียดเบียน ความอดทน และความไม่คลาดจากธรรม
 4. แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งเป็น 2 ตอนคือ
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ถามถึงการปฏิบัติตามหลักกรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาตามทรรศนะของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี
 5. โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามสภาพความเป็นจริงหรือตามความเห็นของท่านลงในช่องว่างที่กำหนด เพื่อประโยชน์ของการนำผลวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
- ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ท่านกรุณาตอบแบบสอบถาม คำตอบของท่านเป็นข้อมูลที่มีคุณค่าอย่างมากต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวม

นายทองดี เมืองเจริญ

นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

สำหรับผู้บริหาร

เลขที่แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามความเป็นจริง

1. วุฒิการศึกษา
 - ปริญญาตรี
 - สูงกว่าปริญญาตรี
2. ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา
 - น้อยกว่า 5 ปี
 - 5 – 10 ปี
 - มากกว่า 10 ปี
3. ขนาดโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน
 - โรงเรียนขนาดเล็ก (นักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา)
 - โรงเรียนขนาดกลาง (นักเรียน 121 – 300 คน)
 - โรงเรียนขนาดใหญ่ (นักเรียน 301 คน ขึ้นไป)

ข้อ	การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับของการปฏิบัติ				
		1	2	3	4	5
	การบริจาค					
11	เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละและไม่เห็นแก่ได้					
12	บริจาคทรัพย์เพื่อทำประโยชน์แก่สาธารณะ ตามความจำเป็น					
13	ให้การอุปถัมภ์บำรุงเลี้ยงดูผู้น้อยตามโอกาสอัน ควร					
14	เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณ					
	ความซื่อตรง					
15	ตรงต่อเวลาและอุทิศเวลาให้แก่การปฏิบัติงาน มีความซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น					
16	ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต					
17	มีความยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรม					
18	ไม่ใช้เวลาราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตัว					
19	ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ					
	ความอ่อนโยน					
20	มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ใช้เหตุผล มากกว่าใช้อารมณ์ในการปฏิบัติงาน					
21	สุภาพอ่อนโยนและนอบน้อมต่อมตน					
22	รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น					
23	วางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่อง ความประพฤติและบุคลิกภาพ					
24	มีวาจาสุภาพนอบนวล					
	ความเพียร					
25	ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่					
26	ชวนช่วยหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ					
27	หาทางแก้ปัญหาอุปสรรคให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยดี					

ข้อ	การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับของการปฏิบัติ				
		1	2	3	4	5
28	มีความกระตือรือร้นในการทำงานให้บรรลุ เป้าหมาย					
29	ทำงานเสร็จทันเวลาที่กำหนด ไม่ตั้งค่าง					
	ความไม่โกรธ					
30	ไม่ใช้วิธีการรุนแรงในการแก้ปัญหา					
31	การเป็นผู้เอื้อเฟื้อมีเหตุผล					
32	ไม่เกรี้ยวกราดกล่าวคำหยาบคายไม่สุภาพ					
33	ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นด้วยความโกรธ					
34	ใช้สติยับยั้งความขุ่นเคืองใจไว้ได้					
	ความไม่เบียดเบียน					
35	มีความเมตตากรุณา ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ช่วยเหลือบุคคลอื่นโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง					
36	ไม่ใช้การลงโทษที่ไม่เป็นธรรมหรือมีอคติ					
37	ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์					
38	แสดงความยินดี เมื่อผู้อื่นได้ดี					
	ความอดทน					
39	อดทนอดกลั้นต่อคำพูดและการกระทำที่ไม่ดี ของผู้อื่น					
40	มีความอดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค ทั้งปวง					
41	มีความตั้งมั่นที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จ					
42	มีความอดทนต่อความโลภ ความโกรธ ความ หลง					
43	ปฏิบัติตามระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์ของทาง ราชการ					

ข้อ	การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับของการปฏิบัติ				
		1	2	3	4	5
44	ความไม่คลาดจากธรรม ประพฤติตนตามจารีตประเพณีและวัฒนธรรม อันดีงาม					
45	กล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง ตามวินัยและ ทำนองคลองธรรม					
46	ให้ความดี ความชอบและลงโทษแก่ ผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความเป็นธรรม					
47	ยึดมั่นในแบบแผนหลักการปกครองในระบบ ประชาธิปไตย					
48	ยึดมั่นในความยุติธรรมเที่ยงตรงในการปฏิบัติ หน้าที่					

สำหรับครูผู้สอน

เลขที่แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามความเป็นจริง

1. เพศ
 - ชาย
 - หญิง
2. วุฒิการศึกษา
 - ต่ำกว่าปริญญาตรี
 - ปริญญาตรี
 - สูงกว่าปริญญาตรี
3. อายุราชการของครูผู้สอน
 - น้อยกว่า 10 ปี
 - 10 – 20 ปี
 - มากกว่า 20 ปี
4. ขนาดโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน
 - โรงเรียนขนาดเล็ก (นักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา)
 - โรงเรียนขนาดกลาง (นักเรียน 121 – 300 คน)
 - โรงเรียนขนาดใหญ่ (นักเรียน 301 คน ขึ้นไป)

ตอนที่ 2 การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของผู้บริหารสถานศึกษาตามพระคัมภีร์ของ
 ผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี
 คำชี้แจง ให้ผู้ตอบแบบสอบถามทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องของตัวเลขที่สอดคล้องกับความ
 เป็นจริงมากที่สุด ซึ่งกำหนดเกณฑ์ไว้ดังนี้

5	หมายถึง	การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	การปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
3	หมายถึง	การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง	การปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ข้อ	การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับของการปฏิบัติ				
		1	2	3	4	5
1	ทาน ยกย่องให้เกียรติและให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน ปกครองและทำงานเพื่อมุ่ง "ให้" มากกว่า "รับ"					
2	ส่งเสริมและพัฒนาเพื่อนร่วมงานให้มีความรู้และ ความสามารถ ให้โอกาสเพื่อการพัฒนาตัวครู ด้วยการส่งเสริม					
3	แนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องการความช่วยเหลือ ด้วยความจริงใจ					
4	เป็นผู้เสียสละทรัพย์สินเงินทองและวัตถุสิ่งของ เพื่อส่วนรวม					
5	ให้อภัย ไม่โกรธเคืองเมื่อผู้อื่นกระทำผิด					
6	ศีล การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี					
7	ไม่เบียดบังทรัพย์สินส่วนรวมหรือราชการไปใช้ เพื่อประโยชน์ส่วนตน					
8	ไม่ประพฤติผิดทางกายและวาจา					
9	พูดจาน่าเชื่อถือและสุภาพ					
10	ไม่เสพสิ่งเสพติดที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ					

ข้อ	การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับของการปฏิบัติ				
		1	2	3	4	5
	การบริจาค					
11	เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละและไม่เห็นแก่ได้					
12	บริจาคทรัพย์เพื่อทำประโยชน์แก่สาธารณะ ตามความจำเป็น					
13	ให้การอุปถัมภ์บำรุงเลี้ยงดูผู้น้อยตามโอกาสอัน ควร					
14	เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ					
	ความซื่อตรง					
15	ตรงต่อเวลาและอุทิศเวลาให้แก่การปฏิบัติงาน มีความซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น					
16	ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต					
17	มีความยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรม					
18	ไม่ใช้เวลาราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตัว					
19	ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ					
	ความอ่อนโยน					
20	มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ใช้เหตุผล มากกว่าใช้อารมณ์ในการปฏิบัติงาน					
21	สุภาพอ่อนโยนและนอบน้อมต่อมตน					
22	รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น					
23	วางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่อง ความประพฤติและบุคลิกภาพ					
24	มีวาจาสุภาพนุ่มนวล					
	ความเพียร					
25	ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่					
26	ชวนช่วยหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ					
27	หาทางแก้ปัญหาอุปสรรคให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยดี					

ข้อ	การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับของการปฏิบัติ				
		1	2	3	4	5
28	มีความกระตือรือร้นในการทำงานให้บรรลุ เป้าหมาย					
29	ทำงานเสร็จทันเวลาที่กำหนด ไม่คั่งค้าง					
	ความไม่โกรธ					
30	ไม่ใช้วิธีการรุนแรงในการแก้ปัญหา					
31	การเป็นผู้เอือมเอ็นมีเหตุผล					
32	ไม่เกรี้ยวกราดกล่าวคำหยาบคายไม่สุภาพ					
33	ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นด้วยความโกรธ					
34	ใช้สติยับยั้งความซุนเคืองใจไว้ได้					
	ความไม่เบียดเบียน					
35	มีความเมตตากรุณา ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ช่วยเหลือบุคคลอื่นโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง					
36	ไม่ใช้การลงโทษที่ไม่เป็นธรรมหรือมีอคติ					
37	ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์					
38	แสดงความยินดี เมื่อผู้อื่นได้ดี					
	ความอดทน					
39	อดทนอดกลั้นต่อคำพูดและการกระทำที่ไม่ดี ของผู้อื่น					
40	มีความอดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค ทั้งปวง					
41	มีความตั้งมั่นที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จ					
42	มีความอดทนต่อความโลภ ความโกรธ ความ หลง					
43	ปฏิบัติตามระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์ของทาง ราชการ					

ข้อ	การปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับของการปฏิบัติ				
		1	2	3	4	5
44	ความไม่คลาดจากธรรม ประพฤติตนตามจารีตประเพณีและวัฒนธรรม อันดีงาม					
45	กล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง ตามวินัยและ ทำนองคลองธรรม					
46	ให้ความดี ความชอบและลงโทษแก่ ผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความเป็นธรรม					
47	ยึดมั่นในแบบแผนหลักการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตย					
48	ยึดมั่นในความยุติธรรมเที่ยงตรงในการปฏิบัติ หน้าที่					

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ข

ค่าดัชนีความสอดคล้อง

แบบบันทึกความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 5 ท่าน พิจารณา
เห็นด้วย = +1, ไม่เห็นด้วย = -1, ไม่แน่ใจ = 0,

คำถาม ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม คะแนน	ค่าเฉลี่ย	สรุปผล
	1	2	3	4	5			
1 ยกย่องให้เกียรติและให้กำลังใจ เพื่อนร่วมงานปกครองและทำงาน เพื่อมุ่ง "ให้" มากกว่า "รับ"	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้
2 ส่งเสริมและพัฒนาเพื่อนร่วมงาน ให้มีความรู้และความสามารถ ให้ โอกาสเพื่อการพัฒนาตัวครูด้วย การส่งเสริม	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้
3 แนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้ต้องการ ความช่วยเหลือด้วยความจริงใจ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
4 เป็นผู้เสียสละทรัพย์สินเงินทอง และวัตถุสิ่งของเพื่อส่วนรวม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
5 ให้อภัย ไม่โกรธเคืองเมื่อผู้อื่น กระทำผิด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
6 การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
7 ไม่เบียดบังทรัพย์สินส่วนรวมหรือ ราชการไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
8 ไม่ประพฤติผิดทางกายและวาจา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
9 พุดจาณาเชื่อถือและสุภาพ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
10 ไม่เสพสิ่งเสพติดที่เป็นอันตรายต่อ สุขภาพ	+1	+1	+1	0	+1	4	0.8	ใช้ได้
11 เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละและไม่เห็น แก่ใจ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
12 บริจาคทรัพย์สินเพื่อทำประโยชน์แก่ สาธารณะตามความจำเป็น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

คำถาม ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม คะแนน	ค่าเฉลี่ย	สรุปผล	
	1	2	3	4	5				
13	ให้การอุปถัมภ์บำรุงเลี้ยงดูผู้น้อย ตามโอกาสอันควร	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
14	เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มี พระคุณ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
15	ตรงต่อเวลาและอุทิศเวลาให้แก่ การปฏิบัติงาน มีความซื่อตรงต่อ ตนเองและผู้อื่น	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้
16	ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
17	มีความยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม	+1	+1	0	+1	+1	4	0.8	ใช้ได้
18	ไม่ใช้เวลาราชการเพื่อประโยชน์ ส่วนตัว	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
19	ปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
20	มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีกับเพื่อน ร่วมงาน ใช้เหตุผลมากกว่าใช้ อารมณ์ในการปฏิบัติงาน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
21	สุขภาพอ่อนโยนและอบอุ่นต่อม คน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
22	รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
23	วางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดี ในเรื่องความประพฤติและ บุคลิกภาพ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
24	มีวาจาสุภาพนมนวล	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
25	ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
26	ขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ เสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

คำถาม ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม คะแนน	ค่าเฉลี่ย	สรุปผล	
	1	2	3	4	5				
27	หาทางแก้ปัญหาอุปสรรคให้สำเร็จ ลุ่่วงไปได้ด้วยดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
28	มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ให้บรรลุเป้าหมาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
29	ทำงานเสร็จทันเวลาที่กำหนด ไม่ คั่งค้าง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
30	ไม่ใช้วิธีการรุนแรงในการ แก้ปัญหา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
31	การเป็นผู้เอียงเอินมีเหตุผล	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
32	ไม่เกรี้ยวกราดกล่าวคำหยาบคาย ไม่สุภาพ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
33	ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นด้วย ความโกรธ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
34	ใช้สติยับยั้งความขุ่นเคืองใจไว้ได้	+1	+1	+1	0	+1	4	0.8	ใช้ได้
35	มีความเมตตากรุณา ไม่ เบียดเบียนผู้อื่น ช่วยเหลือบุคคล อื่นโดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
36	ไม่ใช้การลงโทษที่ไม่เป็นธรรม หรือมีอคติ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
37	ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหา ผลประโยชน์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
38	แสดงความยินดี เมื่อผู้อื่นได้ดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
39	อดทนอดกลั้นต่อคำพูดและการ กระทำที่ไม่ดีของผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
40	มีความอดทน ไม่ย่อท้อต่อปัญหา และอุปสรรคทั้งปวง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
41	มีความตั้งมั่นที่จะทำงานให้ ประสบผลสำเร็จ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

คำถาม ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม คะแนน	ค่าเฉลี่ย	สรุปผล	
	1	2	3	4	5				
42	มีความอดทนต่อความโลภ ความ โกรธ ความหลง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
43	ปฏิบัติตามระเบียบวินัยและ กฎเกณฑ์ของทางราชการ	+1	+1	+1	0	+1	4	0.8	ใช้ได้
44	ประพฤติตนตามจารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
45	กล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง ตาม วินัยและทำนองคลองธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
46	ให้ความดี ความชอบและลงโทษ แก่ผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความเป็น ธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
47	ยึดมั่นในแบบแผนหลักการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
48	ยึดมั่นในความยุติธรรมเที่ยงตรง ในการปฏิบัติหน้าที่	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ค

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

1. นายสุวรรณชัย ทองคำ	รองผู้อำนวยการสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี
2. นางสาวระพีพรรณ รุจิระเศรษฐ	หัวหน้ากลุ่มบริหารงานบุคคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี
3. ดร.วินัย ดิสงส์	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดพรหมสาคร
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไชยรัตน์ ทิพย์สภาพกุล	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิพัฒน์ วงศ์เกษม	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ง

หนังสือราชการขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
คุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ที่ ศธ ๐๕๔๙.๐๒/ว ๔๐

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๒๒ มกราคม ๒๕๕๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน นายสุวรรณชัย ทองคำ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำโครงการวิทยานิพนธ์
๒. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ด้วย นายทองดี เมืองเจริญ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การปฏิบัติตามหลักกรรม ๑๐ ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรศนะของผู้บริหาร และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี โดยมี ผศ. กิตติ โพธิ์ศรีสูง เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ผศ.วินัย สมมิตร เป็นกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือใช้ในการทำวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้เรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ไคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ อ่อนใส่ว)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะครุศาสตร์

โทร. ๐-๓๖๔๑-๑๑๑๒ , ๐-๓๖๔๒-๒๖๐๗-๕ ต่อ ๔๑๑

โทรสาร ๐-๓๖๔๒-๒๖๑๐

Email : education@tru.ac.th

ที่ ศธ ๐๕๔๙.๐๒/ว ๙๐

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๒๒ มกราคม ๒๕๕๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน นางสาวระพีพรรณ รุจิระเศรษฐ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำโครงการวิทยานิพนธ์
๒. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ด้วย นายทองดี เมืองเจริญ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การปฏิบัติตามหลักธรรม ๑๐ ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทฤษฎีของผู้บริหาร และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี โดยมี ผศ.กิตติ โพธิ์ศรีสูง เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ผศ.วินัย สมมิตร เป็นกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือใช้ในการทำวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้เรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี โค้รขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ อ่อนใส)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะครุศาสตร์

โทร.๐-๓๖๔๑-๑๑๑๒ , ๐-๓๖๔๒-๒๖๐๗-๙ ต่อ ๔๑๑

โทรสาร ๐-๓๖๔๒-๒๖๑๐

Email : education@tru.ac.th

ที่ ศธ ๐๕๔๙.๐๒/ว ๙๐

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๒๒ มกราคม ๒๕๕๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน ดร.วินัย ติสงค์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำโศกรวิทยานิพนธ์
๒. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ด้วย นายทองดี เมืองเจริญ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การปฏิบัติตามหลักกรรม ๑๐ ประการ ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามพระคัมภีร์ของพระพุทธเจ้า และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี โดยมี ผศ.กิตติ โพธิ์ศรีสูง เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ผศ.วินัย สมมิตร เป็นกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือใช้ในการทำวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้เรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ อ่อนใส)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะครุศาสตร์

โทร. ๐-๓๖๔๑-๑๑๑๒ , ๐-๓๖๔๒-๒๖๐๗-๙ ต่อ ๔๑๑

โทรสาร ๐-๓๖๔๒-๒๖๑๐

E-mail : education@tru.ac.th

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๐๒/ว ๕๐

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๒๒ มกราคม ๒๕๕๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน ผศ.ไชยรัตน์ ทิพย์สภาพกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำโครงการวิทยานิพนธ์
๒. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ด้วย นายทองดี เมืองเจริญ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การปฏิบัติตามหลักธรรม ๑๐ ประการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามพรรณษะของผู้บริหาร และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี โดยมี ผศ.กิตติ โพธิ์ศรีสูง เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ผศ.วินัย สมมิตร เป็นกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือใช้ในการทำวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้เรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ อ่อนใส่ว)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะครุศาสตร์

โทร.๐-๓๖๔๑-๑๑๑๒ , ๐-๓๖๔๒-๒๖๐๗-๕ ต่อ ๔๑๑

โทรสาร ๐-๓๖๔๒-๒๖๑๐

Email : education@tru.ac.th

ที่ ศธ ๐๕๕๙.๐๒/ว ๙๐

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ถนนนารายณ์มหาราช
อ.เมือง จ.ลพบุรี ๑๕๐๐๐

๒๒ มกราคม ๒๕๕๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เรียน ผศ พัทธมน วงศ์เกษม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำโครงการวิทยานิพนธ์
๒. แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ด้วย นายทองดี เมืองเจริญ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การปฏิบัติตามหลักธรรม ๑๐ ประการ ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามทรรคนะของผู้บริหาร และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี โดยมี ผ.ศ.กิตติ โพธิ์ศรีสูง เป็นประธานผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ผศ.วินัย สมมิตร เป็นกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือใช้ในการทำวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้เรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในครั้งนี้

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ไคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือนี้ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ อ่อนใส)

คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

คณะครุศาสตร์

โทร.๐-๓๖๕๑-๑๑๑๒ , ๐-๓๖๕๒-๒๖๐๗-๕ ต่อ ๕๑๑

โทรสาร ๐-๓๖๕๒-๒๖๑๐

Email : education@tru.ac.th

ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์

ชื่อ-สกุล	นายทองดี เมืองเจริญ
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2502
ที่อยู่ปัจจุบัน	19 หมู่ 2 ตำบลต้นโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี 16000
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดกระโจอม ตำบลจี่วราย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี 16000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2517	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 โรงเรียนวัดสนามชัย จ.ลพบุรี
พ.ศ.2520	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนท่าวังวิทยาคาร จังหวัดลพบุรี
พ.ศ.2522	ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา วิทยาลัยครูเทพสตรี ลพบุรี จังหวัดลพบุรี
พ.ศ.2524	ประกาศนียบัตรประโยคครูพิเศษมัธยม
พ.ศ.2528	ครุศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์
พ.ศ.2548	ประกาศนียบัตรบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี
พ.ศ.2550	ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี